

Etter- og videreutdanning om vold og seksuelle overgrep

Kompetanseheving for forebygging, tidlig avdekking og god hjelp til barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

02 / 2016

Postadresse

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse

Stensberggaten 27
0170 Oslo

Sentralbord: 466 15 000

ISBN: 978-82-8286-266-0

Nedlastning: bufdir.no/bibliotek

Illustrasjonsfoto: Tine Poppe

FORORD

Barn og ungdom utsatt for vold og seksuelle overgrep trenger årvåkne og trygge voksne til å se dem, snakke med dem og handle til beste for dem. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet arbeider for at vold og overgrep mot barn og unge i Norge skal forebygges bedre, oppdages oftere og tidligere, og behandles mer kompetent enn i dag. Mange ulike yrkesgrupper i Norge kommer i kontakt med barn som kan ha vært utsatt for eller lever med vold eller overgrep. Behovet for kunnskap til å se, vite, handle og samhandle er derfor omfattende.

For å vite hvordan vi skal oppnå våre mål mest mulig effektivt, trenger vi å vite hvor vi står i dag. Den foreliggende gjennomgangen av eksisterende studietilbud om vold og overgrep i Norge, er foretatt for å få oversikt over hva som allerede finnes, hva behovet er, hvilke utfordringer vi står overfor og hvilke mulige virkemidler som kan tas i bruk for å spre kunnskap og kompetanse om temaet i relevante yrkesgrupper. Direktoratet ønsker å takke Caroline Paus Knudsen som har foretatt og ført i pennen rapportens gjennomgang av eksisterende studietilbud ved norske høyskoler og universitet, samt bidratt i diskusjonen om status og virkemidler på feltet.

Engasjementet knyttet til temaet vold og overgrep mot barn er stort i Norge, også innen høyere utdanning. Direktoratet takker for all velvilje og iver vi i vår kartlegging er blitt møtt med fra høyskoler og universiteter.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet håper rapporten vil være et nyttig bidrag i den videre diskusjonen om kompetanseheving i relevante yrkesgrupper om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge.

Mari Trommald

Direktør

Innhold

Etter- og videreutdanning om vold og seksuelle overgrep

Bakgrunn, hovedfunn og anbefalinger	4
Innledning	4
Diskusjon av status og anbefalinger	6
 Kartlegging av eksisterende studietilbud	16
Særlig relevante studietilbud	16
Studier med tilgrensende tematikk	60
 Vedlegg	87
Vedlegg 1 Studie opprettet etter gjennomført kartlegging	87

Bakgrunn, hovedfunn og anbefalinger

Innledning

Bakgrunn

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ansvar for å gjennomføre tiltak 36 c i «*En god barndom varer livet ut*». Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)». Tiltaket lyder: «*Tilbudet om etter- og videreutdanning om vold og seksuelle overgrep skal kartlegges. Formålet er å øke tilgjengeligheten, studenttilfanget og eventuelt bedre det faglige innholdet*». Tiltaket har sin bakgrunn i at Regjeringen mener det gjenstår utfordringer med hensyn til kompetanse til å avdekke og handle ved bekymring for barn og ungdom som kan være utsatt for vold eller seksuelle overgrep blant relevante tjenester og yrkesgrupper i Norge. Denne rapport sammenfatter funn fra kartlegging av eksisterende studietilbud på området, samt anbefalinger om egnede virkemidler for å styrke tilgjengelighet og bruk av faglig gode etter- og videreutdanningstilbud om vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom.

Tiltaksplanen har som hovedmålsetting å forebygge og hindre at barn og ungdom utsettes for vold og/eller seksuelle overgrep i eller utenfor hjemmet. Samtidig skal barn og ungdom berørt av vold og/eller overgrep sikres tidlig og riktig hjelp, uansett hvor i landet de bor.

Handlingsplaner og tiltaksplaner er et virkemiddel for å rette et særlig fokus på et politikkområde i en avgrenset periode. Det kan kritiseres for å introdusere tiltak og innsatser etter «fyrverkeri-metoden»; en kraftanstrengelse som spres utover et stort område for å skape oppmerksomhet rundt et tema i en kort periode, men som i begrenset grad skaper varige endringer i strukturer eller kultur. Bufdir har ansvar for å gjennomføre en rekke enkelttiltak i planen, i tillegg til å koordinere arbeidet med planen som helhet. Direktoratet ønsker at arbeidet med tiltaksplanen i størst mulig grad skal bære preg av en forpliktelse til «å bygge stein på stein»; varige innsatser som endrer og styrker kultur og struktur når det gjelder kompetanse og i relevante yrkesgrupper, slik at det skapes varige endringer i systemer og yrkesforståelse. Denne forståelsen vil også ligge til grunn i foreliggende rapport.

For å bidra til endringer i grunnleggende kompetanse og yrkesutøvelse, gjennom å bygge stein på stein, er det også nødvendig med varder – spesielt dedikerte ressurspersoner og ressursmiljøer som på sine arbeidsplasser og i sine fagfellesskap kan bidra med råd, veiledning, opplæring og motivasjon av kolleger. Etter- og videreutdanningstilbud er særlig viktige for disse. Vår kartlegging av etter- og videreutdanninger tar i stor grad utgangspunkt i et ønske om å skape gode vekstvilkår for slike varder, men vil også diskutere behovene for supplerende tiltak for å heve «grunnmuren» i tjenestene som helhet. Funn, vurderinger og anbefalinger har vært diskutert med kolleger med ansvar for grunnutdanningene og for tangerende kompetansehevingstiltak, for å se på hvordan arbeidet på de ulike nivåene og områdene best kan understøtte hverandre.

Formål og metode

For å kunne si noe om hvilke virkemidler som vil være best egnet for å bidra til å styrke kompetanse blant yrkesutøvere, har Bufdir gjennomført en kartlegging av hvilke formelle etter- og videreutdanninger som eksisterer for relevante yrkesgrupper ved norske universiteter og høyskoler. Studietilbudenes innhold er vurdert i lys av tre hovedkriterier:

Voldskunnskap/fenomenologi, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse. Disse kriteriene for hva yrkesutøvere i førstelinjetjenestene bør inneha av kunnskap og kompetanse innen vold og overgrep vokste fram i dialog med ekspertmiljøer, og bygger også på funn fra tidligere kartlegginger og anbefalinger fra feltet (NKVTS utarbeidet to rapporter om kompetanseheving i førstelinjetjenestene i 2007¹, på oppdrag fra Helsedirektoratet).

Vurderingen av innholdet i eksisterende studietilbud hviler på følgende operasjonalisering av vurderingskriteriene:

Voldskunnskap (vold og seksuelle overgrep som fenomen) omfatter hva vold og seksuelle overgrep er (ulike former), omfang i befolkningen, konsekvenser av vold og overgrep, hjelpebehov og tilbud for utsatte og utøvere, traumer, behandling og sekundærtraumatisering, samt hvordan vold og overgrep kan forebygges. På bakgrunn av råd fra fageksperter har vi valgt å ikke kun se på fag som omhandler vold og seksuelle overgrep mot barn spesifikt, men heller å se etter barneperspektivet i studietilbud om vold og overgrep med et bredere aldersspenn. Vi har derfor i vår gjennomgang hatt et spesielt blikk for hvorvidt barn og ungdom som utsatte for vold og overgrep omhandles i pensum og undervisning, samt barn og ungdom som utøvere.

Hva angår *handlingskompetanse* (tjenesterelevant kunnskap) har vi sett etter kunnskap om mandat/rolle og lov/regelverk for egen tjeneste, kunnskap om andre tjenester, yrkesutøverens ansvar og handlingsalternativer, kjennetegn på vold og overgrep, hvordan snakke med barn og unge om vold og overgrep, hvordan handle på bakgrunn av mistanke, selvrefleksjon som yrkesutøver i møte med barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep, meldeplikt og taushetsplikt.

Samhandlingskompetanse (tverrfaglig- og tverretattlig samarbeid) har vi forstått som innsikt i ulike instansers lovverk, rutiner og mandater, hvordan samhandle rundt brukers behov, samt når og til hvem voldsutsatt/overgrepsutsatt skal henvises.

¹ Undervisning om vold ved universiteter og høyskoler, Sogn, Hanne (2007), Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Notat 2/2007) og Vold i nære relasjoner. Forslag til felles opplæringstiltak for ansatte i relevante helsetjenester, Saur, R. (2007), Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Notat 3/2007).

Kilder til kunnskap og analyse

Kartleggingen er basert på offentlig tilgjengelig informasjon om form og innhold på eksisterende studietilbud ved norske universiteter og høyskoler, samt samtaler med studieansvarlige ved studiestedene der de mest relevante emnene tilbys. Fagplaner, undervisningsplaner og pensumlister er gjennomgått, og spørsmål om erfaringer med drift av slike studietilbud er blitt diskutert. Studieemnene som har vært vurdert til å være mest relevante for oppdraget, er omtalt og behandlet i større detalj enn studietilbud med tilgrensende tematikk eller tilbud som kun er åpne for avgrensede student-/yrkesgrupper. Studietilbud er altså kategorisert i «kjerne» og «kontekst», noe som gjenspeiles i rapportens kronologi og i dybden vi har valgt for omtalen av hvert enkelt studie. Vi har også kort omtalt relevante studieemner som har vært tidligere tilbudt ved studiesteder, men som nå er nedlagt eller som ikke tilbys for øyeblikket. Av tids- og kapasitetshensyn har vi ikke deltatt i undervisning ved de ulike studieinstitusjonene, men belaget oss på skriftlige kilder og dialog med fagansvarlige. Dersom studier gjennom undervisning dekker tematikk eller perspektiver i større grad enn hva pensum, fag- og undervisningsplaner skriftlig tilsier, har dette dermed ikke kommet med i vår analyse av eksisterende tilbud.

Her i rapportens del 1 gir vi et sammendrag av funn om eksisterende studietilbud i lys av kapasitet, kvalitet (voldskunnskap, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse) og tilgjengelighet. Vi ser på hindringer og suksessfaktorer for etter- og videreutdanning på feltet, og diskuterer ulike virkemidler som kan tas i bruk for å styrke kompetansen i tjenestene gjennom gode etter- og videreutdanningstilbud med tilgjengelighet for og studenttilfang fra relevante yrkesaktører. I rapportens del 2 finnes den konkrete og mer detaljerte kartlegging og analyse av hvert enkelt studietilbud, med direktoratets tilhørende vurdering av studiene.

Diskusjon av status og anbefalinger

Utgangspunkt for kartleggingen og diskusjonen av studietilbudene

For å kunne foreslå tiltak som kan bidra til bedre kompetanse om vold og seksuelle overgrep mot barn, er det helt nødvendig å vite hva som allerede finnes, hva kvaliteten på det eksisterende tilbudet er, hva som styrker eller hindrer tilgjengelighet for målgruppen og hva som skal til for at aktuelle studenter oppsøker og gjennomfører slike studier. I det følgende vil vi se på overordnede funn fra kartleggingen av eksisterende studietilbud, særlig hindre og suksessfaktorer, i lys av spørsmål om kapasitet, kvalitet og tilgjengelighet. Vi vil holde et særfokus på hvordan barn og unge er omhandlet i eksisterende studietilbud, men også behandle det generelle studietilbudet på området ettersom vold og overgrep overskrider alderskategorier og altfor ofte reproduseres mellom generasjoner.

I gjennomgangen av eksisterende studietilbud har vi valgt å gå mest i dybden på studietilbud som averteres som direkte å omhandle vold og/eller overgrep og som er åpne for studieopptak av en større gruppe relevante fagpersoner (10 studier). Disse vurderes opp imot tilgjengelighet, kvalitet og kapasitet. Vi har valgt i mindre detalj å omtale også studietilbud med tilgrensende problematikk og/eller studietilbud som kun er åpne for opptak i avgrensede faggrupper.

Studietilbudene som inngår i kartleggingen er:

1. Særlig relevante studier (s.15-59)

Vold i nære relasjoner, menneskerettigheter og profesjonsetikk, HBV

Tiltak mot seksuelle overgrep mot barn, HiØ

Vold i nære relasjoner, HiØ

Videreutdanning om vold i nære relasjoner og aggresjonsproblematikk, HiN/RVTS Nord

Videreutdanning i krisehåndtering og traumebehandling, HiN/RVTS Nord

Master i psykososialt arbeid; selvmord, rus og traumer, fordypningsmodul «Vold og traumer», UiO/NKVTS/NSSF/SERAF

Sorg og traumer – når krisen rammer barn og unge, HBV

Vold og traumatisk stress, HiB/RVTS Vest

Traumer – forståelse og hjelp, HiOA

Videreutdanning om vold, HiH (inaktiv)

2. Studier med tilgrensende tematikk (s. 60-86)

Videreutdanninger «Barn og ungdoms psykiske helse», «Ungdoms psykiske helse og rus», og «Omsorgssvikt, traumatisering og selvmordsforebygging», NTNU/RKBU

Videreutdanning i sped- og småbarns psykiske helse, HBV/R-BUP, HiB/RKBU Vest, NTNU/RKBU Nord

Videreutdanninger «Etterforskning av seksualforbrytelser», «Ettforskning av grov vold og drap», og «Avhør av barn og ungdom», Politihøgskolen

Selvmordsforebygging, NTNU/RKBU

Samtaler med barn og unge, NTNU/RKBU

Mestring av akutte kriser i arbeid med barn, unge og familier, UiA/RVTS Sør/Barnevernvakten i Kristiansand

Psykisk helse: seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv, HiST

Utdanningsprogram «Fokus på traumer», RVTS Midt

Psykososialt arbeid med barn og unge, 11 utdanningsinstitusjoner i Norge

Master i barnevern, HiOA, HiST, UiB, UiT/RKBU Nord

Kapasitet, tilgjengelighet og kvalitet

Under punktet «kapasitet» har vi sett på studenttilfanget til de høyst relevante studiene, med særlig henblikk på antall studieplasser, antall studenter, om studiene fylles opp, og eventuelle ventelister. Under punktet «tilgjengelighet» gjør vi rede for om studiene er gjennomførbare i praksis fra studentenes ståsted, med særlig henblikk på det økonomiske aspekt, stedstilknytning, tilrettelegging fra arbeidsgivers side, og hvorvidt studiene tiltrekker seg de av studentene som har et faktisk behov for kompetanseøkning. Under punktet «kvalitet» har vi vurdert studiene i lys av parameterne kunnskap, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse. Under dette punktet tar vi også for oss betydningen av såkalte «ildsjeler» (og derav studietilbudenes personavhengighet), samt hvilke resultater og konsekvenser gjennomført studie kan ha for den enkelte yrkesutøver i ettertid.

Kapasitet

Eksisterende etter- og videreutdanningstilbud om vold og overgrep ved norske høyskoler og universiteter tilbyr til sammen i underkant av **270 studieplasser på landsbasis** innen det vi har definert som særlig relevante studier og et mer uklart antall studieplasser innen tilgrensende tematikk og/eller yrkesspesifikke relevante studier. Det er grunn til å tvile på hvorvidt dette dekker det behovet for kompetanseheving som Regjeringen har sett i førstelinjetjenestene på landsbasis. Det kan forventes at pågangen og behovet vil vokse i årene som kommer, i takt med det økte fokus vi har sett omkring tematikken i den offentlige oppmerksomhet og tilsvarende forventninger fra befolkningen.

Det eksisterende (og tidligere) studietilbudet omkring vold og seksuelle overgrep fremstår som i stor grad drevet frem av særskilt engasjerte ansatte ved de enkelte studiestedene (ildsjeler). Dette har også, som vist i gjennomgangen av studiene, ved tilfeller ført til nedleggelse av studietilbud når ildsjelen har byttet arbeidssted. Videre fremstår det som svært tilfeldig og varierende *hvor* studietilbudene om vold og overgrep er forankret faglig og administrativt ved de ulike lærestedene. Det er ikke *ett* fagområde som føler eierskap til tematikken på høyeste nivå, men heller enkeltpersoner ved ulike fag/institutter. Dette kan bl.a. gjøre samarbeid på tvers av studiesteder ekstra krevende og sårbart.

Tilgjengelighet

Utbredelsen av studietilbud omkring vold og overgrep er **ikke likt geografisk fordelt i Norge** per dags dato. Blant de 10 etter- og videreutdanningstilbudene vi har definert som særdeles relevante, er det en opphopning på Østlandet (6 studier med til sammen 158 studieplasser) og i Nord-Norge (2 studier med til sammen 71 studieplasser). Høyskoler og universiteter i Sør-Norge og Midt-Norge tilbyr kun studier innen hva vi har definert som tilgrensende tematikk eller relevante studier for avgrensede målgrupper (yrkesspesifikke).

Videre ser det ut til å være en utfordring noen steder å få informasjon om studietilbudene (både eksisterende og påtenkte nye studier) ut til ansatte i relevante tjenester, for å sikre fulle opptak for studiestedene og god benyttelse av studietilbudene. Her vil det kunne være mye å vinne på en styrking av samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og de relevante fag-/tjenestesektorenes i informasjonstiltak. Både nasjonale, regionale og lokale kanaler og institusjoner kan mobiliseres for å spre informasjon og motivere til deltakelse i studietilbud.

En ytterligere utfordring for å sikre tilgjengelighet av relevante etter- og videreutdanningstilbud er de til dels høye studieavgifter noen studiesteder tar for å dekke utgifter til avvikling av studiene. Det indikeres at arbeidsgivere i svært ulik grad tilrettelegger for at deres ansatte skal få mulighet for å delta i etter- og videreutdanning om vold og overgrep. Dersom ansatte i verste fall er nødt til personlig å dekke studieavgifter og gjennomføre studiet utelukkende på fritiden, forsterkes faren for at studiene kun tiltrekker seg allerede høyt motiverte ildsjeler, og ikke treffer dem som kanskje trenger kompetansen aller mest.

For å øke nivået på kompetanse i tjenestene generelt, vil det være nødvendig med andre virkemidler enn formell etter- og videreutdanning ved universitet eller høyskole.

Myndighetsaktører vil kunne ha nytte av å tenke bredde-tiltak for å dekke kompetansebehovet i sine tjenester. En videre diskusjon av mulige slike brede tiltak følger nedenfor.

Kvalitet

Kartleggingen viste at det foreligger en rekke studier med relevans og kvalitet. Sett opp imot Bufdirs tre kvalitetsområder voldsfenomenologi, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse, og samtidig barneperspektiv på studiene, viste imidlertid studiene **noen områder hvor kvaliteten fremdeles kan videreutvikles**. Vi fant et gjennomgående svakt fokus på voldsutøvere, og kanskje særlig barn og unge som utøvere av vold og overgrep, i eksisterende studier. Dette kan ha en naturlig sammenheng med at dette er et nytt perspektiv også innen forskningen, men vi mener allikevel det foreligger nok kunnskap om utøvere av vold og overgrep til at dette ville kunne styrkes i pensum og undervisning. Å styrke kompetansen rundt utøvere og overgripere er særdeles viktig i et forebyggende perspektiv.

Forebyggingsperspektiv er også tilsynelatende generelt svakt representert i pensum og undervisning. På samme måte som for overgripere og voldsutøvere, er kunnskapen om hva som er god forebygging også noe mindre utviklet i forskning og utvikling. Dette er en utfordring ikke kun for studiestedene og tjenestene, men også for sentrale myndigheter i arbeidet med å utvikle og iverksette målrettede tiltak.

Videre fremstår det som at former for vold og overgrep som i større grad treffer avgrensede grupper av barn og unge, slik som tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller æresrelatert vold, i stor grad defineres som separate tema og ikke integreres i omtalene og diskusjonene av vold og seksuelle overgrep i generell forstand. Når innsatsene mot vold og seksuelle overgrep i økende grad forsøkes integrert og sett i sammenheng med hverandre, vil det være av interesse å diskutere om slike oppdelinger er hensiktsmessige eller kan hindre nødvendig samhandling rundt de berørtes behov.

Kvaliteten henger også sammen med den tidligere nevnte problematikken omkring ildsjeler og avhengighet av lokale kompetansepersoner ved hvert enkelt studiested. Høyt personlig engasjement og god faginnsikt fører ofte til gode og populære studier, mens en svakere lokal drivkraft kan medføre lavere søkertall og mindre oppmerksomhet rundt studietilbudet ved egen undervisningsinstitusjon. En kombinasjon av solid forankring i utdanningsinstitusjonen og kompetent fagpersonell til å utvikle og drifte studietilbud er nødvendig for å sikre kvalitet og stabilitet, men per i dag fremstår det ofte slik at en ildsjel er nødvendig for å sikre forankringen – med den sårbarhet dette kan medføre.

Virkemidler i arbeidet med kompetanseheving om vold og overgrep mot barn i relevante yrkesgrupper i Norge

Universitets- og høgskolesektoren, som tilbyr vektallsbasert etter- og videreutdanning, og kommunesektoren, hvor studentgruppen denne rapporten omhandler i stor grad arbeider, er

begge samfunnssektorer hvor staten har begrensede virkemidler. Myndighetene kan imidlertid benytte juridiske, økonomiske, forvaltningsmessige og pedagogiske virkemidler for å stimulere kompetansehevingsarbeidet omkring vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom. Dette er ingen fullstendig eller uttømmende liste, men heller ment som et utgangspunkt for videre diskusjon og vurdering.

Virkemidler for styrket kompetanse om vold og overgrep i tjenestene

Som nevnt innledningsvis, ønsker Bufdir at arbeidet med tiltaksplanen i størst mulig grad skal bidra til varige endringer i kultur og strukturer når det gjelder kompetanse og yrkesutøvelse i tjenestene. For å bidra til slike endringer kan det være hensiktsmessig med en kompetansemodell med metaforene grunnmur og varder. Dette innebærer et behov for en generell heving av kompetansen om temaet i tjenestene, samtidig som at enkelte ressurspersoner og miljøer kan ha en lokal rolle som pådrivere og eksperter for sine kolleger. På denne måten vil en styrke kompetansen til å se og handle i tjenestene generelt, samtidig som veilednings- og støttebehov eller behandling av mer komplekse saker kan ivaretas. I det følgende har vi delt diskusjonen av mulige virkemidler inn etter denne kompetansemodellen.

Tiltak for å heve generelt kompetansenivå i tjenestene («grunnmurforsterking»)

En eventuell styrking av tilgjengelighet, kapasitet og kvalitet i etter- og videreutdanning innen vold og overgrep mot barn og unge i Norge i regi av høgskoler og universiteter vil ikke alene dekke kompetansebehovet i relevante tjenester. Slike tilbud tiltrekker seg gjerne de arbeidstakerne som allerede er bevisste om og engasjerte i tematikken (ildsjeler) – og disse er ikke nødvendigvis de som trenger slik opplæring aller mest. Dermed er det viktig å se ulike tiltak og initiativer i sammenheng, og forsøke å angripe problematikken fra ulike vinkler og med tilpassede virkemidler.

En konkret utfordring for rekruttering til vekttallsbaserte etter- og videreutdanningsløp omkring vold og seksuelle overgrep for ansatte i relevante tjenester, er at innen en rekke yrkesgrupper vil ikke den type etter- og videreutdanning vi her omhandler virke (automatisk) kvalifiserende til noen type opprykk, ny tittel eller nye arbeidsoppgaver. Dermed er det viktig å se på hvordan en kan tilrettelegge og motivere, eller alternativt pålegge, kompetanseheving innen dette viktige feltet også i tjenester og yrkesgrupper der en er vant til å tenke at opplæring skal ha en direkte kvalifiserende effekt for å være interessant eller attraktiv.

Styrking av vold og overgrep som tema i relevante grunnutdanninger

Det kanskje viktigste tiltaket for generell kompetanseheving omkring vold og seksuelle overgrep blant ansatte i tjenester som kommer i kontakt med barn og unge som kan være berørt, er å få kunnskap om temaene inn i grunnutdanningene. Dette skaper både et felles «minstenivå» av kompetanse i tjenestene, samt et blikk for tematikken i yrkesutøvelsen, som igjen kan avle/medvirke til en opplevelse av behov for mer kunnskap, motivasjon for spesialisering og etterspørsel etter kompetanseheving. Tiltak 36 a) i tiltaksplanen om volds- og overgrepskunnskap

i helse- og sosialfagutdanningene er helt sentralt i så måte, det samme er tiltak 36 b) om vold og overgrep i barnehage- og grunnskolelærerutdanningene. Forslag om endring for å inkludere kunnskaps- og ferdighetsmål om vold og seksuelle overgrep mot barn i forskrifter om rammeplan for barnehagelærerutdanning, lektorutdanning, faglærerutdanning, yrkesfaglærerutdanning og praktisk pedagogisk utdanning har vært lagt ut for høring høsten 2015². Arbeid er også igangsatt angående helse- og sosialfagenes behandling av vold og seksuelle overgrep i grunnutdanningene.

Det er viktig at de respektive grunnutdanningenes tematisering av vold og overgrep gir grunnlag for godt samarbeid på tvers av sektorer og tjenester, men også ivaretar behovet for grundig forståelse av egen tjenestes mandat og rolle. Slik kan ulike relevante yrkesgrupper få et felles minstesett av kunnskap, som samtidig er tilpasset den konkrete grunnutdanningens studentmasse. Likeså må vold og seksuelle overgrep som fenomen i grunnutdanningene omtales på måter som skaper en bredde i forståelsen av fenomenene som gjenspeiler barn og unges virkelighet. Ansatte i relevante tjenester og institusjoner trenger å kjenne til vold og overgrep i ulike former og uttrykk. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse har blant annet anbefalt at kunnskap og kompetanse om æresrelatert vold integreres i grunnutdanninger og kompetanseheving i sektorer som kommer i kontakt med barn og unge som kan være i risiko³.

Opplæring i og mellom tjenestene

Tjenesterelaterte, obligatoriske opplæringstiltak

De fleste offentlige etater og myndighetslinjer har i dag programmer og metoder for intern opplæring og kompetanseheving. Tiltak utover enkeltstående kurs eller dager med faglig fordypning kan tilrettelegges i en rekke instanser, også innen tema som vold og seksuelle overgrep. Mange virksomheter har årlige eller flerårige opplærings- eller kompetansehevingsplaner lokalt, både felles for enheten og for den enkelte medarbeider, som følges opp systematisk igjennom medarbeidersamtaler o.l. Opplæringstiltak innen vold og overgrepstematikk kunne med fordel inngått i slikt systematisk kompetansehevingsarbeid i offentlig regi, gjerne som obligatorisk del av innføringsopplegg eller faglig oppdatering. Det vil være relevant å se til arbeidet som utføres blant annet rundt tiltak 37 a) og b) i tiltaksplanen i utviklingen av obligatoriske kurs og integrering i eksisterende spesialiseringsløp og 37 e) om generell kompetanseheving i skole- og studenthelsetjenesten.

For å styrke lokal samhandlingskompetanse, kunne en med fordel sett på samarbeid om slike opplæringstiltak omkring vold og seksuelle overgrep mot barn (og voksne) på tvers av offentlige tjenester og instanser i kommuner. En kombinasjon av tjenestespesifikk og samhandlingsrelatert kompetanseheving ville kunne avhjelpe mye av behovet for avklaring av egne og andres mandat og roller i samordnet hjelp rundt barn, unge og voksne berørt på ulike måter av vold og overgrep.

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-om-endring-i-forskrift-om-rammeplan-for-barnehagelarerutdanning-lektorutdanning-faglærerutdanning-yrkesfaglærerutdanning-og-praktisk-pedagogisk-utdanning/id2437339/>

³ http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/2015/Arsrapport_kompetanseteamet2014.pdf

Arbeidet rundt tiltak 38 med kurs for relevante faggrupper i kommunen arrangert av fylkesmennene er svært relevant som modell for kompetanseheving på tvers av sektorskiller.

Erfaringer fra opplæringsprogrammet «Tidlig inn» under Modellkommuneforsøket tyder på god tilfredshet og stort læringsutbytte av felles opplæring på tvers av ulike tjenester i kommunene. Felles faglig plattform, bedre gjensidig tverretattlig forståelse, kultur for samhandling, tydeligere forventninger til og rutiner for samhandling rapporteres som resultater i evalueringen (*Evaluering av Modellkommuneforsøket. Sluttrapport 2015*, Bufetat 2015). Vestre Toten kommune uttalte blant annet følgende om sentrale resultater: «Tenker at man bør hente inn en annen tjeneste, og ser behovet for dette. Det at vi jobber på tvers av etatene. Da kommer de andre tingene, og det mer overordnede samarbeidet» (Bufetat 2015, s.16).

Regionale og lokale kompetansesamlinger

Sentrale myndigheter kan tilrettelegge for tverrsektorielle samlinger om vold og overgrep i kommunene, styrke de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i regionale og lokale kompetanse- og samhandlingsfora, og arbeide for å styrke integreringen av allerede eksisterende opplæringstiltak (slik som Bufdirs eget kompetansehevingsarbeid på tvangsekteskap og kjønnslemlesting gjennom Kompetanseteamet) i en større og mer helhetlig sammenheng. En relevant referanse for videre arbeid med regional og lokal samhandling og kompetanseheving er også den forekommende rapporten fra Kompetanse- og kvalitetsutvalget innen psykisk helse, vold og traumer, barnevern og rus for barn 0-24 og deres omsorgspersoner som ventes overlevert Helsedirektoratet i begynnelsen av 2016.

Hospiteringsordninger på tvers av tjenester

Separat eller som del av tjenesterelaterte eller samordnede kompetansehevingstiltak, vil hospitering eller såkalt «work shadowing» mellom ulike tjenester kunne gi et unikt innblikk i andre tjenesters arbeidsmåter, rolleforståelse og muligheter for samhandling som alle deler av tjenesteapparatet vil kunne dra nytte av. Ordninger for slik hospitering bør forankres og følges opp på egnet ledelsesnivå for å sikre nødvendig støtte og maksimal læringsverdi for tjenestene.

Tiltak for å styrke kapasitet, kvalitet, tilgjengelighet og studenttilfang i etter- og videreutdanninger («vardebygging»)

Økonomiske insentiver for et likeverdig nasjonalt etter- og videreutdanningstilbud

En sårbar organisering av studier rundt lokale enkeltpersoner gjør det risikabelt å belage seg på kun å bygge ut det studietilbudet som er allerede eksisterer, jamfør ildsjel-utfordringen over. Men kartleggingen tyder samtidig på at det allerede finnes mer interesse/etterspørsel enn studieplasser en rekke steder i landet, og at det kan finnes stort potensiale for å nå flere relevante studenter dersom flere studier kunne tilbys gratis.

Eksisterende etter- og videreutdanningstilbud om vold og seksuelle overgrep er ikke like tilgjengelige i ulike landsdeler. For å oppmuntre til god geografisk spredning, kan sentrale

myndigheter vurdere å benytte økonomiske insentiver overfor universitets- og høyskolesektoren i landsdeler uten/med lite tilgjengelig slikt studietilbud. Dette bør i tilfelle følges av en rekke forutsetninger for å sikre bærekraftige studietilbud. En bør sette krav til solid «rigg» rundt og forankring av studiene ved utdanningsinstitusjonen (ikke personavhengig), oppmuntre til (om ikke pålegge) samarbeid med regionale og lokale kompetansemiljøer (slik som RVT Sene, men også relevante lokale tjenester), og ikke minst bør en utforme en rammeplan/tydelige forventninger til innhold i studiene (se neste punkt). Tilbakemelding fra studiesteder med åpne studier som benyttes av tverrfaglig sammensatte studentgrupper peker mot at slike mangfoldige grupper gir ekstraeffekter, særlig i form av samhandlingsforståelse. Der dette er aktuelt, kan forventninger om tverrfaglig rekruttering og opptak vurderes tatt inn i rammeplan/forventninger fra sentrale myndigheter.

Økonomiske insentiver for videreutvikling av eksisterende etter- og videreutdanningstilbud

Kartleggingen viser at det fortsatt er potensial for videreutvikling av faglig innhold (kvalitet) i eksisterende studietilbud. Sentrale myndigheter kan vurdere bruk av økonomiske insentiver for å stimulere til at udekkede temaområder innlemmes i eksisterende studietilbud, og definere noen minstestandarder for hvordan disse bør belyses i studiene for å kvalifisere for statlig støtte.

Flere studietilbud kan med fordel utvide sitt innhold rundt barn og unge som særskilt gruppe av berørte i volds- og overgrepfeltet, inkludert som utøvere og overgripere. Utøverperspektiv på vold og overgrep kan som nevnt også med fordel videreutvikles i et flertall av studietilbudene. Vold og seksuelle overgrep behandles i enkelte studietilbud separat fra hverandre, noe som kan være hensiktsmessig der en tilbyr flere parallelle studietilbud på feltet. Der en kun har enkeltstående etter- eller videreutdanningstilbud bør en heller se på om det vil være mulig og hensiktsmessig å behandle ulike former for vold slik som seksuell vold, seksuelle overgrep, tvangsekteskap, kjønnslemlesting og æresrelatert vold innenfor rammen av samme studietilbud som de «mer tradisjonelle» formene for vold. Likeledes er det relevant å se på hvordan ulike særlig sårbare grupper er representert i pensum og undervisning. Tiltak 21 løfter frem vold og overgrep barn og ungdom med funksjonsnedsettelse kan oppleve, et perspektiv som med fordel kan styrkes i studietilbudene. Likeledes setter tiltak 39 fokus på barn og ungdom med minoritetsbakgrunn utsatt for vold og overgrep.

Kartleggingen viste at områdene handlingskompetanse og samhandlingskompetanse med hell kan styrkes i de fleste eksisterende studietilbudene. Opplæring i eget og andres instansers mandat i saker med volds- og overgrepsmistanke, koordinering av tjenester rundt brukernes egne behov og spørsmål omkring taushetsplikt, bekymringsmelding, avvergeplikt og liknende problemstillinger yrkesutøvere kan komme opp i når de skal håndtere saker med mistanke om vold eller overgrep mot barn eller voksne, bør berøres i undervisning og det bør tilrettelegges for refleksjon omkring disse tema blant studentene.

Som tidligere nevnt er også forebyggingsperspektivet et område hvor studietilbudene kan videreutvikles. Her kan det være behov for egne forarbeider når det gjelder retningslinjer for

forventet innhold på voldsforebygging i statlig støttede studietilbud. Forskning har lenge påpekt at det finnes relativt lite evaluering av effekten av ulike forebyggende tiltak, og at voldsforebygging i Norge i stor grad er styrt av politiske og offentlige interesser, heller enn solid kunnskap. I videre arbeid med å styrke evidensgrunnlaget omkring forebyggende innsats mot vold og seksuelle overgrep vil sentrale myndigheter kunne trekke på kompetanse- og praksismiljøer så vel som universitets- og høyskolesektoren selv, og sammen kunne styrke fokuset på effektiv og hensiktsmessig forebygging i studietilbud og tjenesteutvikling.

Det bør også stilles krav til mer solide systemer rundt og forankring av studiene i utdanningsinstitusjonene, for å forebygge (person)avhengighet av «ildsjeler» ved lærestedene. En kan også vurdere hvorvidt mangfoldig rekruttering og opptak, med spredning i yrkes- og utdanningsbakgrunn, men også kjønn, språk og kulturell bakgrunn, alder, funksjonsevne og andre erfaringsbakgrunner, kan oppmuntres til gjennom eventuelle økonomiske insentiver rettet mot utdanningsinstitusjonene.

Kvalifisering av etter- og videreutdanningstilbud som meritterende i yrkesgruppene

Som nevnt fører de eksisterende studietilbudene sjelden til noen automatisk oppgradering i studentenes tittel, status eller arbeidsoppgaver i tjenestene. Noen av studiene kan inngå i større mastergrader, men innen flere av de relevante tjenestene er en mastergrad ingen direkte meritterende grad. Det arbeidet som pågår omkring tiltak 37 c) om sertifisering av helsepersonell og akkreditering av enheter er særdeles interessant som inspirasjon for også andre sektorer og tjenester. En burde vurdere hvorvidt eksisterende eller nye studietilbud kan kobles opp mot meritteringssystemer slik helsesektoren har utbredt tradisjon for, og se nærmere på hvorvidt en kan utvide samarbeid mellom studiesteder, fagforbund og andre relevante aktører for å diskutere videre muligheter for at etter- og videreutdanningstilbud om vold og overgrep kan få en meritterende effekt.

Økonomiske insentiver (stipendordninger) for studenter

En rekke ulike økonomiske insentiver kan vurderes for å utjevne forskjeller i deltakelse mellom ansatte i ulike tjenester og landsdeler. Stipendordninger for enkeltstudenter kan være blant disse. Dette kan organiseres på ulike vis; for eksempel gjennom overføring av forvaltningsoppdrag til studiestedene, delegering til Fylkesmannsembetene, eller gjennom annen relevant statlig virksomhet (et sentralt direktorat). Dette bør utredes videre dersom slike insentiv skal vurderes, for å sikre god forvaltning av eventuelle midler og hensiktsmessig søknadsprosess for relevante ansatte i tjenestene. Eventuelle fond/stipendordninger bør, i likhet med eventuelle økonomiske insentiver til studiestedene, følges av retningslinjer for robusthet og mangfold i studietilbud og opptak.

Statlig støtte til selve studiene (fjerning av studieavgifter)

Et nasjonalt likeverdig etter- og videreutdanningstilbud om vold og overgrep hindres som nevnt av den ujevne geografiske spredningen av tilbudet, og av at enkelte studietilbud er gratis mens andre tar studieavgifter. Ulik tilgang på gode studietilbud kan avhjelpes gjennom statlig støtte til etter- og videreutdanningstilbud, slik at alle slike studier tilbys vederlagsfritt. En slik ordning vil

også kunne innlemme forventninger og krav fra bevilgende myndigheters side til innhold, forankring, samarbeid omkring og form på studietilbudene og opptaket, som tidligere omtalt.

Økonomiske insentiver for arbeidsgivere

Ett av de nevnte hinder for deltakelse i etter- og videreutdanning er ulike arbeidsgiveres innstilling, tilrettelegging og støtte til kompetansehevende aktiviteter blant ansatte. For å utjevne forskjeller på dette området, og sikre ansatte med interesse for vold og overgrep muligheter for å få den kompetanseheving de selv måtte ønske, kan sentrale myndigheter vurdere å opprette en tilskuddsordning ved egnet myndighetsaktør for arbeidsgivere i offentlig sektor (og eventuelt private tilbydere innen relevante felt, eks barnevern- og flyktningfeltet) for å tilrettelegge for at ansatte kan nyttiggjøre seg utdanningene. I tråd med tiltak innen skolesektoren vil tilskuddsordningen kunne dekke frikjøp av tid/vikarer, godtgjøring av arbeidstid brukt til faglig oppdatering o.l.

Rapporteringsplikt på gjennomføring av opplæring på området

Relevante etater kan gjennom virksomhetsstyring vurdere pålegg om rapportering fra sine virksomheter om gjennomført opplæring og kompetansehevingstiltak innen områdene vold og seksuelle overgrep mot barn (og voksne) blant ledelse og stab. Deltakelse i vekttallsbasert etter- og videreutdanning kan her inngå som ett aktivitetsmål, og en kan be om rapportering på hvordan ansatte som har deltatt i slik kompetanseheving har delt sin kunnskap og kompetanse med øvrige ansatte (eller om ledelsen har tilrettelagt for at slik deling skal finne sted).

Supplerende tiltak for å sikre forankring og oppfølging av kompetanseheving

Obligatoriske opplærings- og rapporteringstiltak for ledere i relevante offentlige tjenester

For å stimulere til økt eierskap til tematikken vold og seksuelle overgrep i relevante sektorer, vil det være relevant å vurdere også pålagt opplæring for ledere (for eksempel som del av ledelsesutviklingsprogrammer i offentlig regi). Videre eierskap kan fostres gjennom å supplere enhetsledere med rapporteringskrav om opplæringstiltak blant ansatte (se ovenfor).

En ny giv i diskusjonen om kompetanseheving

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har gjennom denne kartleggingen fått muligheten til å se på egne handlingsalternativer, tiltak og systemer på nytt og vurdere hvordan disse kan brukes mer systematisk for å øke den samlede kompetansen på feltet – til beste for barn og unge. Vi håper dette kun blir ett lite av mange større bidrag til å samle trådene og se mer helhetlig på det offentliges rolle i kompetanseheving rundt vold og overgrep mot barn og unge blant dem som møter dem oftest og kan hjelpe dem best, hvis de får og våger å ta sjansen.

KARTLEGGING AV EKSISTERENDE STUDIETILBUD

Særlig relevante studietilbud

VOLD I NÆRE RELASJONER, MENNESKERETTIGHETER OG PROFESJONSETIKK. HØGSKOLEN I BUSKERUD OG VESTFOLD

Organisert under: Helsefag

Studiepoeng: 30

Varighet: Deltid over to semestre

Pris: 24.000,- kroner

Målgruppe: Ansatte i undervisnings- og barnehagesektoren, helsevesenet, introduksjonssentre for innvandrere og flyktninger, NAV, barneverntjenesten og politietaten, samt alle andre fagpersoner som møter voldsutsatte og overgripere i sitt daglige virke

Opptakskrav: Studenten må inneha studiekompetanse, men studenter som søker på bakgrunn av realkompetanse vil også kunne bli vurdert

Antall studieplasser: 30

Antall studenter: 30

Studieansvarlig: Runi Børresen

Studieinnhold

Studiet er ment å gjøre den enkelte yrkesutøver bedre rustet til å arbeide med mennesker som er berørt av vold og overgrep i nære relasjoner. Ved siden av å tilby ny kunnskap om, og innsikt i vold i nære relasjoner som fenomen, baserer studiet seg i stor grad på tverrfaglig samarbeid, og ulike etaters rolle og lovmessige ansvar. Fokuset rettes mot ulike profesjoners autonomi, deres organisatoriske og lovmessige føringer, og om hvorvidt menneskerettigheter og/eller profesjonsetikk er verktøy som kan anses som relevante og adekvate for å skape bevissthet om nære mellommenneskelige krenkelser slik som vold i nære relasjoner. En andre grunntanke er at en sammensatt gruppe studenter fra ulike profesjoner og etater vil kunne bidra til nettverksbygging, økt forståelse og samhandling mellom de ulike etatene. Slik vil studiet indirekte bidra til bedre rutiner, tilbud og oppfølging av dem som er berørt av vold i nære relasjoner.

Voldskunnskap

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om kvinner, barn og menn utsatt for vold i nære relasjoner, følgene av og reaksjoner på slik vold, samt hvordan dette kommer til uttrykk. Studenten skal ha inngående kunnskap om fenomenene krenkelse, ydmykelse og makt, traumatisering og traumebehandling, samt kunnskap om sekundærtraumatisering og forståelse av hvilke omfattende konsekvenser det kan medføre. Studenten skal inneha forståelse om hvordan resiliens (motstandskraft) kan fremmes, og ha økt forståelse for, og kunnskap om helsefremmende og forebyggende tiltak. Studenten skal samtidig inneha kunnskap om

profesjonsetikk, normkonflikter og menneskerettslige forpliktelser, og innsikt i æres-relatert vold, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Slik det fremkommer får ikke studenten kompetanse på barn og unge utsatt for seksuelle overgrep. Det er heller ingen undervisning i omfang og konsekvenser av seksuelle overgrep mot barn og unge, og hvordan man som yrkesutøver kan hjelpe de utsatte og samtidig bidra til å forebygge slike overgrep. Det fremkommer heller ikke at studenten får noen form for kompetanse hva gjelder barn og ungdom som voldsutøver, og hvordan man som yrkesutøver kan bistå denne gruppen.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne gjenkjenne tegn på vold i nære relasjoner, og kunne handle på bakgrunn av dette i den hensikt å fremme livskvaliteten til ofre for slik vold. Studenten skal inneha etisk bevissthet vedrørende egen profesjon, og evnen til å reflektere kritisk over egen yrkesutøvelse i møte med vold i nære relasjoner. Studenten skal kunne utøve sin profesjon som veileder i, og beskytter av menneskerettighetene, samt diskutere normkonflikter, juridiske og normative forventninger i kontekst av samfunn, kultur og privatsfæren og hvordan disse kan håndteres. Studenten skal ha innsikt i sikkerhetsproblematikk for kvinner og barn, samt farevurderingen i en eventuell bruddfase - særlig i forhold til utfordringer tilknyttet flerkulturell kontekst.

Det foreligger ingen indikasjoner på at studenten etter endt studie har ervervet adekvat handlingskompetanse når det gjelder barn og unge utsatt for seksuelle overgrep, samt hva som er yrkesutøverens ansvar og handlingsalternativer i slike tilfeller. Slik det fremkommer får ikke studenten nevneverdig kompetanse hva gjelder melde- og taushetsplikt, kunnskap om andre etater og tjenester, eller kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne vurdere når og til hvilken instans voldsutsatte skal henvises, og ha evnen til å samhandle tverrfaglig også vedrørende æresrelatert vold, kjønnslemlesting og tvangsekteskap. Utdanningen utfordrer studenten på tilegnelse av systematisk kunnskaps- og kompetanseutvikling gjennom å skape dialog på tvers av fagbakgrunn og tjenestested, og åpner slik for erfaringsutveksling blant de ulike profesjonene. Slik samhandlingskompetanse blir også ervervet i form av en rekke forelesninger av representanter for ulike tjenester og mandater.

Det foreligger ingen tegn på at studenten innehar adekvat kompetanse på hvordan man kan samhandle og samarbeide tverrfaglig for å hjelpe barn og unge utsatt for seksuelle overgrep, samt når og til hvem disse skal henvises.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble opprettet i 2008 som et ledd i Drammen kommunes nullvisjon på vold. Kommunen inngikk et samarbeid med Høgskolen for å imøtekomme behovet for kompetanseheving i de offentlige tjenester. Drammen kommune og det lokale politiet inngikk en avtale om å finansiere studiet ved å dekke deltageravgiften for samtlige studenter, og grunntanken var at Høgskolen i første omgang skulle tilby 60 studieplasser fordelt på kommunalt ansatte.⁴ Disse mottok undervisning kveldstid (som foregikk etter arbeidstid), en organisering og undervisningsform som i ettertid frarådes. Per i dag er ikke lengre studiet finansiert av kommunen, og studentene må derfor selv dekke deltageravgiften pålydende 24.000,- kroner.⁵

Undervisning

Studiet er samlingsbasert og det er lagt opp til tre samlinger per semester fordelt over to til tre dager per gang. Disse samlingene er nødvendige, da det ble forsøkt med to samlinger per semester tidligere og man erfarte at det ikke var optimalt. Studie- og arbeidsformen består hovedsakelig av forelesninger og diskusjoner, men er samtidig praksisorientert da den også består av både individuelle arbeidsformer og gruppearbeid som sikter mot å utvikle kandidatens evne til både selvstendighet og samarbeid. Man skulle ønske at studentene fikk mulighet til ytterligere praksis underveis i studiet, gjerne i form av hospitering ved relevante institusjoner og etater. Selvstudier utgjør en vesentlig del av utdanningen, noe som også kommer til syne ved at det vektlegges litteraturstudier av både obligatorisk og selvvalgt pensum. Pensumet på rundt 2000 sider, tar i stor grad for seg fenomenet vold i nære relasjoner, ulike perspektiver på barn som vitne til og ofre for vold i hjemmet, forståelse og behandling av unge som utøver vold, æresrelatert vold, menneskerettigheter og hvordan man som yrkesutøver best kan forebygge vold i nære relasjoner, samt hjelpe dem som utsettes.

Det er et krav at studentene jevnlig reflekterer over tilegnet kunnskap, hvorpå en egen obligatorisk refleksjonslogg blir et viktig læringsverktøy i studieforløpet. Refleksjonsloggen er svært sentral, da den byr på mye læring og «påtvungen» refleksjon med henhold til både profesjonsetikk, ivaretagelse av seg selv som yrkesutøver og «aha-opplevelser» vedrørende kroppslige reaksjoner med mer. Videre bidrar refleksjonsloggen til å knytte sammen teori og praksis, man kommer tettere på studentenes arbeidshverdag og loggen brukes også som en del av veiledningen underveis i studieforløpet. Studentene opplever bruken av loggen som noe krevende og vanskelig, men likevel nyttig. Ved å ta i bruk en slik logg fra første dag blir studentene peilet inn på å skrive akademisk allerede tidlig i studieforløpet, noe de har mye igjen for senere i studiet. Det er krav om 80 prosent tilstedeværelse i undervisningen, og studiet avsluttes med vurdering av en individuell skriftlig prosjektoppgave. De av studentene som av ulike grunner ikke kan eller ikke ønsker å avlegge eksamen, får bevis for gjennomført studie (uten studiepoeng), så fremt de kan fremlegge godkjent refleksjonslogg.

⁴ Studieprogrammet mottok imidlertid 140 søknader, og plassantallet ble derfor oppjustert til 80 studenter.

⁵ I følge studieansvarlig er det grunn til å tro at avgiften vil øke til 1000,- kroner per studiepoeng.

Lærekrefter

Studiet benytter både interne og eksterne lærerkrefter i undervisningen. Ansatte fra både Krisesentersekretariatet, NKVTS, Fylkesmannen, ATV, Se meg Redd meg, Politiet, Barnevernsvakta, krisesentre, familievernkontor, Bufetat, Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri, UNICEF, Statens Barnehus, RVTS, UiO, HiOA, psykologspesialist, incestsenter, Oslo Universitetssykehus, Politihøgskolen og jurister er alle representert i undervisningen. Slike lærekrefter bidrar til å gi studentene oppdatert kunnskap på feltet. Studentene har selv gitt tilbakemeldinger om at disse lærekreftene blir verdsatt, og at det for noen av dem er selve forutsetningen for at de takker ja til studieplassen i utgangspunktet. Det har likevel vært en utfordring å kunne hente inn og ta i bruk såpass mange eksterne lærekrefter som følge av interne uenigheter på Høgskolen.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Fra og med i år har Høgskolen åpnet for at også studenter med realkompetanse skal kunne bli tatt opp til studiet. Tidligere var det hovedsakelig lærere, politifolk, helsesøstre, ansatte fra incestsentre, akuttmottak, NAV, krisesentre, barnehage og barneverntjenesten som gjennomførte studiet. Det er viktig med en studentgruppe sammensatt fra ulike fagretninger og sektorer for å sikre en tverrfaglig sammensetning. Dette gir ikke bare studentene bedre innsikt i hverandres arbeid, men ulike caser bringer ofte frem konflikter og misforståelser som leder frem til såkalte «aha-opplevelser». For tiden tar de opp 30 studenter hvert år og har ofte ventelister. Dette er en optimal størrelse på kullet for å kunne følge opp studentene tilstrekkelig og for å sikre kvalitet.

På tross av pågang og ventelister har interessen vært dalende for studiet. Tidvis har det vært vanskelig å fylle opp plassene på tross av stor interesse hos potensielle studenter. Det svake studenttilfanget forklares med mangel på finansiering, da studiet er dyrt og de potensielle studentenes arbeidsgivere eller tilhørende institusjoner ikke alltid er villige til å dekke kostnadene. Mange studenter melder seg på og gir uttrykk for at de ønsker å heve sin egen kompetanse, men velger å takke nei til tilbudet om plass som følge av manglende finansiering. Det er imidlertid enkelte arbeidsgivere som bistår studentene økonomisk.

Resultater og tilbakemeldinger

Evalueringer viser at studentene er godt fornøyd med studiet, at de ønsker seg mer undervisning og aller helst et fulltids-studie. Likeledes har deres arbeidsgivere gitt tilbakemeldinger om at de har opplevd studiet som utelukkende positivt, da kompetansen studentene tilegner seg er nyttig i en rekke sammenhenger og på ulike arbeidsplasser. Denne kompetansen kommer også til syne i de ulike virksomhetene i form av at studentene presenterer ulike problemstillinger, utfordringer og dilemmaer på temadager og møter, og er medvirkende til å heve den interne kompetansen på vold i nære relasjoner på deres respektive arbeidsplasser. Studentene har gitt tilbakemeldinger om at særlig moralske og etiske dilemmaer og refleksjon har vært av verdi og betydning, da det har bidratt til at å løfte frem og skape diskusjon rundt ulike «etiske plattformer» i virksomhetene.

Høgskolen har nå opprettet et nytt studie i «sorg og traumer», da det gir et dypere innblikk i et sentralt tema som Høgskolen ikke mestret å inkorporere i studiet om vold i nære relasjoner. På sikt planlegger samtidig Høgskolen å opprette et helhetlig studieprogram tilsvarende 60 studiepoeng, med den hensikt å romme både vold i nære relasjoner, sorg og traumer, samt seksuelle overgrep og seksuell vold.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap om vold som fenomen, blant annet om omfang, konsekvenser, hjelpetilbud, traumer og forebygging. Studenten skal tilegne seg bred tjenesterelevant kunnskap og samhandlingskompetanse, særlig opp mot selvrefleksjon, eget ansvar- og handlingsalternativer som yrkesutøver, og tverretattlig samarbeid. Undervisningen legger samtidig stor vekt på kunnskap om æresrelatert vold, kjønnslemlesting og tvangsekteskap, og tilbyr studenten bred kompetanse på menneskerettigheter og profesjonsetikk.

Relevante mangler

Vi ser at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studenten *ikke* får kompetanse på barn og unge som er utsatt for seksuelle overgrep. For det andre ser vi at studenten *ikke* får kompetanse på barn og unge som voldsutøver eller hvordan man som yrkesutøver kan bistå og hjelpe denne gruppen. For det tredje ser vi at studiet *ikke* inneholder nevneverdig undervisning i hvordan studenten i sin yrkesutøvelse skal forholde seg til sin meldeplikt og taushetsplikt i saker som omhandler barn utsatt for vold i nære relasjoner. For det fjerde ser vi at studenten *ikke* får kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. For det femte ser vi at studenten *ikke* får adekvat kunnskap om andre etater og tjenesters lovverk, rutiner og mandater.

Forbedringspotensial

Høgskolen strever med å rekruttere studenter til studiet på tross av stor interesse for faget og behov for kompetanseheving på feltet. Evalueringer fra både studenter og arbeidsgivere viser imidlertid at samtlige er svært fornøyd med studiet. I tillegg benyttes det i stor grad eksterne lærekrefter i undervisningen, med stor bredde i både bakgrunn og spesialkompetanse, noe en må anta at styrker kvaliteten på undervisningen. Studiet er svært kostbart for studentene, og få arbeidsgivere viser seg villige til å dekke utgiftene for sine ansatte. Det er derfor rimelig å anta at studiekostnadene er med på å forhindre potensielle studenter fra å delta på studiet. Dette kan indirekte medføre at relevante yrkesgrupper og fagpersoner ikke får ervervet den nødvendige kompetansen de har behov for i sitt arbeid med barn og unge som utsettes for vold i nære relasjoner.

TILTAK MOT SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN. HØGSKOLEN I ØSTFOLD

Organisert under: Helse- og sosialfag

Studiepoeng: 30

Varighet: Deltid over to semestre (tilbys annenhver vår)

Pris: Gratis

Målgruppe: Yrkesutøvere i helse- og sosialsektoren som kommer i kontakt med barn som er utsatt for seksuelt misbruk. Studiet er relevant også for andre yrkesutøvere som møter denne gruppen, slik som politifolk, advokater og jurister, samt ansatte i undervisnings- og barnehagesektoren.

Opptakskrav: Treårig bachelorgrad eller tilsvarende, samt minimum to års relevant yrkeserfaring fra fagfeltet

Antall studieplasser: 22

Antall studenter: 22

Studieansvarlig: Terje Grøndal

Studieinnhold

Studiet består av to emner. Det ene emnet er «Hvordan å forstå incest og seksuelle overgrep», og tar for seg nyere teori og forskning knyttet til temaet incest og seksuelle overgrep mot barn. Det andre emnet er «Hvordan å arbeide med overgrep», hvor fokuset i større grad er tiltaksrettet - hvordan man som yrkesutøver kan nærme seg incest og seksuelle overgrep mot barn på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Dette emnet omfatter både forebyggende arbeid og behandlingstiltak.

Anvendelse av teori i praksis sies å være selve kjernen i studiet. Siktemålet med teorien, som studentene gjennomgår i første semester, er at det skal kunne relateres til praksisfeltet, som er sentralt i andre semester. Det legges dermed stor vekt på å forene teori og praksis. Det overordnede målet med studiet er å imøtekomme behovet for faglig oppdatering innen feltet «seksuelle overgrep mot barn», og samtidig bidra til kompetanseheving for dem som arbeider med overgrepsutsatte barn og unge.

Voldskunnskap

Etter endt studie skal studenten kunne vurdere mistanke om seksuelle overgrep, redegjøre for hvordan ulike tilnærminger kan bidra til å belyse ulike maktforhold som ligger bak slike overgrep, og hvordan man skal ta høyde for dette i arbeidet med utsatte barn og unge. Studenten skal kunne analysere seksuelle overgrep mot barn ut ifra ulike perspektiver, og kritisk vurdere relevante problemstillinger i dette arbeidet ut ifra faglige, etiske og juridiske perspektiver. Studenten skal kunne forholde seg kritisk til og analysere ulike måter seksuelle overgrep mot barn blir fremstilt på i media, faglitteraturen og forskningen.

Det fremkommer ikke at studenten får kjennskap til omfang og konsekvenser av seksuelle overgrep mot barn, hvilke traumer slike overgrep kan påføre det enkelte overgrepsutsatte barn og hvilke hjelpebehov som eksisterer for både utsatte og utøvere. Studiet ser heller ikke ut til å berøre hvordan slike overgrep kan forebygges, og studenten får i liten grad undervisning i barn og unge som utøvere av seksuelle overgrep.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne videreutvikle egen handlingskompetanse basert på teori og bearbeidet erfaring. Studenten skal være seg bevisst egne fordommer i møte med seksuelle overgrep og skal kunne reflektere over eget faglig ståsted i møte med personer utsatt for seksuelle overgrep, og i møte med samarbeidspartnere. Studenten skal videreutvikle og evaluere egne kommunikasjonsferdigheter i møte med barn utsatt for seksuelle overgrep, deres pårørende og dem som utøver seksuelle overgrep. Studenten skal kunne identifisere og kritisk reflektere over egen yrkesrolle, yrkesutøvelse og ansvarsoppgaver i møte med overgrepsutsatte barn og unge på en slik måte at den utsattes egen forståelse av virkeligheten blir ivaretatt. Studenten skal kunne analysere hvordan skyld og skam påvirker barn og unge som utsettes for seksuelle overgrep, og være i stand til å vurdere betydningen av anerkjennelse og respekt i møte med berørte parter i seksuelle overgrepssaker. Studenten skal være i stand til å integrere den overgrepsutsattes egen forståelse av virkeligheten i sin faglige virksomhet og i utviklingen av behandlings- og hjelpetilbud, og kunne vurdere tiltak overfor barn og unge utsatt for seksuelle overgrep.

Det fremstår noe uklart om studenten evner å gjenkjenne tegn på seksuelle overgrep, og bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke, og det ser ikke ut til at studenten innehar kunnskap om melde- og taushetsplikt, mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. Det er heller ikke tydelig hvorvidt studenten tilegner seg kunnskap om andre tjenester og etater, og hva som er yrkesutøverens ansvar og handlingsalternativer i møte med barn og unge utsatt for seksuelle overgrep.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om ulike etaters rolle og ansvar i møte med overgrepsutsatte barn og unge, og være i stand til å reflektere kritisk vedrørende ulike etaters ansvarsområder og tilnæringsmåter i arbeidet med seksuelle overgrep. Studenten skal kunne samarbeide om seksuelle overgrep mot barn på tvers av fag- og profesjongrensene, og være i stand til å kommunisere om og analysere faglige problemstillinger, analyser og ulike tilnæringsmåter innenfor fagområdet.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble etablert i 2009. Etter samtaler med forskere ved RVTS Øst og NKVTS, samt intervjuer med lederne ved alle incestsentrene i Norge, ble det vurdert at det var et behov. Høgskolen i Østfold hadde den nødvendige kompetansen på feltet, og besluttet derfor å starte opp studiet.

Målet er å øke den teoretiske og praktiske kompetansen om seksuelle overgrep mot barn på både individ-, gruppe- og samfunnsnivå, samt iverksette tiltak rettet mot incest. Hovedfokuset fordeler seg på både forebyggende arbeid og behandlingstiltak i det øyemed å gi studentene faglig oppdatering på seksuelle overgrep mot barn som felt.

Undervisning

Studiet er samlingsbasert, med fire samlinger av to dagers varighet per semester. Studiet er organisert som klasseundervisning med vekt på forelesninger og gruppearbeid. Det forventes av studentene at de aktivt tar i bruk fagbiblioteket på Høgskolen og gjennomfører undervisningen som blir tilbudt der om bruk av informasjonskilder m.m. Studentene skal mestre å vurdere kilder og faglitteratur med et kritisk blikk, og bruke denne litteraturen i arbeidet med sentrale problemstillinger. Det benyttes internasjonale perspektiver i fremstillingen av fagstoffet, og vesentlige deler av pensumet og faglitteraturen er på engelsk. Pensumet består av i overkant 2600 sider, og anses som svært relevant når det gjelder å dekke både ulike perspektiver på seksuelle overgrep mot barn og hvordan man som yrkesutøver kan håndtere slike saker. Ett av pensumbidragene berører barn og unge som overgripere. Studiet innebærer ingen praksis.

Det er lagt opp til at studentene skal arbeide selvstendig med de ulike temaene mellom samlingene, og at de presenterer sine arbeider for klassen. De forventes å utvikle sine studie- og læringsstrategier slik at de selv kan ta ansvar for og styre sin læring. Det blir også satt arbeidskrav til studentene, enten i form av en prøve, innleveringsarbeid, prosjektarbeid, deltagelse eller obligatoriske krav som må godkjennes før studentene kan ta eksamen. Det er krav om 80 prosent tilstedeværelse i undervisningen, og hvert av emnene avsluttes med en skriftlig individuell hjemmeeksamen.

Lærekrefter

Det benyttes både interne og eksterne forelesere i undervisningen. Noen av de eksterne foreleserne har bakgrunn som forskere ved RVTS og NKVTS, mens andre er terapeuter, jurister, politietterforskere med videreutdanning i seksuelle overgrep og dommeravhør, ledere for Barnehusene, Incestsentrene, Krisesentrene, Voldtektsmottakene, Alternativ til vold med mer. De interne foreleserne har alle doktorgrader på fagområdet.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Studiet har hatt et relativt stabilt antall søkere med i underkant av 50 søkere årlig. Ett unntak var året 2012/2013, da det var 34 søkere. I studieåret 2014/2015 takket 22 studenter ja til plassen. Studiet blir fulltegnet ved hvert eneste opptak, men de opererer ikke med ventelister. Hvorfor er på nåværende tidspunkt uvisst. Hovedvekten av studentene kommer fra barneverntjenesten, psykisk helsevern og skole- og barnehagesektoren. Studenter som jobber ved sykehus, incestsentre, krisesentre, samt i politiet og kriminalomsorgen er også tatt opp.

For mange er det største hinderet for å søke at de ikke gis permisjon fra arbeidsplassen. Flere av studentene tar derfor studiet ved siden av å være i fulltidsjobb. Det er derfor en fordel at studiet er samlingsbasert, da det er mulig å få samlingene til å passe inn på fridager i studentenes turnusordning. Mange studenter får permisjon fra sin arbeidsplass med lønn, mens andre får ulønnet permisjon. De fleste studentene kommer fra østlandsområdet og har lite reiseutgifter. For dem som kommer langveis fra kan reise- og oppholdsutgifter bli et problem, da dette kan være til dels store tilleggsutgifter som de er avhengig av å få dekket av arbeidsgiver.

Resultater og tilbakemeldinger

Karakterfordelingen blant studentene er variert. Erfaring tyder på at en del av studentene er dyktige praktikere, men strever med å skrive akademisk. Det å lære seg kritisk tenkning i praksis, synes å være en utfordring for mange av studentene. Studiet blir jevnlig evaluert for å sikre og utvikle kvaliteten i programmet, og at utdanningen fremstår som aktuell og relevant. Både studenter og eksterne forelesere gir løpende evalueringer, i tillegg til at studentene har muntlig evaluering etter første semester og en skriftlig (anonym) evaluering ved studiets slutt. Resultatene er i all hovedsak positive. At studiet er både praksisorientert og forskningsbasert verdsettes av alle. De av studentene som gir uttrykk for misnøye, opplever at pensum er for stort eller at det er for utfordrende å skrive eksamensoppgaver. Det er løpende kontakt med praksisfeltet innen flere ulike fora, og tilbakemeldingene derfra er utelukkende positive. Det som eventuelt måtte foreligge av misnøye, skyldes i all hovedsak at Høgskolen ikke har nok studieplasser å tilby arbeidsgivere/institusjoner som ønsker at flere av deres ansatte skal ta videreutdanningen.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap om incest og seksuelle overgrep mot barn som fenomen, og kompetanse på hvordan man som yrkesutøver kan nærme seg dette feltet i form av forebyggende arbeid og behandlingstiltak. Studiet tar i bruk særdeles relevante lærekrefter i form av eksterne forelesere fra en rekke ulike etater og institusjoner. Kunnskapen studentene skal erverve tar for seg både bakenforliggende maktforhold, vurdering av mistanke om overgrep, ulike etaters rolle og ansvar, profesjonsetikk og kritisk refleksjon rundt temaet. Studentene skal samtidig tilegne seg bred tjenesterelevant kunnskap og samhandlingskompetanse hva gjelder kommunikasjonsferdigheter, anerkjennelse og respekt i møte med berørte parter i seksuelle overgrepssaker, eget ansvar- og handlingsalternativer som yrkesutøver i møte med slike saker, og samarbeid på tvers av fag- og profesjongrenser i arbeidet med seksuelle overgrep mot barn. Tilbakemeldinger fra både studenter og eksterne forelesere er utelukkende positive og bekrefter at studiet anses som nyttig for videre yrkespraksis.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For

det første får *ikke* studenten adekvat kunnskap om omfang og konsekvenser av seksuelle overgrep mot barn. For det andre får studenten heller *ikke* kunnskap om hjelpebehov for både utsatte og utøvere, barn og unge som utøvere, og hvordan man kan bidra til å forebygge seksuelle overgrep mot barn. For det tredje får studenten *ikke* visshet om tegn på overgrep, samt evnen til å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke. For det fjerde får studenten *ikke* kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, og samtidig er det uklart om studenten får adekvat opplæring i melde- og taushetsplikt.

Forbedringspotensial

Høgskolen opplever ingen utfordringer når det gjelder rekruttering av nye studenter, og man kan anta at det stabile antallet studenter delvis skyldes at studiet ikke innebærer noen kostnader for studentene utover semesteravgiften og eventuelle reise- og oppholdskostnader. Det største hinderet for rekruttering av potensielle studenter, er utfordringer med permisjon. Flere velger derfor å jobbe fulltid ved siden av studiene. Det kan være en utfordring for studentene å skulle innta skolebenken på nytt, og dette kan resultere i noe svake resultater på eksamen. Det er rimelig å anta at kombinasjon av fulltidsjobb og studenttilværelse indirekte kan medføre at studentene ikke får tilstrekkelig tid og rom til å fordype seg i studiet, og at de derfor kan risikere å gå glipp av nødvendig kompetanse de vil ha behov for i sitt arbeid med barn og unge som utsettes for seksuelle overgrep.

VOLD I NÆRE RELASJONER. HØGSKOLEN I ØSTFOLD

Organisert under: Helse- og sosialfag

Studiepoeng: 30

Varighet: Deltid over to semestre (tilbys annenhver vår)

Pris: Gratis

Målgruppe: Ansatte i helse- og sosialsektoren, undervisnings- og barnehagesektoren, justissektoren, kriminalomsorgen og personer som jobber med barn og unge innad i frivillige organisasjoner.

Opptakskrav: Treårig bachelorgrad eller tilsvarende, samt minimum to års relevant yrkeserfaring fra fagfeltet

Antall studieplasser: 26

Antall studenter: 26

Studieansvarlig: Terje Grøndal

Studieinnhold

Studiet består av to emner. Første semester undervises det i «Hvordan å forstå vold i nære relasjoner», som tar for seg nyere teori og forskning tilknyttet ulike perspektiver på vold i nære relasjoner. I andre semester undervises det i «Hvordan å arbeide med vold i nære relasjoner», hvor fokuset retter seg mot ulike behandlingstiltak og forebyggende arbeid rettet mot vold i nære relasjoner på både individ, gruppe- og samfunnsnivå.

Praktisk anvendelse av teori sies å være kjernen i studiet, da det legger grunnlaget for læring om tiltaksarbeid og praktisk handling. Hovedfokuset er å forene teori og praksis på en slik måte at studenten blir best mulig kvalifisert for å arbeide med vold i nære relasjoner. Siktemålet er faglig oppdatering, samt å bidra til en kompetanseheving som viser seg å være stadig mer relevant for dem som arbeider med barn og unge.

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten kunne definere ulike former for vold, og ha inngående kunnskap om barn som utsettes for vold i nære relasjoner. Studenten skal inneha bred kunnskap om de faglige, etiske og juridiske sider ved vold i nære relasjoner, og innsikt i de kompliserte forholdene som kan ligge bak. Studenten skal ha avansert kunnskap om hvordan ulike psykososiale tilnærminger kan belyse maktforholdene som ligger bak vold i nære relasjoner, hvordan man i praksis kan forebygge og bekjempe slik vold, samt inngående kunnskap om relasjonsarbeid. Studenten skal ha god kjennskap til hjelpeapparatet for personer som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, og for dem som utøver slik vold. Samtidig skal studenten ha inngående kjennskap til, og kunnskap om forskning og litteratur som berører barn som rammes av vold i nære relasjoner, og evnen til å analysere og vurdere ulike måter vold i nære relasjoner blir fremstilt på i media, faglitteratur og forskning med et kritisk blikk.

Det fremkommer ikke om studenten får inngående kjennskap til omfang og konsekvenser av vold i nære relasjoner mot barn. Det samme gjelder barn og unge som voldsutøver, og hvilke traumer og krenkelser barn som ofre for vold i nære relasjoner kan bli påført. Seksuelle overgrep er heller ikke et tema i undervisningen.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne analysere og kritisk drøfte vold i nære relasjoner ut ifra ulike perspektiver, slik som individ, gruppe- og samfunnsnivå. Studenten forventes å kunne analysere og vurdere hvordan man kan avdekke vold i nære relasjoner, og hvordan slike saker bringes frem for rettsvesenet. Studenten skal kunne fatte beslutninger om hjelpetiltak, gjennomføre samtaler både med personer utsatt for vold i nære relasjoner, og dem som utøver volden. Studenten skal kunne analysere og vurdere etiske utfordringer i arbeidet med vold i nære relasjoner, og ha innsikt i og forståelse for egne styrker og begrensninger i sin yrkesutøvelse.

Det er noe usikkert om studenten evner å handle på bakgrunn av kjennskap til hvilke traumer barn og unge kan erfare som følge av å ha blitt utsatt for vold og overgrep, samt barn og unge som voldsutøver. Det ser ikke ut til at verken yrkesutøverens ansvar, kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste og temaet melde- og taushetsplikt er en del av undervisningen i studieprogrammet.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten mestre å samarbeide om vold i nære relasjoner på tvers av fag- og profesjongrensene. Studenten skal kunne legge fram saker og/eller mistanke om vold i nære relasjoner for diskusjon med andre fagpersoner- og miljøer, på bakgrunn av ervervet kunnskap og erfaring.

Studiets læringsutbytte nevner ikke hvorvidt studenten opparbeider kunnskap om ulike instansers lovverk, rutiner og mandater, samt når og til hvem voldsutsatt skal henvises.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Da studiet om seksuelle overgrep mot barn ble opprettet i 2009, ble det påpekt et behov fra praksisfeltet for en tilsvarende videreutdanning om vold i nære relasjoner. Høgskolen besluttet derfor å opprette studiet «Vold i nære relasjoner» i 2011. Studiet er ment å imøtekomme behovet for faglig oppdatering og kompetanseheving blant fagfolk som arbeider med barn og unge, og/eller vold i nære relasjoner. Det fokuseres på å øke studentens teoretiske og praktiske kompetanse vedrørende tiltak rettet mot vold i nære relasjoner på individ-, gruppe- og samfunnsnivå, med perspektiver på både forebygging og behandlingstiltak. Studiet er lagt opp slik at det kan tas som avgrenset studie, eller i sammenheng med videreutdanningen «Tiltak mot seksuelle overgrep mot barn».

Undervisning

Studiet er samlingsbasert og det er lagt opp til fire samlinger per semester, hver over to dager. Ved siden av forelesninger er studentene ment å arbeide gruppevis med ulike casemetodikk. Studentene får tilbakemeldinger fra underviserne på innleverte arbeider, gruppe- og individuell veiledning, og gjennomgår samtidig ferdighetstrening med hjelp fra instruktører. Utover dette er ikke annen praksis tilknyttet studiet.

Obligatorisk pensum utgjør omtrent 2450 sider fordelt på de to emnene, i tillegg foreligger det anbefalt litteratur. Pensumet er å anse som svært relevant da det i stor grad dekker vold i nære relasjoner som fenomen, ulike perspektiver på barn som ofre for vold i nære relasjoner, konsekvenser av vold, og yrkesutøverens ansvar- og handlingsalternativer i møte med barn utsatt for vold i hjemmet. Det er krav om 80 prosent tilstedeværelse i undervisningen, og begge emner vurderes med individuell hjemmeeksamen. Lærekreftene er de samme som på videreutdanningen «Tiltak mot seksuelle overgrep mot barn».

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Studiet hadde 66 søkere de siste årene. I studieåret 2011/2012 var det 27 studenter, og i studieåret 2013/2014 var det 26 studenter som ble tilbudt plass og takket ja til plassen. Hindrene for rekruttering til dette studieprogrammet er de samme som for studiet «Tiltak mot seksuelle overgrep mot barn», slik som problemer med permisjon fra arbeidsplassen, og utgifter til reise- og opphold som kan bli en hindring for dem som kommer langveis fra.

Resultater og tilbakemeldinger

Studiet blir fulltegnet ved hvert eneste opptak. Studentene kommer fra de samme etater og institusjoner som studiet «Tiltak mot seksuelle overgrep mot barn». Studieprogrammet blir jevnlig evaluert, hvorav de fleste tilbakemeldingene i all hovedsak er svært positive.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred og solid kunnskaps- og handlingskompetanse på området vold i nære relasjoner, og hvilket ansvar og handlingsalternativer man har i møte med barn utsatt for slik vold. Studiet tar i bruk særdeles relevante lærekrefter. Studenten skal få god innsikt i hva som definerer vold i nære relasjoner, de komplekse (makt)forholdene som ligger bak, og inngående kunnskap om barn som utsatte. Studenten får samtidig kjennskap til forskning og litteratur om temaet, kunnskap om profesjonsetikk og evnen til å reflektere kritisk både hva gjelder ulike perspektiver på vold og egen yrkesrolle. Studenten skal inneha inngående kjennskap til hjelpeapparatet for voldsutsatte og voldsutøvere. I tillegg får studenten bred kompetanse i form av å kunne avdekke vold i nær relasjoner, igangsette hjelpetiltak, samtale med både utsatte og utøvere, samt reflektere rundt egen rolle og yrkesutøvelse. Studenten skal kunne samarbeide om vold i nære

relasjoner på tvers av fagprofesjoner, og legge frem saker for diskusjon med andre fagmiljøer. Tilbakemeldinger fra både studenter og eksterne forelesere er utelukkende positive, og bekrefter at studiet anses som nyttig for videre yrkespraksis.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studentene *ikke* får adekvat kunnskap om omfanget og konsekvensene av vold i nære relasjoner mot barn og unge, og barn og unge som voldsutøver. For det andre er det *ikke* klart om studenten erverver evnen til å handle på bakgrunn av kjennskap til hvilke traumer barn og unge kan erfare som følge av å ha blitt utsatt for vold og overgrep, samt barn og unge som voldsutøvere. For det tredje kan det se ut til at studenten *ikke* får adekvat kompetanse om yrkesutøvers ansvar, kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste og temaet melde- og taushetsplikt. For det fjerde fremgår det *ikke* tydelig om studenten får inngående kunnskap om ulike instansers lovverk og mandat, og når og hvor man skal henvise voldsutsatte og voldsutøver.

Forbedringspotensial

Høgskolen opplever ingen utfordringer når det gjelder rekruttering av nye studenter, og man kan anta at det stabile antallet studenter delvis skyldes at studiet ikke innebærer noen kostander for studentene utover semesteravgiften og eventuelle reise- og oppholdskostnader. Det største hinderet for potensielle studenter, er at de ikke får permisjon. Flere velger derfor å jobbe fulltid ved siden av studiene. Samtidig kan det være en utfordring for mange av studentene å skulle innta skolebenken på nytt, og dette kan resultere i noe svake resultater på eksamen. Det er rimelig å anta at å kombinere fulltidsjobb og studenttilværelse indirekte kan medføre at studentene ikke får god nok tid og rom til å fordype seg i studiet, og at de derfor kan risikere å gå glipp av nødvendig kompetanse de vil ha behov for i sitt arbeid med barn og unge som utsettes seksuelle overgrep.

VIDEREUTDANNING OM VOLD I NÆRE RELASJONER OG AGGRESJONSPROBLEMATIKK. HØGSKOLEN I NARVIK I SAMARBEID MED RVTS NORD

Organisert under: Avdeling for helse og samfunn

Studiepoeng: 30

Varighet: Deltid over to semestre (kan inngå i en mastergrad i klinisk sykepleie som valgfri fordypning ved Universitetet i Nordland)

Pris: Gratis

Målgruppe: Personer som jobber (eller ønsker å jobbe) innenfor etater og institusjoner hvor man kan møte mennesker som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, eller hvor man møter voldsutøvere. Relevante yrkesgrupper er ansatte i helse- og sosialsektoren, skole- og barnehagesektoren, politifolk, barnevernspedagoger og mennesker som arbeider som frivillige

Opptakskrav: Treårig bachelorgrad i helse- og sosialfag eller lignende (relevant arbeidserfaring blir vektlagt i opptak av studenter)

Antall studieplasser: 25

Antall studenter: 25

Studieansvarlig: Ole Greger Lillevik

Studieinnhold

Studiet består av to emner. Første emne er «Vold i nære relasjoner og voldshåndtering, og behandling av voldsutøvere», som tar for seg sentrale temaer slik som vold i et samfunnsperspektiv, seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner, vold og trusler på arbeidsplassen, samt behandling av personer med aggresjonsatferd. Emne to er «Fordypningsoppgave vold i nære relasjoner og aggresjonsproblematikk», som gir den enkelte student anledning til å fordype seg i et valgfritt tema innenfor fagområdet som studenten finner interessant/relevant.

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten inneha en grunnleggende forståelse for vold i samfunnet i form av ulike perspektiver på vold som fenomen, voldens natur og aktører, og hvordan individet skaper mening med volden. Studenten skal inneha kunnskap om vold mot barn, unge overgripere og seksualisert vold. Studenten skal ha innsikt i forebygging av vold i nære relasjoner, og hva som kan være de akutte og langsiktige behov hos voldsutsatte. Studenten skal inneha kunnskap om aggresjonsproblematikk, sinnemestringsprogrammer, vold og trusler på arbeidsplassen og selvmord.

Det ser ikke ut til at studenten erverver kunnskap om omfanget av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep generelt, og mot barn spesielt. Det synes også å være noe mangelfull opplæring om ulike konsekvenser av å bli utsatt for vold.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha en reflektert holdning til temaene som drøftes i studiet, og kompetanse til å fordype seg og fremskaffe kunnskap innenfor fagområdet. Studenten skal ha innsikt i hvordan man som yrkesutøver kan hjelpe mennesker som selv ønsker å gjøre noe med sin egen voldsatferd.

Det virker å være noe mangelfull opplæring når det gjelder studentens evne til å gjenkjenne tegn på vold og overgrep, og videre bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke. Det ser heller ikke ut til at studenten tilegner seg evnen til å reflektere rundt egen yrkesutøvelse i møte med utsatte barn og unge, samt mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne hjelpe og/eller formidle hjelp til ofre for eller utøvere av vold i nære relasjoner i form av tverrfaglig samarbeid. Studenten skal vite hvordan man som yrkesutøver skal håndtere kriser og behandle traumer, og hvordan man skal forholde seg til melde- og taushetsplikten.

Opplæringen virker noe mangelfull når det gjelder grunnlaget for tverretattlig samarbeid, slik som kunnskap om ulike instansers lovverk, rutiner og mandater.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet startet opp i 2008. Det er ikke tilført eksterne midler til studiet, da de baserer seg på studiepoengproduksjon. Studiet innebærer ingen kostander for studentene utover vanlig semesteravgift og eventuelt reise- og oppholdskostnader i forbindelse med samlingene. Noen av studentene får dekt disse utgiftene av sin arbeidsgiver, mens andre velger å ta lån i Lånekassen.

Studiet har som siktemål å øke den generelle kompetansen innenfor vold- og aggresjonsproblematikk blant yrkesgrupper som i sitt arbeid møter mennesker som er utsatt for, og utøver vold i nære relasjoner. Studiet er ment å gi relevante yrkesgrupper økt kompetanse i hvordan man kan forebygge og håndtere slik vold, samt vold og trusler mot den enkelte arbeidstager. For å sikre et studietilbud med høy faglig kvalitet er studieplanen utarbeidet i samarbeid med RVTS Nord.

Undervisning

Undervisningsformen er i stor grad samlingsbasert. Emne 1 består av fire samlinger av to til tre dagers varighet, mens emne 2 består av én samling over tre dager. Det inngår ingen form for praksis i studiet. RVTS Nord har ansvar for deler av undervisningen, som gis i form av

forelesninger, seminarer og praktiske øvelser. Det legges opp til tverrfaglig gruppearbeid under samlingene for å stimulere til en læringsprosess som engasjerer, skaper innsikt og forståelse. Studentene må i tillegg påregne omtrent 15 dagers selvstudie. Studiet forutsetter stor grad av tilstedeværelse og deltagelse, og fravær utover ti prosent vil medføre at studenten mister retten til å avlegge eksamen. Det obligatoriske pensumet tilsvarer omtrent 1000 sider.

Som avslutning på emne 1 skal studenten skrive en oppgave med en problemstilling innenfor fagområdet. Fordypningsoppgaven i emne 2 er en hjemmeeksamen og kan skrives individuelt eller i grupper på to studenter. Oppgaven skal inneholde en selvvalgt problemstilling tilknyttet fagområdet, og det stilles krav til bruk av datainnsamling ved hjelp av spørreskjema eller intervju med fagpersoner. Det tilbys inntil fem timer veiledning på fordypningsoppgaven, og i tillegg til obligatorisk pensum skal studenten knytte 500 sider selvvalgt pensum til oppgaven.

Lærekrefter

Det er i hovedsak ansatte ved RVTS som står for undervisningen i faget, og de har bakgrunn som sykepleiere, barnevernspedagoger, sosiologer og psykologer. I tillegg underviser leder for programmet, som er utdannet sykepleier.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

De 25 studieplassene fylles opp ved hvert opptak, og studiet har som regel ventelister som fylles opp tilsvarende. De fleste studentene kommer fra offentlige etater og institusjoner som rus- og psykisk helsevern, barneverntjenesten, politiet, spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen, i tillegg til yrkesgrupper som helsesøstre og psykologer. Eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, er at noen studenter ikke får permisjon fra sin arbeidsplass, mens andre ikke har råd til å delta forårsaket av at arbeidsgiver ikke ønsker å dekke reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med samlingene.

Resultater og tilbakemeldinger

Det er et høyt karaktersnitt blant studentene og ingen har foreløpig strøket på eksamen. Evalueringer av studieprogrammet i sin helhet har vært svært gode, men det fremgår ikke om dette er evalueringer gitt av både studenter og forelesere, eller kun studenter. Det foreligger ingen direkte tilbakemeldinger fra arbeidsplassene eller institusjonene studentene tilhører.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse på feltet vold i nære relasjoner og aggresjonsproblematikk generelt, og noe kunnskap- og handlingskompetanse på barn som utsettes for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep spesielt. Det benyttes i hovedsak eksterne lærekrefter i undervisningen fra RVTS Nord, noe en må legge til grunn styrker kvaliteten på undervisningen. Studenten får inngående kunnskap vold som fenomen, barn som

utsettes for vold i nære relasjoner, unge som overgripere, seksualisert vold, samt akutte og langsiktige konsekvenser for dem som rammes av vold og seksuelle overgrep. Studenten er ment å få økt sin yrkesfaglige handlingskompetanse i forhold til hvordan man som yrkesutøver kan forebygge og håndtere vold i nære relasjoner, og hjelpe dem som utøver volden. Studenten forventes å mestre tverrfaglig samarbeid i arbeidet med å yte hjelp og bistand til både ofre for og utøvere av vold i nære relasjoner, og forventes å kunne håndtere kriser og behandle traumer.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første er det noe *mangelfull* opplæring i forhold til omfang av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep mot barn og unge. For det andre får *ikke* studenten kunnskap om de konsekvenser det kan ha for barn og unge av å ha blitt utsatt for vold, som traumer og krenkelser. For det tredje tilegner studenten *ikke* evnen til å gjenkjenne tegn på vold og overgrep, samt evnen til å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke. For det fjerde får studenten *ikke* kompetanse i å reflektere rundt egen yrkesutøvelse i møte med utsatte barn og unge. For det femte får studenten *ikke* kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste.

Forbedringspotensial

Høgskolen erfarer at plassene blir fylt opp ved hvert opptak, og ventelister antyder at studiet er ettertraktet blant potensielle studenter. Man kan samtidig anta at det stabile antall studenter delvis kan forklares med at studiet ikke innebærer kostnader for studentene utover vanlig semesteravgift og eventuelt reise- og oppholdskostnader i forbindelse med samlingene. Karaktersnittet er høyt og studentene gir svært gode tilbakemeldinger når de evaluerer studiet. Eventuelle hindre for å søke studiet kan være at enkelte studenter ikke får permisjon fra sin arbeidsplass, mens andre ikke har råd til å delta som følge av at det for mange er reise- og oppholdsutgifter tilknyttet samlingene. Det er rimelig å anta at slike utgifter i ytterste konsekvens kan medføre at potensielle studenter ikke søker seg til studiet. Indirekte kan dette medføre at relevante yrkesgrupper ikke får tilegnet den kompetansen de behøver i sitt daglige virke hvor de møter både barn og voksne som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, eller som utøver slik vold.

VIDEREUTDANNING I KRISEHÅNDTERING OG TRAUMEBEHANDLING. HØGSKOLEN I NARVIK I SAMARBEID MED RVTS NORD

Organisert under: Avdeling for helse og samfunn

Studiepoeng: 30

Varighet: Deltid over to semestre

Pris: Gratis

Målgruppe: Yrkesgrupper som i sitt arbeid kan møte utfordringer når det gjelder krisehåndtering og personer som er utsatt for ulike traumer, slik som ansatte i spesialisthelsetjenesten, den kommunale helsetjenesten, skole- og barnehagesektoren, politiet, barneverntjenesten, ved familievernkantor og medlemmer i kriseteam og lignende

Opptakskrav: Minimum treårig bachelorgrad innen helse- og sosialfag eller annen relevant høyere (søkere med annen eller kortere høyskole/universitetsutdanning og/eller minimum to års relevant yrkeserfaring kan vurderes for opptak på bakgrunn av realkompetanse)

Antall studieplasser: 46

Antall studenter: 46

Studieansvarlig: Ole Greger Lillevik

Studieinnhold

Studiet består av ett emne som inneholder de to hovedtemaene «Kriseforståelse og krisehåndtering», og «Traumeforståelse og traumebehandling».

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om ulike reaksjoner på kriser og traumer slik som tortur, krig, vold, ulykker, katastrofer og brå død, og innsikt i barns reaksjoner på ulike traumatiserende hendelser og utviklingstraumer. Studenten vil ha kunnskap om psykologisk førstehjelp, generell traumebehandling, stressmestringsmetoder, kriseforståelse- og håndtering og sekundærtraumatisering. Samtidig er kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, resiliens og mestring, brukerperspektivet og selvregulering også et sentralt tema i undervisningen.

Det kan se ut til at studenten ikke får inngående kunnskap om hva som definerer de enkelte kriser og traumer og omfanget av disse, samt at kunnskap om seksuelle overgrep ikke fremgår i undervisningen.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha evnen til å utføre nødvendig psykologisk førstehjelp i forbindelse med kriser og alvorlige hendelser, gi førstefase traumebehandling og stabilisering, og følge opp berørte og etterlatte ved å gi veiledning i selvhjelpsteknikker.

Slik det fremstår, får ikke studenten kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. Det er samtidig uklart om studenten evner å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge er utsatt for vold og traumer. Det ser videre ut til at

studenten ikke erverver relevant handlingskompetanse i form av kunnskap om andre tjenester, melde- og taushetsplikt. Selvrefleksjon i møte med barn og unge utsatt for vold og traumer vektlegges heller ikke.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha evnen til å samhandle tverrfaglig med andre etater og instanser i forbindelse med kriser og alvorlig hendelser. Studenten skal ha ferdigheter i å utføre kriseledelse og krisekommunikasjon, og skal kunne håndtere media.

Det kan se ut til at studenten får noe mangelfull kompetanse på området som favner de ulike instansers lovverk, rutiner og mandater, når og til hvem den traumatiserte skal henvises, og hvordan man best kan samhandle om den traumatisertes behov.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet har eksistert siden 2013, og ble opprettet i samarbeid med RVTS Nord på bakgrunn av et kartlagt behov for solid kompetanse i møte med traumer i regionen. Det er ikke tilført eksterne midler til studiet, da dette baserer seg på studiepoengproduksjon. Studiet innebærer ingen kostander for studentene utover semesteravgift og eventuelle utgifter til reise- og opphold under samlingene. Noen av studentene får dekt disse utgiftene av sin arbeidsgiver, mens andre velger å ta lån opp i Lånekassen.

Undervisning

Studiet er samlingsbasert, og det inngår ingen praksis i studiet. Første semester inneholder to samlinger av tre dagers varighet, mens andre semester inneholder tre samlinger av tre dagers varighet. Undervisningen består i forelesninger, seminarer og praktiske øvelser, hvor det legges opp til tverrfaglig gruppearbeid. Hensikten er å stimulere til en læringsprosess som engasjerer, skaper forståelse og innsikt. I tillegg benyttes det nettbasert kontakt med studentene mellom samlingene. Det forventes stor grad av tilstedeværelse og deltagelse, og fravær utover 10 prosent medfører at studenten mister retten til å avlegge eksamen. Pensumet, som er på mellom 1000 – 1500 sider, tar i stor grad for seg krise- og traumeforståelse, barn som ofre for vold og traumatiserende hendelser, arbeid med pårørende og etterlatte i krise, sorg, resiliens, forebygging, intervensjon, psykologisk førstehjelp og førstefase traumebehandling.

Studiet avsluttes med hjemmeeksamen. Denne oppgaven kan skrives individuelt eller i grupper på inntil tre personer. Her skal studentene drøfte en sentral problemstilling for fagområdet, og det skal tilknyttes 300 sider selvvalgt pensum til oppgaven. Studentene får tilbud om veiledningsseminar i forbindelse med eksamen.

Lærekrefter

Ansatte ved RVTS Nord, hovedsakelig psykologer, står ansvarlige for omtrent 50 prosent av undervisningen. I tillegg blir det leid inn andre eksterne undervisere med bakgrunn i

psykologifaget, i tillegg underviser fagansvarlig i faget. Mellom andre og tredje samling skal studentene gjennomføre e-læringsprogrammet «*Når krisen rammer – å arbeide i psykososiale kriseteam*», utviklet av RVTS Nord ved UNN. Arbeidskravets omfang er på omtrent syv timer og gir rett til å avlegge avsluttende eksamen.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Studiet tar inn 46 studenter hvert studieår. Plassene fylles opp ved hvert opptak, og mange studenter står på venteliste. Hovedvekten av studentene kommer fra offentlige etater og jobber innenfor rus- og psykisk helsevern, barneverntjenesten, politiet, spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen, i tillegg til studenter som har bakgrunn som eksempelvis helsesøstre og psykologer. Eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, er at noen studenter ikke får permisjon fra sin arbeidsplass, mens andre ikke har råd til å delta forårsaket av at arbeidsgiver ikke ønsker å dekke reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med samlingene.

Resultater og tilbakemeldinger

I likhet med studieprogrammet «Videreutdanning i vold i nære relasjoner og aggresjonsproblematikk», er karakterfordelingen høy og studieprogrammet blir vurdert som svært godt.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse på feltet krisehåndtering og behandling av personer som har opplevd traumatiske hendelser, og også noe kunnskap- og handlingskompetanse på traumeutsatte barn. Det benyttes delvis forelesere fra RVTS Nord, noe en må legge til grunn styrker kvaliteten på undervisningen. Studenten er ment å få inngående kunnskap om kriseforståelse- og håndtering, traumer og menneskelige reaksjoner på slike opplevelser. Studenten skal kunne tilegne seg, og kunne utøve relevant kompetanse i form av psykologisk førstehjelp og traumebehandling i forbindelse med kriser og traumatiserende opplevelser, samhandle med andre etater og instanser i slike tilfeller, og håndtere kriseledelse- og kommunikasjon.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studenten *ikke* får tilstrekkelig kunnskap om hva som definerer kriser og traumer som rammer barn og unge, omfanget av dette, hvilke konsekvenser det kan ha for den enkelte, og hvordan de utsatte kan hjelpes på best mulig vis. For det andre får studenten *ikke* kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, og evnen til å handle på

bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge er utsatt for vold og traumer. For det tredje ser det *ikke* ut til at studenten opparbeider adekvat kompetanse i form av kunnskap om relevante tjenester- og hjelpetilbud, melde- og taushetsplikt, og hvordan man best kan samarbeide tverrfaglig for å ivareta det enkelte barns behov.

Forbedringspotensial

Høgskolen erfarer at plassene blir fylt opp ved hvert opptak, og ventelister antyder at studiet er ettertraktet blant potensielle studenter. Man kan anta at det stabile antall studenter delvis kan forklares med at studiet ikke innebærer kostander for studentene utover vanlig semesteravgift. Karaktersnittet er høyt, og studentene gir svært gode tilbakemeldinger i evalueringer av studieprogrammet. Eventuelle hindre for å søke seg til studiet kan være at noen studenter ikke får permisjon fra sin arbeidsplass, mens flere som kommer langveis fra ikke har økonomi til å delta som følge av reise- og oppholdsutgifter tilknyttet samlingene. Det er rimelig å anta slike utgifter, samt mangel på permisjon, i ytterste konsekvens kan medføre at potensielle studenter ikke søker seg til studiet. Indirekte kan dette medføre at relevante yrkesgrupper ikke erverver den kompetansen de behøver i sitt daglige virke, hvor de vil møte både barn og voksne som har vært utsatt for ulike kriser og traumatiske hendelser.

MASTER I PSYKOSOSIALT ARBEID; SELVMORD, RUS OG TRAUMER. FORDYPNINGSMODULEN «VOLD OG TRAUMER». UNIVERSITETET I OSLO I SAMARBEID MED NKVTS, NASJONALT SENTER FOR SELVMORDSFORSKNING OG SENTER FOR RUS- OG AVHENGIGHETSFORSKNING

Organisert under: Institutt for klinisk medisin ved Medisinsk fakultet

Studiepoeng: 10

Varighet: Ett semester (tilbys annenhver vår)

Pris: 15.000,- kroner

Målgruppe: Studenter på masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer

Opptakskrav: Treårig bachelorgrad eller cand.mag. innenfor relevant fagfelt og minimum to års relevant arbeidserfaring

Antall studieplasser: Av 60 studieplasser på masterprogrammet er 20 holdt av til studenter som ønsker å fordype seg i emnet «Vold og traumer»

Antall studenter: 22

Studieansvarlig: Anne Lie Andreassen

Studieinnhold

Emnet tar for seg ulike beskrivelser av fenomenene vold og traumatiske hendelser, og presenterer teorier som er sentrale for å forstå vold og traumer hos barn, ungdom og voksne. Betydningen av kjønn, alder, kultur og stigmatisering anses herunder som sentrale i forståelsen av traumer, og blir derfor vektlagt i undervisningen.

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om vold og traumer, og ha innsikt i psykologiske, medisinske, pedagogiske og antropologiske teorier på volds- og traumefeltet. Studenten skal ha kunnskap om traumatisering hos barn og perspektiver på skam, og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldsforebygging, hjelpetiltak og behandling.

Det foreligger ingen informasjon som tilsier at studenten får kunnskap om seksuelle overgrep mot barn. På samme tid er det usikkert om studenten erverver kunnskap om omfang av vold i nære relasjoner, og hvordan slik vold rammer barn spesielt. Det ser heller ikke ut til at studenten mottar kunnskap om barn og unge som voldsutøver.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha evnen til å forklare ulike teorier og knytte disse til konkrete problemstillinger innen vold- og traumefeltet. Studenten skal kunne forklare hvordan vold og traumer blir tabuisert og usynliggjort i samfunnet, og reflektere over og ta stilling til

spørsmål av individuell og samfunnsmessige betydning for fagfeltet. Studenten skal kunne være oppmerksom på etiske avveielser tilknyttet yrkesutøvelse og forskning på vold- og traumefeltet, og kunne ta i bruk kartleggingsverktøy, intervjumetoder og anerkjennende samtaler. Studenten skal være i stand til å avdekke vold og traumer, kartlegge behov og iverksette tiltak.

Det er noe usikkert om studenten evner å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge blir utsatt for vold og overgrep. Det ser heller ikke ut til at studenten opparbeider seg kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, samt tjenesterelevant kunnskap i form av kjennskap til andre tjenester, yrkesutøverens melde- og taushetsplikt.

Samhandlingskompetanse

Det er ikke tydelig om kompetanse på tverrfaglig- og tverretattlig samarbeid inngår direkte i studieprogrammet.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble drevet frem og utviklet på initiativ fra NKVTS på bakgrunn av tre grunnleggende faktorer. NKVTS har som hovedoppgave å forske på og formidle forskningsbasert kunnskap til universiteter og høyskoler. NKVTS mente det ville være mer effektivt å kanalisere undervisningen inn mot et dybdestudium, fremfor å holde korte og adspredte forelesninger på ulike studiesteder. Sistnevnte undervisningsform, strippet for dybde og oppfølging, medfører sjeldent at studentene endrer praksis etter studieavslutning. Det er NKVTS sin erfaring at feltets handlingsplaner og den praktiske virkeligheten stadig krever økende grad av tverrfaglighet. NKVTS hadde derfor som mål å tilrettelegge for helhetlig kunnskap som bedre kunne imøtekomme tjenesteapparatenes behov - ved å knytte sammen temaene selvmord, rus, vold og traumer. Slik ville man indirekte kunne ivareta og imøtekomme behovene til dem som er utsatt for vold og traumatisk stress på en kvalitativt bedre måte. NKVTS erfarte på samme tid at vold og traumer hadde generelt liten plass i de ulike studieprogrammene som tilbys på landsbasis.

Studiet er ikke blitt tilført eksterne midler, da det hele tiden har vært selvfinansiert ved studentenes studieavgift. Denne kostnaden er på 15.000,- kroner per semester, hvilket tilsier at studentene totalt betaler 90.000,- kroner i studieavgift for de tre årene studiet varer.⁶ I tillegg må studentene betale for eventuelle reise- og oppholdsutgifter og utgifter til bøker på omtrent 5000,- kroner, samt semesteravgiften på omtrent 3000,- kroner for de tre årene.

Undervisning

Det inngår ingen praksis i studiet, da dette er erfaringsbasert og krever minimum to års relevant praksis for å være kvalifisert.⁷ Studiet innebærer en ukes intensiv undervisning bestående av

⁶ I omtrent halvparten av tilfellene dekkes studieavgiften av arbeidsgiver.

⁷ Studentene er som regel i jobb utenom studiet.

forelesninger, seminarer og øvelser tilsvarende 30-35 timer. Det er obligatorisk oppmøte på undervisningsuken, og fravær ut over 20 prosent medfører at man kan miste retten til å avlegge eksamen. Vurderingen baseres på godkjent obligatorisk aktivitet samt innlevering av skriftlig hjemmeoppgave på omtrent 2000 ord. Obligatorisk pensum tilsvarende omtrent 550 sider, men i tillegg foreligger anbefalt litteratur på cirka 650 sider. Pensumlitteraturen er å anse som svært relevant i forhold til kunnskap og handlingskompetanse vedrørende vold i nære relasjoner, traumatisering og forebygging.

Lærekrefter

Omtrent halvparten av undervisningsressursene er dekket av forskere ved NKVTS, som alle har kompetanse tilsvarende doktorgradsnivå. Det benyttes samtidig eksterne undervisere fra RVTS, kriesentre og lignende. Disse har ofte bakgrunn som forskere som jobber i tett tilknytning til praksisfeltet, mens andre er rene praktikere eller ansatte ved andre universiteter og høyskoler. Introduksjonseminnet innebærer tre felles undervisningsuker i samarbeid med samarbeidssentre, og i dette emnet utføres minimum 80 prosent av undervisningen av forskere fordelt på SERAF, NSSF og NKVTS.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Det er stor interesse for studiet, og i gjennomsnitt har de 140 søkere fordelt på 22 plasser hvert opptak. Studiet følger Universitetets opptaksregler, og har ikke hatt som praksis å fylle opp med nye studenter i de tilfeller det har vært frafall under studiet.⁸ Samtlige studenter innehar bachelorgrad fra før av, og det er stor bredde i deres faglige bakgrunn. Brorparten av studentene er sykepleiere, vernepleiere, spesialpedagoger, lærere, politibetjenter, og de jobber til daglig innen barneverntjenesten, på sykehus, i politiet, på asylmottak, skoler, kriesentre, overgrepsmottak, omsorgsboliger og lignende.

Eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, består i de store studiekostnadene på 90.000,- kroner kombinert med at studentene må få fri eller permisjon fra sine arbeidsplasser. Dette har i noen tilfeller medført at de som ikke får dekket utgiftene verken i form av betalt permisjon eller oppdekking av studieavgiften, lettere kan trekke seg fra studiet. Det høye karaktersnittet som kreves for å bli tatt inn kan samtidig gjøre det vanskeligere for menn å komme gjennom «nåløyet», da de har noe dårligere karaktersnitt enn kvinnene som søker.⁹

Resultater og tilbakemeldinger

Av totalt 26 leverte masteroppgaver, er det ingen som har fått lavere karakter enn D. Gjennomsnittskarakteren er C. Det er eksamen etter hvert undervisningseminne, og på disse gis to

⁸ Slikt frafall har forekommet, men da i hovedsak som følge av sykdom og personlige årsaker.

⁹ Det nåværende kullet har tre menn og 20 kvinner, mens forrige kull ikke hadde noen mannlige studenter.

til tre A, to til tre B og de resterende får C og D. Denne karakterfordelingen er som forventet. Det er høye krav for å komme inn på studiet, og nivået på karakterfordeling blir ansett som godt.

Studiet praktiserer studentevalueringer etter hver undervisningsuke, og det er tilsynssensor oppnevnt av UiO og periodisk evaluering av studiet fra UiO. Evalueringene er i all hovedsak positive, og NKVTS har hatt stor nytte av dem. Et forbedringspotensial ligger i å knytte de ulike undervisningstemaene bedre sammen for å skape en helhet og en «rød tråd» gjennom studieprogrammet. Et annet forbedringspotensial er å balansere undervisningstiden med hensyn til kateterundervisning, og tid til egenaktivitet og refleksjon for studentene. Da dette studiet er relativt nytt, er NKVTS spesielt opptatt av evalueringer av fagplaner og pensum, utvikling og justering av studiet.¹⁰ Det er ikke gitt direkte tilbakemeldinger fra arbeidsplassene og institusjonene studentene representerer, annet enn at studentene gir tilbakemeldinger om at de har fått nye arbeidsoppgaver, bedre lønn og større faglig trygghet i arbeidet.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap og handlingskompetanse på feltet vold og traumer hos barn, ungdom og voksne. Det benyttes i stor grad interne lærekrefter fra NKVTS, men også eksterne. Det er derfor grunn til å anta at lærekreftene sammenlagt styrker kvaliteten på undervisningen. Studenten får inngående kunnskap om vold og traumer, traumatisering hos barn, kunnskap om vold i nære relasjoner, voldsforebygging, hjelpetiltak og behandling. Studenten forventes også å erverve solid handlingskompetanse på feltet i form av tjenesterelevant kunnskap slik som yrkesutøvelse, ansvar- og handlingsalternativer i møte med personer utsatt for vold og traumer. Studenten skal samtidig tilegne seg evnen til både å avdekke og forebygge vold og traumer, og å behandle og iverksette tiltak overfor dem som rammes av dette.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser det *ikke* ut til at studenten får adekvat samhandlingskompetanse i møte med barn og unge som har vært utsatt for vold og traumer. For det andre formidles det heller *ikke* kunnskap om seksuelle overgrep mot barn, eller barn og unge som voldsutøver. For det tredje får studenten *ikke* kunnskap om omfang av vold i nære relasjoner, hvordan slik vold rammer barn og unge spesielt og hvilke konsekvenser det kan medføre. For det fjerde ser det *ikke* ut til at studenten tilegner seg evnen til å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge blir utsatt for vold, overgrep og traumer. For det femte får studenten *ikke* kunnskap om andre offentlige tjenester og instanser, og heller ikke kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, melde- og taushetsplikt.

¹⁰ Kull nummer fire blir tatt opp i år 2015.

Forbedringspotensial

Studiet er svært ettertraktet og plassene blir fylt opp ved hvert opptak. Karakterfordelingen er relativt høy, og studiet blir gitt svært positive evalueringer. Studiet har et forbedringspotensial når det gjelder å skape en helhetlig sammenheng gjennom studieforløpet, og en bedre balanse i undervisningen. Man bør imidlertid ta høyde for at dette studiet er relativt nyopprettet, og at det vil ta tid å forme det slik at det innfrir på alle punkter av betydning. Den høye studieavgiften kan, kombinert med det høye karaktersnittet, være en medvirkende faktor av betydning for at potensielle studenter velger ikke å søke seg til studiet. Det er rimelig å anta at de store studiekostnadene indirekte kan medføre at relevante yrkesgrupper ikke får mulighet til å tilegne seg kompetanse de har behov for i møte med både barn og voksne som har vært utsatt for vold i nære relasjoner og traumatiske opplevelser.

SORG OG TRAUMER – NÅR KRISEN RAMMER BARN OG UNGE. HØGSKOLEN I BUSKERUD OG VESTFOLD

Organisert under: Helsefag

Studiepoeng: 15

Varighet: Ett semester

Pris: 12.000,- kroner

Målgruppe: Lærere og andre profesjonsutøvere som jobber med, eller ønsker å jobbe med barn og unge i kriser

Opptakskrav: Generell studiekompetanse

Antall studieplasser: 28

Antall studenter: 28

Studieansvarlig: Runi Børresen

Studieinnhold

Studiet har et tverrfaglig perspektiv som er ment å belyse ulike kriser og utfordringer barn og unge kan stå overfor i hverdagen, og som gjør at dagliglivet blir utfordrende. Dette inkluderer temaer som egen sykdom eller alvorlig sykdom i nær familie, dødsfall og selvmord, vold og vanskelige oppvekstsvilkår og/eller foreldres samlivsbrudd. Fokuset er rettet mot hvordan de som jobber med barn og unge kan bli best rustet til å håndtere slike situasjoner. Bevisstgjøring og selvrefleksjon i forhold til egen rolle, ansvar og faglig trygghet er et gjennomgående tema i alle delemnene og et viktig mål for utdanningen.

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten inneha kjennskap til det teoretiske grunnlaget knyttet til sorg og traumeforståelse for barn og unge. Studenten skal ha kunnskap om sorgreaksjoner hos barn og unge som er berørt av krise, hva som kjennetegner ulike former for psykiske traumer hos barn og unge, og kunnskap om ettervirkninger av slike traumer. Studenten skal ha inngående kunnskap om selvhjelp og resiliens, om sekundærtraumatisering og egenomsorg, og inneha en helhetlig forståelse av relevante fagområder.

Det er ikke klart om studenten vil inneha kunnskap om forebygging av sorg og traumer hos barn og unge. Undervisningen berører heller ikke seksuelle overgrep og vold mot barn og unge, omfang og konsekvenser av dette, eller kunnskap om barn og unge som volds- og overgrepsutøver.¹¹

¹¹ Dette er imidlertid temaer som i stor grad blir berørt i Høgskolens studieprogram «Vold i nære relasjoner, menneskerettigheter og profesjonsetikk». Disse temaene vil derfor ikke bli videre gjenstand for vurdering i punktene som omhandler handlingskompetanse og samhandlingskompetanse.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne gjenkjenne tegn på psykiske traumer hos barn og unge, vite hvordan barn og unge reagerer under og etter traumatiske opplevelser, og hvilke faktorer som bidrar til styrking, mestring og overlevelse. Studenten skal kunne møte barn og unge i sorg og krise på en trygg måte, og bruke relevante metoder i møte med de av dem som har vært utsatt for traumer. Studenten må kunne reflektere over egne opplevelser av andres traumer, og egen rolle som yrkesutøver i møte med de utsatte barn og unge. Studenten skal inneha faglig kompetanse på utarbeiding av lokale beredskapsplaner, og kunne evne å ta i bruk metoder som bidrar til styrking, mestring og livskvalitet i møte med barn og unge som har vært utsatt for traumer.

Studenten har ikke mottatt kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. Det er også uklart om studenten innehar tjenesterelevant kunnskap om andre offentlige tjenester og institusjoner, melde- og taushetsplikt.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten kunne veilede kollegaer på å håndtere barn og unge i sorg og krise på en trygg måte. Det er ikke tydelig om annen form for tverrfaglig samhandlingskompetanse inngår i studiet, slik som kjennskap til ulike instansers lovverk, rutiner og mandater, hvordan man best kan samhandle rundt barn og unges behov, samt når og til hvem disse kan henvises.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet oppstod som en «spin-off» fra studieprogrammet «Vold i nære relasjoner, menneskerettigheter og profesjonsetikk», da HBV så et behov for å tilby en fordypning i sorg og traumer.¹² Studiet favner både små og store kriser i barn og unges liv. Studieansvarlig fikk samtidig mange personlige henvendelser om råd og veiledning fra skoleansatte i etterkant av terroren som rammet Norge 22. juli 2011, og indirekte bidro dette til at studiet ble startet opp på senhøsten 2011. Fra og med høsten 2015 vil Høgskolen tilby et nytt studie, «Seksualisert vold i et livsløpsperspektiv», som vil gi 15 studiepoeng.¹³

Det er ikke tilført eksterne midler for å drifte dette studiet, og studentene må betale 12.000,- kroner. Det er mange som ønsker å benytte seg av studietilbudet, men som må avstå fra dette som følge av trang privatøkonomi og/eller at de ikke får dekket utgiftene på annet vis. Noen studenter får imidlertid studieavgiften dekket av arbeidsgiver.

¹² Dette var det også flere studenter som ytret ønske om.

¹³ Det jobbes for tiden med å utarbeide både emneplan og semesterplan, og det har vært iverksatt forberedende møter med blant annet BRIS, Incestsenteret i Vestfold, DIXI og Redd Barna, samt med tidligere barneminister Inga Matre Thorkildsen, LSMO og andre fagfolk i feltet. Studieprogrammet vil lyses ut i løpet av februar 2015.

Undervisning

Studiet er samlingsbasert med tre samlinger på to til tre dager. Studiet innebærer ingen praksis, men er praksisorientert. Utdanningen skal muliggjøre systematisk kunnskaps- og kompetanseutvikling, og samtidig åpne for erfaringsutveksling og tilbakemeldinger. Det blir lagt vekt på individuelle arbeidsformer og gruppearbeid med sikte på utvikling av evnen til både selvstendighet og samarbeid. I tillegg til samlingene blir det lagt vekt på selvstudier i form av litteraturstudier, forelesninger, diskusjoner og gruppearbeid. Studentene er pålagt å skrive fortløpende refleksjonslogg i form av et personlig utviklingsdokument, da det er et krav at studentene reflekterer over kunnskapen de blir formidlet. Studentene får faglige tilbakemeldinger på refleksjonsloggen, og denne er å anse som et arbeidskrav som må bestås for å kunne gå opp til eksamen. Ved fravær utover 20 prosent kan studenten miste retten til å avlegge eksamen, som består i en individuell skriftlig innleveringsoppgave. Emnets obligatoriske pensum omfatter rundt 1000 sider.

Lærekrefter

Studiet benytter seg av både interne og eksterne lærekrefter, alle med spesialkompetanse. Lærekreftene har ulik fagbakgrunn, slik som lærere, sykepleiere, psykologspesialister, politibetjenter, imamer, prester og lignende.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Studiet tar inn 28 studenter per kull. Studiet fylles opp ved et hvert opptak, det har mange søkere og derfor ventelister. Høgskolen ønsker ikke å åpne for større kull, da det er viktig å være tett på studentene under veiledningen og undervisningsprosessen. Ved første opptak høsten 2011 var det kun 11 studenter, og ved et annet tilfelle måtte de utsette opptaket et semester da det var for få studenter som søkte. De to siste kullene har vært fulltallige. Den største gruppen av studenter består av lærere, de resterende har bakgrunn som pedagogiske ledere, sykepleiere, sosiallærere, fosterforeldre, menighetsarbeidere, politibetjenter, tilsynsførere, rektorer og fengselsbetjenter. I tillegg gis det eksempler på studenter som er rådgivere i Kreftforeningen, barnefagansvarlige på sykehus, assistenter i barnehager og omsorgsboliger, styrere i barnehager, mennesker som fungerer som beredskapshjem og ansatte ved akuttmodtak.

Det største hinderet for at potensielle studenter søker seg til dette studiet, er det økonomiske aspektet. I tillegg til den relativt høye studieavgiften, kommer utgifter til bøker, reise og opphold for dem som kommer langveis fra.

Resultater og tilbakemeldinger

Gjennomsnittskaraktøren på eksamen ligger på B, og dette er en forventet karakterfordeling. Studentene gir jevnlig evalueringer av studiet, og disse tyder på at studentene er meget fornøyde. Når det gjelder bruk av refleksjonsnotat som læringsverktøy og personlig prosessverktøy, blir også dette gitt en score som ligger på omtrent 4.7 av 5. Studentenes

arbeidsplasser har gitt noen tilbakemeldinger som viser at de er svært godt fornøyd. De opplever at studentene har tilført arbeidsplassen uvurderlig kunnskap, og velger derfor å sende flere av sine ansatte til dette studiet. Studiet har for mange av studentene bidratt til bedre rutiner på arbeidsplassen, og hevet det etiske refleksjonsnivået i tillegg til økt fenomenforståelse, økt forståelse for ulike lovverk og forpliktelser i henhold til FNs barnekonvensjon.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred tverrfaglig kunnskaps- og handlingskompetanse om barn og unge som rammes av kriser og traumer, og hvordan man som yrkesutøver kan ivareta og hjelpe disse på best mulig vis. Studenten får inngående kunnskap om sorgreaksjoner, psykiske traumer og sekundærtraumatisering, samt kunnskap om selvhjelp og resiliens. Studenten skal tilegne seg evnen til å gjenkjenne tegn på at barn og unge er utsatt for kriser og traumer, og kunne møte dem på en trygg måte og handle på bakgrunn av dette ved å ta i bruk relevante metoder som bidrar til styrking, mestring og økt livskvalitet for den enkelte. Studenten skal kunne samhandle ved å veilede andre i hvordan man kan håndtere barn og unge i krise på en trygg måte.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studenten *ikke* får kunnskap om forebygging av sorg og traumer hos barn og unge. For det andre får studenten *ikke* kunnskap om sorg og traumer som følge av seksuelle overgrep og vold mot barn og unge, omfang og konsekvenser av dette. For det tredje får studenten *ikke* kunnskap om barn og unge som utøvere av vold og overgrep.¹⁴ For det fjerde får studenten *ikke* tjenesterelevant kunnskap om melde- og taushetsplikt, og kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. For det femte foreligger det *ingen* tegn på at studenten får adekvat samhandlingskompetanse, slik som kjennskap til ulike instansers lovverk, rutiner og mandater, hvordan man best kan samhandle rundt barn og unges behov, og når og til hvem disse kan henvises.

Forbedringspotensial

Høgskolen erfarer at studiet har mange søkere, og kullene har vært fulltallige de siste årene. Karaktergjennomsnittet er høyt og evalueringer viser at studentene er svært fornøyd med studiet. Tilbakemeldinger fra studentenes arbeidsplasser viser at også arbeidsgiverne er meget fornøyde, da studentene etter endt studie tilfører sine arbeidsplasser verdifull kunnskap. I studiet benyttes både interne og eksterne lærekrefter med spesialkompetanse, noe en må legge til grunn at styrker kvaliteten på undervisningen. Det største hinderet for at potensielle studenter søker seg til

¹⁴ Som tidligere nevnt vil imidlertid Høgskolen tilby videreutdanningen «Seksualisert vold i et livsløpsperspektiv» fra og med høsten 2015, og en må kunne anta at kunnskap om barn som utsatt for og utøver av seksuelle overgrep vil inngå i dette studiet.

studiet, er det økonomiske aspektet som innebærer en studieavgift på 12.000,- kroner. I tillegg til studieavgiften, kommer utgifter til reise og opphold for dem som kommer langveis fra. Det er rimelig å anta at den høye studieavgiften, kombinert med reise- og oppholdsutgifter, kan forhindre potensielle studenter fra å søke seg til dette studiet. Dette kan indirekte medføre at yrkesgrupper som jobber med barn og unge utsatt for sorg og traumatiske opplevelser, ikke opparbeider seg den kompetansen de har behov for i møte med denne gruppen barn og unge.

VOLD OG TRAUMATISK STRESS. HØGSKOLEN I BERGEN I SAMARBEID MED RVTS VEST

Organisert under: Helse- og sosialfag

Studiepoeng: 60

Varighet: Deltidstudium over to år

Pris: 18.500,- kroner per semester

Målgruppe: Studenter med bachelorutdanning eller tilsvarende innenfor helse- og sosialfag, medisin, pedagogikk eller psykologi, og yrkesgrupper som jobber innenfor kriminalomsorgen og justissektoren

Opptakskrav: Treårig relevant bachelorutdanning (studenter med yrkespraksis prioriteres)

Antall studieplasser: 35 - 40

Antall studenter: 34

Studieansvarlig: Aina Helen Løberg

Studieinnhold

Studiet består av tre emner. Det første emnet, «Grunnlagskunnskap om vold og traumatisk stress/reaksjoner og konsekvenser», omhandler begreper, ulike teorier og forståelsesmodeller tilknyttet vold- og traumefeltets historikk og perspektiver. Det legges vekt på å utvikle studentenes faglige, verdi- og holdningsrelaterte innsikt og forståelse av vold- og traumefeltet, samt å gi dem kompetanse i å håndtere arbeid med berørte av vold og traumer. Det andre emnet, «Metode, vitenskapsteori og forskningsetikk», behandler begreper, ulike teorier og forståelsesmodeller tilknyttet emnet. Det tredje emnet, «Avdekking, kartlegging og oppfølging», tar for seg begreper, teorier, metoder og forståelsesmodeller relatert til anvendelse av grunnlagskunnskap og grunnlagsforståelse, avdekking, kartlegging og diagnostikk, oppfølging og tiltak tilknyttet berørte av vold og traumatisk stress.

Kunnskap

Etter endt studie innehar studenten kunnskap om vold og seksuelle overgrep, psykososial utvikling, kjønnslemlestelse, resiliens, risikofaktorer og beskyttende faktorer, og kriser og kriseforståelse. Studenten forventes å inneha en helhetlig forståelse av reaksjoner på og konsekvenser av traumatisk stress, med særlig fokus på vold og seksuelle overgrep, flyktningehelse og selvmordsproblematikk. Studenten skal ha innsikt i kommunikasjons- og samhandlingsprosesser med utsatte mennesker berørt av vold, traumatisk stress og selvmordstruede, og inngående kunnskap om forebyggende og psykososiale tiltak knyttet til de utsatte. Studenten forventes å ha kunnskap om sentrale verktøy for kartlegging av omfang, belastninger og diagnostikk av reaksjoner.

Det forblir noe usikkert om studenten får spesifikk kunnskap om barn og unge som utsatte for vold, seksuelle overgrep og kriser, og kunnskap om barn og unge som utøvere av vold og seksuelle overgrep.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha kompetanse på kommunikasjon og relasjonsbygging, og kunne gjenkjenne uttrykk for at mennesker strever med konsekvenser av å ha vært utsatt for vold og traumatisk stress. Studenten skal kunne bruke ulike verktøy for å avdekke traumatisk historikk og gjøre risikovurderinger. Studenten skal mestre krisehåndtering, og kunne gi psykososial oppfølging og profesjonell hjelp til mennesker berørt av vold og traumatisk stress, kriser og selvmordsproblematikk basert på brukervedvirkning og likeverd. Studenten forventes å kunne analysere behovet for sammenhengende, flerfaglig og helhetlig tjenestetilbud og ha ferdigheter i å differensiere og tilpasse psykososiale tiltak, samt mer spissede behandlingsforløp. Studenten skal kunne analysere ulike problemområder knyttet til avdekking, kartlegging og diagnostisering, og samtidig forebygge psykiske langtidsplager for mennesker som har vært eksponert for kriser. Studenten skal kunne mestre å reflektere kritisk over egen profesjonalitet og utvikling, og kunne analysere etiske dilemma tilknyttet arbeid med selvmordstruede og mennesker berørt av vold og traumatisk stress. Studenten skal ha god innsikt i ulike faggruppers kompetanse tilknyttet oppfølging og tiltak overfor utsatte barn, voksne og familier.

Det fremkommer ikke om studenten får inngående kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, melde- og taushetsplikt, og kunnskap om andre tjenester. Det er ikke klart om studenten får kompetanse på hvordan man som yrkesutøver kan hjelpe og ivareta barn og unge utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer, men også barn og unge som voldsutøver. Videre er det uklart om studenten evner å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge blir utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer.

Samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten ha inngående kunnskap om tjenestetilbudets oppbygging lokalt, og oversikt over lokale og regionale tiltak for ivaretagelse av de utsatte. Studenten skal ha evnen til å samarbeide tverrfaglig for å sikre en best mulig ivaretagelse av mennesker som har vært utsatt for vold og traumer. Studenten skal kunne delta i og stimulere til tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, også i forhold til psykososial beredskap og kriseteam, for slik å sikre de utsatte best mulig hjelp. Studenten skal inneha kompetanse i å kommunisere på tvers av faggrupper og tverretattlige nivåer, og ta initiativ til og delta i samhandlende tjenestetilbud til utsatte barn, voksne og familier.

Det ser ikke ut til at studenten forventes å inneha spesifikk samhandlingskompetanse i form av hvordan man kan samarbeide tverrfaglig med andre etater i situasjoner hvor barn og unge har vært utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble til som følge av et samarbeidsprosjekt mellom Høgskolen og RVTS Vest, initiert av sistnevnte. Studiet skal gi kompetanse i arbeid med ofre for traumatisk stress i alle aldersgrupper, med særlig vekt på utsatte for vold og seksuelle overgrep, selvmordstruede, flyktninger og

asylsøkere. Utdanningen har som siktemål å kvalifisere studentene til å forstå hvordan ulik helse- og sykdomsforståelse kan få konsekvenser for holdninger og handlinger i møte med brukere, og for organiseringen av tjenestetilbudet. Et sentralt mål er at studenten utvikler både faglige ferdigheter og personlig kompetanse for å yte gode tjenester til mennesker berørt av vold og traumatisk stress. Studiet legger i tillegg stor vekt på kompetanseheving på området kriser, krisehåndtering og forebygging av psykiske langtidsplager etter å ha vært eksponert for kriser.

Undervisning

Studiet søker å fremme systematisk kunnskaps- og kompetanseutvikling gjennom å skape dialoger på tvers av fagbakgrunn og tjenestested, og skal åpne for erfaringsutveksling, tilbakemelding og veiledning på eget arbeid. Undervisningen kombineres med tverrfaglige studiegrupper, der det faglige innholdet knyttes til praktisk arbeid med traumatiserte. Studentene arbeider med oppgaver gruppevis, kombinert med selvstudier, tradisjonell undervisning og veiledning. Gruppearbeidet er ment å utvikle både faglig og personlig kompetanse, samt gi trening i samarbeid. Den teoretiske undervisningen utgjør omtrent 300 timer over to år, og finner sted i tre til fire samlinger hvert semester, hver av dem med en varighet på tre til fem dager. Det dannes også studiegrupper som har arbeidskrav mellom samlingene. Studentene skal delta i 40 timer i prosessveiledningsgrupper som en obligatorisk del av samlingene, i likhet med studiegruppene. Det inngår ingen praksis i studiet.

I første emne må studentene levere både en individuell oppgave og en gruppeoppgave, samt avlegge en individuell eksamen. I andre emne må studenten levere en individuell oppgave samt avlegge en gruppebasert skriftlig hjemmeeksamen. I tredje emne må studenten levere en fordypningsoppgave (enten individuelt eller i gruppe), samt avlegge en avsluttende eksamen i form av en fordypningsoppgave i et selvvalgt tema, som skrives enten individuelt eller i grupper på inntil tre studenter. Fravær som overskrider 20 prosent kan medføre at studenten ikke har rett til å avlegge eksamen i siste emne. Det totale pensumet for studiet tilsvarer 4000 sider, og av disse er 400 sider selvvalgt pensum i tilknytning til fordypningsoppgaven. Pensumlitteraturen er å anse som svært relevant når det gjelder grunnleggende kunnskap om og forståelse av vold, seksuelle overgrep, traumatisk stress og selvmord, og hvilke reaksjoner og konsekvenser slike opplevelser kan medføre for det enkelte barn og den enkelte voksne. Pensumet favner samtidig bredt når det kommer til avdekking, kartlegging og oppfølging av selvmordstruede, barn og voksne utsatt for vold, seksuelle overgrep, traumatisk stress og kriser.

Lærekrefter

Det benyttes både interne og eksterne undervisere. De fleste av dem er ansatt ved RVTS Vest, og har bakgrunn som psykologer. Sosionomer, sykepleiere med relevant videreutdanning, og pedagoger med mastergradsutdanning står for deler av undervisningen. Studieansvarlig, som har bakgrunn som sosionom og sosiolog, underviser også. Professor Lars Weisæth og den danske psykologen Knud Hellborn har i tillegg vært innleid som forelesere for vårsemesteret 2015.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

Det er til enhver tid satt av 35 – 40 studieplasser. Nåværende kull er nummer tre og består av 34 studenter, mens forrige kull hadde 27 studenter. Det er ingen ventelister for å komme inn. Flesteparten av studentene jobber innenfor barneverntjenesten, men også ansatte ved barne- og ungdomspsykiatrien, fra flyktingarbeid og psykisk helsevern er representert. På nåværende kull er flesteparten sosionomer og vernepleiere, i tillegg til noen barnevernspedagoger, to sykepleiere og en førskolelærer.

Eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, er først og fremst den relativt høye studieavgiften på kr. 18.500,- kroner. Samtidig er det et vesentlig hinder at flere påtreffer praktiske problemer som gjør det vanskelig å søke seg til studiet. Her siktes det hovedsakelig til vanskeligheter med å få permisjon fra arbeidsplassen, da det ofte er en utfordring for arbeidsgiver å skaffe midlertidig vikarer i studentens sted.

Resultater og tilbakemeldinger

Forrige kulls eksamensresultater var jevnt over gode med et snitt i overkant av C, og denne karakterfordelingen er som forventet. Studiet praktiserer evalueringer som har vist positive tilbakemeldinger fra studentene, men også med innspill om potensielle forbedringer slik som bedre pensumlister og kompendier. Studiet har fagutvalgsmøte med to studentrepresentanter en gang per semester, der innspill og tilbakemeldinger fra studentene mottas. Det er ikke noen kjente tilbakemeldinger fra studentenes arbeidsplasser.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap på feltet vold, seksuelle overgrep, kriser og traumatisk stress, og solid handlings- og samhandlingskompetanse på hvordan man som yrkesutøver kan hjelpe og behandle de utsatte. Studenten gis inngående kunnskap om vold og seksuelle overgrep, kriser og kriseforståelse, risikofaktorer og beskyttende faktorer, reaksjoner på og konsekvenser av traumatisk stress. Studenten vil inneha innsikt i kommunikasjon og samhandling i møte med volds- og traumeutsatte, forebyggende tiltak, kartleggingsverktøy, ulike faggruppers kompetanse og det lokale tjenestetilbudet. Studenten skal få evnen til å handle ved hjelp av kommunikasjon og relasjonsbygging, og kunne gi psykososial oppfølging og profesjonell hjelp til mennesker berørt av vold, traumatisk stress og kriser. Studenten skal få innsikt i, og kunne reflektere rundt, egen profesjonsetikk, samt få evnen til å se hvilket behandlingsbehov den enkelte har og tilpasse hjelpen deretter, samt forebygge langtidsplager for utsatte. Studenten skal kunne samhandle tverrfaglig for å ivareta utsatte best mulig, kommunisere på tvers av faggrupper, og ta initiativ til og delta i samhandling vedrørende tjenestetilbud for utsatte.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studenten *ikke* får spesifikk kunnskap om barn og unge som utsatte for vold, overgrep, kriser og traumer, og heller ikke kunnskap om barn og unge som utøvere av vold og overgrep. For det andre er det *ikke* klart om studenten erverver kompetanse på hvordan man som yrkesutøver kan hjelpe og ivareta barn og unge utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer, men også barn og unge som voldsutøvere. For det tredje ser ut til at studenten *ikke* tilegner seg evnen til å bryte barrierer ved å handle på bakgrunn av kunnskap og mistanke om at barn og unge blir utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer. For det fjerde får studenten *ikke* adekvat handlingskompetanse når det gjelder kunnskap om mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, melde- og taushetsplikt, og kunnskap om andre tjenester. For det femte ser det ut til at studenten heller *ikke* får adekvat samhandlingskompetanse i form av hvordan man kan samarbeide tverrfaglig med andre etater, særlig i situasjoner hvor barn og unge har vært utsatt for vold, overgrep, kriser og traumer.

Forbedringspotensial

Høgskolen erfarer at det er noe variasjon i hvorvidt samtlige studieplasser fylles opp fra år til år. Karaktersnittet er imidlertid relativt høyt og det benyttes både interne og eksterne lærekrefter med spesialkompetanse, noe en må anta at styrker undervisningen. Tilbakemeldinger fra studentene er i all hovedsak positive, og de jevnlig evalueringene samt samarbeidet med studentrepresentantene har som mål å styrke kvaliteten på studiet. Det som kan hindre potensielle studenter fra å søke seg til studiet, er først og fremst den høye studieavgiften på 18.500,- kroner, samt at mange ikke får permisjon fra sin arbeidsplass. Det er rimelig å anta at disse to faktorene indirekte kan medføre at relevante yrkesgrupper ikke får ervervet den nødvendige kompetansen de har behov for i sitt daglige arbeid, hvor de møter både barn og voksne utsatt for vold, overgrep, traumer og kriser av ulik art.

TRAUMER – FORSTÅELSE OG HJELP. HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Organisert under: Samfunnsfag

Studiepoeng: 10

Varighet: Deltid over ett semester

Pris: 9000,- kroner

Målgruppe: Ansatte i offentlig og privat sektor, samt frivillige organisasjoner. Emnet er spesielt egnet for dem som arbeider i barne- og ungdomspsykiatrien, barneverntjenesten og sosialtjenesten, voksenpsykiatrien, krisesentre, voldtektsmottak, asylmottak og rusomsorgen

Opptakskrav: Treårig bachelorgrad fra høgskole eller universitet innen helse, velferds- og sosialfag, pedagogikk eller tilsvarende

Antall studieplasser: 30

Antall studenter: 30 - 40

Studieansvarlig: Anbjørg Ohnstad

Studieinnhold

Studiet består av ett emne, og vektlegger å kunne identifisere ulike traumatiske stressreaksjoner og hvordan man kan møte denne i den kliniske hverdagen. Det blir fokusert på både dissosiasjon og posttraumatisk stress-syndrom (PTSD).

Kunnskap

Etter endt studie skal studenten kunne gjenkjenne ulike traumatiske og stressrelaterte reaksjoner hos barn og voksne. Studenten skal kunne identifisere strukturell dissosiasjon; en reaksjon på tidlig overgrep og krenkelser av barn, og tegn på PTSD. Studenten skal kunne identifisere symptomer på fysiske plager, diffuse kroppslige smerter, alkohol- og rusrelatert atferd, søvnproblemer, panikkangst, depresjon og selvdestruktiv atferd, og evne å forstå disse i lys av et traumerelatert perspektiv.

Det ser ikke ut til at studenten får adekvat kunnskap om omfanget av vold og seksuelle overgrep mot barn og unge, og barn og unge som voldsutøver. Studenten ser heller ikke ut til å få adekvat kunnskap om hjelpebehov og tilbud for barn og unge som både utsatte og utøver, og heller ikke hvordan man kan forebygge vold og seksuelle overgrep mot barn og unge.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten ha evnen til å anvende tillært kunnskap i møte med traumatiserte klienter, og kunne bygge allianser med dem som har vært utsatt for alvorlige krenkelser som vold og overgrep. Studenten skal mestre å spørre klienten om vanskelige erfaringer slik som vold, overgrep og omsorgssvikt, og kunne delta aktivt i arbeidet med å avdekke traumatiske påkjenninger. Studenten skal kunne beskrive hvordan man tilrettelegger et omsorgstilbud for

traumatiserte klienter, og kunne diskutere og ta i bruk teorier på kliniske erfaringer som omhandler traumer.

Det synes som om studenten ikke får adekvat kompetanse på eget mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste. Samtidig er det noe usikkert om studenten får evnen til å handle på bakgrunn av mistanke og kunnskap om vold og overgrep mot barn og unge. Det fremkommer heller ikke om studenten får kunnskap om andre offentlige tjenestetilbud, melde- og taushetsplikt, og selvrefleksjon hva gjelder eget ansvar og handlingsalternativer i møte med barn og unge utsatt for vold og overgrep.

Samhandlingskompetanse

Det er uklart om samhandlingskompetanse inngår direkte i studiet.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble opprettet på bakgrunn av at studieansvarlig og hennes kolleger (alle psykologer) erfarte at det eksisterer mange klienter i sosialtjenesten som strever med dissosiasjon etter langvarige seksuelle overgrep i barndommen. De deltok derfor på et kurs i regi av RVTS med den hensikt å opprette et fordypningskurs om emnet, beregnet på studenter som går tredje året på studiet «Sosialt arbeid». Fordypningskurset utviklet seg til også å bli et videreutdanningstilbud til personer som jobber i dette feltet. For de av studentene som går på sosialt arbeid innebærer ikke studiet noen kostnader, men studenter som kommer «utenfra» må selv betale en studieavgift på 9000,- kroner.

Undervisning

Det inngår ingen praksis i studiet for studentene som går sosialt arbeid, men de «eksterne studentene» har praksis gjennom sine arbeidsplasser. Studiet innebærer seks undervisningsdager, hvor det veksles mellom forelesninger, gruppearbeid, arbeid med egne erfaringer samt trening i å arbeide med traumatiserte klienter. Det er krav om minimum 80 prosent tilstedeværelse under samlingene, og ved fravær utover 25 prosent mister studenten retten til å fremstille seg for eksamen. Bakgrunnen for kravet om tilstedeværelse er at studenten skal kunne tilegne seg den nødvendige kompetansen studiet innebærer, og som ikke kan tilegnes kun ved å lese pensum eller ta eksamen. Det stilles samtidig krav om at studentene leverer et skriftlig individuelt arbeidskrav som må være godkjent før de kan gå opp til eksamen. Arbeidskravet har form som en problemstilling, og har som formål å trene studentene på å innhente kunnskap, analysere, vurdere og fremstille denne skriftlig på en forståelig måte.¹⁵ Eksamen i emnet er en individuell skriftlig fordypningsoppgave på åtte til ti sider over et angitt tema, som studenten arbeider med gjennom hele studiet. Det totale pensumet for studiet er på

¹⁵ Obligatorisk fremmøte og arbeidskrav må oppfylles og gjennomføres innen angitte frister, og være godkjent av faglærer

omtrent 1000 sider, og omhandler traumer, dissosiasjon, traumebehandling, unge som voldsutøvere, barn og traumer, og overgrep.

Lærekrefter

Det benyttes hovedsakelig interne ressurser i undervisningen, men det blir i tillegg innleid eksterne forelesere med spesialkompetanse på feltet.

Opptak og resultater

Etterspørsel og opptak

I utgangspunktet er det satt av 30 plasser til dette studiet, men som regel tas det inn mellom 30 – 40 studenter på hvert kull, da studiet er meget ettertraktet. Etterspørselen har blant annet vist seg ved at potensielle studenter sitter oppe om nettene for å være «førstemann til mølla» når det åpnes for å søke.¹⁶ De eksterne studentene har gjerne bakgrunn fra ulike institusjoner, barneverntjenesten, krisesentre og ulike frivillige organisasjoner, og andre er fysioterapeuter, sosiallærere og lignende.

Når det gjelder eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til dette studiet, blir det blant annet pekt på dårlig informasjon om studiet, mangel på studieplasser og studieavgiften på 9000,- kroner.

Resultater og tilbakemeldinger

Hittil har eksamen vært bedømt med bestått eller ikke bestått, men fra og med år 2015 vil studentene få karakterer på sin eksamensbesvarelse. Karakterfordelingen er som forventet med lav strykprosent, da det er svært motiverte studenter som skriver om temaer de selv er veldig interesserte i. Studiet praktiserer årlige evalueringer som viser svært positive tilbakemeldinger. De har samtidig gjennomført en etterundersøkelse blant dem som har tatt studiet tidligere, og fra disse rapporteres det om nyttig kunnskap som gjør den enkelte bedre i stand til å møte sine klienter i yrkesutøvelsen.

Helhetlig vurdering av studieprogrammet

Suksesskriterier

Studiet gir bred kunnskap på feltet traumer og stressrelaterte reaksjoner hos barn og voksne, og solid handlingskompetanse på hvordan man som yrkesutøver kan anvende kunnskapen i møte med traumatiserte klienter. Studenten skal kunne gjenkjenne traumatiske og stressrelaterte reaksjoner hos barn og voksne, identifisere reaksjoner på tidlig overgrep mot barn, og identifisere en rekke symptomer som følge av traumer. Studenten skal få evnen til å bygge trygge allianser med volds- og overgrepsutsatte og kommunisere med dem om disse erfaringene. Studenten skal

¹⁶ De fleste søkere vet at det er stor kamp om plassene på studiet, og at det heller ikke praktiseres ventelister.

kunne avdekke traumatiske påkjenninger, og vite hvordan man tilrettelegger omsorgstilbud for traumatiserte klienter.

Relevante mangler

Sett i lys av Bufdir sine parametere, ser vi at det foreligger noen mangler når det gjelder kunnskap, handlings- og samhandlingskompetanse studenten bør ha etter endt utdanning. For det første ser vi at studenten *ikke* får spesifikk kunnskap om omfanget av vold og seksuelle overgrep mot barn og unge, og heller ikke om barn og unge som voldsutøver. For det andre ser vi at studenten *ikke* får kunnskap om hjelpebehov og tilbud for barn og unge som både utsatte for, og utøvere av vold og seksuelle overgrep, og hvordan man kan forebygge dette. For det tredje ser vi at studenten *ikke* får relevant handlingskompetanse i forhold til eget mandat, rolle, lov- og regelverk for egen tjeneste, og hvordan man kan handle på bakgrunn av mistanke og kunnskap om vold og overgrep mot barn og unge. For det fjerde får studenten *ikke* adekvat handlingskompetanse opp mot kunnskap om andre offentlige tjenestetilbud, melde- og taushetsplikt. For det femte får studenten *ikke* tjenesterelevant kompetanse hva gjelder selvrefleksjon, eget ansvar og handlingsalternativer i møte med barn og unge utsatt for vold og overgrep. For det sjette er det en betydelig mangel at samhandlingskompetanse *ikke* inngår direkte i studiet.

Forbedringspotensial

Studiet har en så stor pågang av studenter at Høgskolen vanligvis tilbyr plass til flere enn hva rammene for antall plasser i utgangspunktet tilsier. Karakterfordelingen er som forventet, med lav strykprosent. Det benyttes i hovedsak interne lærekrefter i undervisningen, men også eksterne forelesere med spesialkompetanse blir leid inn. Årlige evalueringer fra studentene viser svært positive tilbakemeldinger, samt at etterundersøkelser viser at kunnskapen studentene har ervervet gjør dem bedre rustet til å håndtere sitt daglige arbeid med klienter. Det som kan forhindre potensielle studenter i å søke seg til studiet, gjelder først og fremst at det utad gis manglende og/eller dårlig informasjon om studiet, at det er mangel på antall studieplasser sett opp imot antall søkere, samt den relativt høye studieavgiften på kr 9000,- kroner. Det er rimelig å anta at disse tre faktorene sammenlagt indirekte kan medføre at relevante yrkesgrupper ikke får tilegnet den nødvendige kompetansen de har behov for i sitt møte med både barn, unge og voksne som er traumatiserte og i behov for hjelp som følge av alvorlige krenkelser slik som vold og seksuelle overgrep.

VIDEREUTDANNING OM VOLD. HØGSKOLEN I HARSTAD

Organisert under: Helse- og sosialfag

Studiepoeng: 60

Varighet: Deltid over fire semestre

Pris: Gratis

Målgruppe: Mennesker som i sin yrkesutøvelse møter personer som utsettes for vold og overgrep og voldsutøvere, slik som ansatte i helse- og sosialsektoren, skoleverket, politiet, Nav, krisesentre, flyktninge- og asylmottak samt frivillige organisasjoner

Opptakskrav: Relevant treårig bachelorutdanning innen helse- og sosialfag, pedagogikk eller politiutdanning, samt minst ett års relevant yrkeserfaring (søkere med realkompetanse kunne også bli vurdert for opptak)

Studieansvarlig: Bente Lind Kassah

Studieinnhold

Studiet tilbys ikke lengre i dag, men i sin tid var videreutdanningen et teoretisk og praksisnært tverrfaglig studie som bestod av fire moduler à 15 studiepoeng med en modul per semester, hver med avsluttende vurderinger.¹⁷ Det ble lagt opp til tre samlinger over to til tre dager for hver modul.

Modul 1, «Grunnlagsforståelse», tok for seg grunnlagsforståelse av sentrale faglige og personlige utfordringer i arbeidet med voldsutsatte, voldsutøvere, deres familier og nettverk. Det ble gitt grunnleggende innføring i voldens kompleksitet og personlige utfordringer i forbindelse med voldsutøvelse. Fokuset var rettet mot sentrale begreper innen vold- og traumefeltet og på ulike perspektiver som benyttes for å forstå vold i ulike kontekster. Modul 2, «Voldens kompleksitet – avdekking, risiko og reaksjoner», innebar en overordnet forståelse av hvordan man kan drive oppfølging av voldsutsatte på et overordnet nivå. Oppmerksomheten var rettet mot de komplekse konsekvenser vold og traumatisk stress kan medføre, beskyttende faktorer, vold som samfunnsproblem og aktuelt lovverk. Modul 3, «Interpersonlig vold i ulike perspektiv», hadde fokus på ulike voldsformer i et livsløpsperspektiv i forhold til utsatte grupper og det enkelte menneske. Kontekstuell og relasjonell forståelse av vold i nære relasjoner, seksualisert vold, tilfeldig vold og behovet for tidlig intervensjon ble vektlagt. Kunnskap om stigmatisering av voldsutsatte og hvordan en kan forhindre dette stod også sentralt. Modul 4, «Samhandling og oppfølging», vektla tverrfaglig og tverretattlig samarbeid med fokus på ulike tilbud som finnes med hensyn til oppfølging. Hvordan tverrfaglig samarbeid kan opprettholdes og utvikles i praksis,

¹⁷ På bakgrunn av at studiet ikke lengre tilbys per i dag, vil det kun bli gitt en kort beskrivelse av hva studiet i sin tid inneholdt. Med andre ord vil ikke studiet bli vurdert opp imot kriteriene kunnskap, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse, opptak og resultater, og vil heller ikke bli gitt en helhetlig vurdering.

psykososiale tiltak og behandling i en flerfaglig kontekst, spesialiserte og avgrensede tiltak var i fokus.

Kunnskap

Etter endt studie skulle studenten ha bred kunnskap om vold, seksuelle overgrep, voldsutøvelse og voldsutsatte, og kunnskap om hvilke skader og implikasjoner vold og posttraumatiske stressreaksjoner kan medføre. Studenten skulle inneha kunnskap om kartlegging, risikovurdering, risiko for gjentakelse og fare for sykdomsutvikling. Det ble forventet at studenten hadde innsikt i, og forståelse for vurdering og problematikk tilknyttet risiko for gjentakelse, samt innsikt i risiko for utvikling av kronisk problematikk. Studenten skulle samtidig ha kunnskap om relevant lovverk, forebyggende og behandlende tiltak, og innsikt i relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger.

Handlingskompetanse

Etter endt studie skulle studenten inneha kompetanse i å gjenkjenne uttrykk for at mennesker strever med konsekvenser av vold og traumatisk stress. Studenten skulle tilegne seg evnen til å reflektere over egen rolle, egne holdninger og verdier i arbeid med voldsutsatte og voldsutøvere, og ha kjennskap til nytenkning og innovasjonsprosesser innenfor fagområdet. Studenten skulle ha handlingskompetanse opp mot kommunikasjon, relasjonsbygging og bruk av verktøy for å kunne få tilgang til traumatisk historikk, og samtidig kunne identifisere mennesker i risikozonen.

Samhandlingskompetanse

Etter studiet skulle studenten inneha kompetanse i forhold til flerfaglig arbeid for å sikre en best mulig utvikling for mennesker berørt av vold og traumatisk stress, og tilegne seg evnen til å kommunisere om faglige problemstillinger og delta i tverrfaglig samarbeid. Studenten skulle ha kompetanse i å utveksle synspunkter og erfaringer med andre innenfor fagområdet, og på den måten kunne bidra til utvikling av god praksis.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble startet opp i 2011, men ble nedlagt etter kun ett år. Studieansvarlig hadde ikke lengre mulighet til å stå ansvarlig for studiet, og ingen andre hadde den nødvendige kompetanse til å kunne videreføre studietilbudet. Tidligere studieansvarlig fremhever det sørgelige ved at studiet ble lagt ned, da det var stor pågang av søkere.¹⁸

Hovedfokuset i studiet var i sin tid rettet mot voldsutsatte, men det ble også tatt sikte på å utvikle kompetanse om voldsutøvere. Studiet hadde som mål å oppbygge en tverrfaglig kompetanse om mennesker som blir utsatt for vold, dem som utøver vold, og hvordan man som yrkesutøver kan

¹⁸ Det blir imidlertid påpekt at Høgskolen skal fusjonere med Universitetet i Tromsø fra og med 1. januar 2016, og at det kanskje vil være mulighet for å gjenopprette studiet som følge av større tilgang på både ressurser og kompetanse.

møte de reaksjoner som utløses av vold i nære relasjoner. Det ble samtidig tatt sikte på å utvikle kompetanse om en relasjonell tilnærming, der konsekvensene av vold og traumer i den voldsutsattes familie og nettverk også stod sentralt.

Undervisning

Undervisningen bestod i forelesninger, praktisk oppgaveløsning, veiledningsgrupper og personlig kompetanseutvikling, der studentenes egne erfaringer ble brukt aktivt i studiet. Arbeidskravet bestod i ni timer obligatorisk gruppeveiledning for hver enkelt modul, der gruppene ble tverrfaglig organisert. Dette ble fordelt over tre timer veiledning i løpet av hver samling, og gruppearbeidet la vekt på å øke den personlige kompetanse og samarbeidsevne. Det ble krevd 80 prosent tilstedeværelse i den obligatoriske veiledningen. Det totale pensumet var på totalt 4000 sider; hver modul hadde 800 sider obligatorisk litteratur og 200 sider valgfri litteratur.

Studier med tilgrensende tematikk

VIDEREUTDANNINGER VED NTNU I SAMARBEID MED RKBUS: «BARN OG UNGDOMS PSYKISKE HELSE», «UNGDOMS PSYKISKE HELSE OG RUS», OG «OMSORGSSVIKT, TRAUMATISERING OG SELVMORDSFOREBYGGING»

Organisert under: RKBUS Nord – Psykisk helse og barnevern

Studiepoeng: 60/120 (videreutdanning/mastergrad)

Varighet: Både videreutdanningene og mastergradsutdanningen er deltidsstudier

Pris: Kursavgift for de studiepoengbelagte kursene

Målgruppe: Behandlere, stabspersonell og miljøpersonell i spesialisttjenester, statlige tjenester og institusjoner, og andre som primært arbeider med forebygging, utredning, behandling og endringsarbeid i forhold til barn, unge og familiers psykiske helse

Opptakskrav: Bachelorgrad eller tilsvarende i fag som er relevant for arbeid med barn og unges psykiske helse. I tillegg kreves minimum to års relevant yrkespraksis

Studieinnhold

De fire ulike videreutdanningene består alle av de fire samme obligatoriske grunnemner, som sammenlagt utgjør 22.5 studiepoeng. Videreutdanningen «Ungdoms psykiske helse og rus» er under utarbeiding og til godkjenning ved fakultetet, med sikte om å tilbys fra og med høstsemesteret 2015. Videreutdanningen «Omsorgssvikt, traumatisering og selvmordsforebygging» antas å kunne tilbys i starten av 2016.¹⁹ Ved siden av de obligatoriske grunnlagsemnene, innebærer hver av dem også fordypningseminer tilsvarende 37.5 studiepoeng. Fordypningsemnene skiller seg fra hverandre, alt ettersom hvilken videreutdanning man velger å ta.²⁰

Obligatoriske emner og fordypningseminer

Emnet «Barn og unges psykiske helse. Utvikling, resiliens og risiko», skal gi studenten en grunnlagsforståelse av barndom og utvikling relatert til risiko og beskyttelse for psykisk helse. Emnet skal gi studenten bred innsikt i en utviklingsforståelse av barn og unges psykiske helse i form av transaksjonsprosesser mellom genetikk/biologi, individpsykologi, relasjoner og kulturfaktorer, med særlig vekt på omsorg, samspill, tilknytning og resiliens-perspektivet. Videre

¹⁹ Begge disse studiene er utarbeidet i samarbeid med KoRuS Midt-Norge, RKBUS Midt-Norge og RVTS Midt, men foreløpig foreligger det ingen emneplan eller litteraturlister for disse.

²⁰ De ulike videreutdanningene kan påbygges til å resultere i en mastergrad i barn og unges psykiske helse. Da kreves det imidlertid at man må ta emner i vitenskapsteori og forskningsmetode tilsvarende 15 studiepoeng, i tillegg til å skrive en masteroppgave tilsvarende 45 studiepoeng.

skal emnet gi studenten kunnskap om betydningen av risiko og ressurser, belastning og beskyttelse for normal- og problemutvikling.

Emnet «Barn og unges psykiske helse – vanlige tilstandsbilder», skal gi studenten grunnleggende kunnskap om problemutvikling og vanlige tilstandsbilder hos barn og ungdom. Hovedvekten legges på utvikling av tilstandsbilder og diagnostisk vurdering av psykisk lidelse hos barn og unge, og forståelse av problemutvikling, resiliens og mestring med vekt på større barn og ungdom.

Emnet «Relasjon og allianse i endringsarbeid», skal gi studenten grunnlagskunnskap for behandling, forebygging og endringsarbeid, med vekt på dagligrelasjoner og alliansebygging i profesjonelle relasjoner.²¹ Hovedfokuset er på relasjoner og samspill i familier, samt allianse og relasjon mellom brukere og profesjonelle hjelpere. Emnet «Brukermedvirkning og samhandling» vil først bli tilbudt våren 2016, og erstatte overfor nevnte emne.

Ved siden av de obligatoriske emnene, skal (som nevnt) studenten velge fordypningemner. Her kan studenten blant annet velge mellom emner som omhandler forebyggende familieintervensjon, kognitiv atferdsterapi med barn og unge, samtaler om familierisiko i graviditet og småbarnsalder, kartlegging og risikovurdering av barn og unge med seksuelle atferdsproblemer, og trygghetssirkelen (CoS). Visse fordypningemner tilsvarende 15 studiepoeng er imidlertid obligatoriske for den enkelte videreutdanning, slik som «Tilknytning, samspill og omsorgsevne» for videreutdanning i sped- og småbarns psykiske helse, «Fordypning i sjeldne eller kompliserte tilstandsbilder» for videreutdanning i barn og ungdoms psykiske helse, «Ungdom, avhengighet og rus» for videreutdanning i ungdoms psykiske helse og rus, og «Omsorgssvikt, traumatisering og selvmordsforebygging» for videreutdanning i omsorgssvikt, traumatisering og selvmordsforebygging.

²¹ Dette emnet tilbys for siste gang i vårsemesteret 2015.

VIDEREUTDANNING I SPED- OG SMÅBARN PSYKISKE HELSE. HØGSKOLEN I BUSKERUD OG VESTFOLD (HBV) I SAMARBEID MED R- BUP, HØGSKOLEN I BERGEN (HiB) I SAMARBEID MED RKBV VEST, OG NTNU I SAMARBEID MED RKBV NORD

Studiepoeng: 60

Varighet: Deltid over to år

Pris: HiB: 17.500,- kroner. NTNU: Semesteravgift og kursavgift (kostanden er uviss). HBV: 15.000,- kroner

Målgruppe: HiB: leger, psykologer, spesialpedagoger, pedagoger, sykepleiere og kliniske sosionomer som jobber med barn og unge innen psykisk helsevern for barn og unge i spesialisthelsetjenesten, og helsesøstre leger, sykepleiere psykologer, spesialpedagoger, pedagoger, sosionomer og barnevernspedagoger i kommunale tjenester. NTNU: Behandlere, stabspersonell og miljøpersonell i spesialisttjenester, statlige tjenester og institusjoner, og andre som primært arbeider med forebygging, utredning, behandling og endringsarbeid i forhold til barn, unge og familiers psykiske helse. HBV: ansatte i barne- og ungdomspsykiatrien, samt ansatte i andre deler av helse- og sosialsektoren som arbeider med sped- og småbarn

Opptakskrav: HiB: Minimum bachelorgrad eller treårig høgskoleutdanning. Søkere må ha jobbet i minimum ett år på nåværende arbeidssted, og være i et ansettelsesforhold i minimum halv stilling som innebære endringsarbeid med sped- og småbarn og deres familier. NTNU: relevant bachelorgrad eller tilsvarende. Det kreves to år relevant yrkespraksis etter endt utdanning. Relevant yrkesaktivitet under utdanningen i minimum 50 prosent stilling er sterkt anbefalt, og også et krav for enkelte emner. HBV: bachelorgrad i helse- eller sosialfag eller tilsvarende, og minst to års relevant klinisk praksis innen sped- og småbarnsfeltet. Under utdanningen skal studenten være i minimum halv stilling der familiearbeid med småbarn utgjør en vesentlig del av arbeidet

Antall studieplasser: Uvisst

Antall studenter: HiB: 12. NTNU: 20 – 30. HBV: Uvisst

Studieansvarlig: Liv Anne Mikkelsen (NTNU), Eva Schaathun (HiB/RKBV Vest)

Studieinnhold²²

Studiet skal gi studenten økt teoretisk forståelse og kunnskap om de første leveårenes betydning for den senere utviklingen, og kunnskap om normalutvikling, risikofaktorer og skjevutvikling. Studiet legger vekt på kunnskapstilleggelse i forhold til diagnostikk og utredningsmetoder i arbeid med sped- og småbarn, samt å øke studentens terapeutiske ferdigheter og holdninger i møte med barn og deres familier. Det legges vekt på samspill- og relasjonsorienterte tilnærminger. Studiet tar utgangspunkt i en fire-faktor risikomodell for utvikling: biologisk risiko hos barnet,

²² Vi har her tatt utgangspunkt i studieplanen ved Høgskolen i Bergen, da denne var å anse som mest utførlig.

avvikende omsorg, utrygg tilknytning og belastende livshendelser i familien. Det undervises blant annet i barn med medfødte russskader, psykisk lidelse hos foreldre, omsorgssvikt og vold mot barn, traumatisering hos barn, klinisk arbeid med sped- og småbarn, samt barn som utsettes for vold i nære relasjoner.

Etter endt studie skal studenten inneha oppdatert kunnskap om spedbarnsforskning og hvordan empiriske studier har endret utviklingspsykologiens forståelse av sped- og småbarns interpersonlige ferdigheter og preferanser. Studenten skal ha god kunnskap om normale og avvikende utviklingsprosesser, og en utviklet evne til kritisk refleksjon, empati og innlevelse som grunnlag for deres terapeutiske holdning. Studenten skal kunne bruke ulike kartleggingsmetoder og diagnostiske utredningsmetoder for sped- og småbarn og deres familier, og kunne anvende aktuelle behandlingsmetoder i dette arbeidet. Studenten skal være seg bevisst og kunne reflektere rundt egen terapeutisk holdning, og ha evnen til å utvikle denne i den hensikt å skape kvalitet i relasjonen til barnet og barnets foreldre/omsorgspersoner. Studenten skal mestre å samarbeide med aktuelle instanser i primær- og spesialisthelsetjenesten, med barneverntjenesten, PPT og andre med ansvar for sped- og småbarn og deres familier.

Rammeverk ved HiB

Studiet ble opprettet i tråd med Regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse, «Sammen om psykisk helse», i 2003 og RKBV Vest startet da opp et kull allerede i 2007.²³ Da de i 2011 startet et nytt kull, i samarbeid med Høgskolen i Bergen, ble studiet kreditert med 60 studiepoeng. Studiet er tilført midler via tilskudd til RKBV Vest fra Helsedirektoratet og Bufdir. Studiet har som mål å tilrettelegge for at studenten kan tilegne seg teoretisk kunnskap om utviklingspsykologi og spedbarnsforskning, og praktisk-metodiske ferdigheter i arbeid med sped- og småbarn, og deres familier. Gjennom studiet skal studenten tilegne seg teoretisk kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse som bidrar til å gi en økt forståelse av de første leveårenes betydning for barns videre utvikling, der kunnskap om normalutvikling, risikofaktorer og skjevutvikling vektlegges.

Studiet baserer seg på 18 samlinger, hver av dem på to til tre dager. Det benyttes interne og eksterne lærekrefter i undervisningen. På temaet som omhandler traumer, underviser en spesialist i barne- og ungdomspsykologi fra RKBV Vest. På temaet seksuelle overgrep underviser en stipendiat med master i helsefag fra RKBV Vest/UiB. På temaet voldsutsatte familier, underviser en psykologspesialist fra Alternativ til Vold. Det inngår en form for praksis i studiet, da studentene ved siden av studiet må være i minimum halv stilling hvor de jobber med endringsarbeid med sped- og småbarn og deres familier under hele studiet. Ved siden av dette innebærer studiet et seminar i spedbarnsobservasjon, som består av 16 observasjoner av en time av et spedbarn i en familie. Selve studiet er gratis, men studentene må betale for 70 timer gruppeveiledning som totalt utgjør kr 17.500,- kroner.²⁴ Av 12 studenter per i dag, betaler tre av dem for veiledningen selv, mens de ni andre får dekket denne kostanden av sin arbeidsgiver.

²³ På dette kullet var det ikke studiepoeng, men omfanget og innholdet tilsvarte 60 studiepoeng.

²⁴ Denne veiledningen skal være tilknyttet eget pågående klinisk arbeid.

Det vektlegges studentaktive læringsformer, ved siden av forelesninger, gruppeøvelser, kasus- og videopresentasjoner og artikkelfremleggelse. Det er obligatorisk fremmøte på deler av undervisningen, på spedbarnsobservasjonen og på gruppeveiledningen. I første semester blir studentene delt inn i veiledningsgrupper ledet av en ekstern veileder med spesialkompetanse. Første semester avsluttes med en skriftlig eksamen, og andre semester avsluttes med innlevering av en avsluttende rapport over spedbarnsobservasjonen. I tredje semester skal det leveres en skisse med problemstilling til avsluttende skriftlig oppgave som skal godkjennes.²⁵ Fjerde semester avsluttes med innlevering av den skriftlige oppgaven.

Opptak og resultater ved HiB

Studiet har 12 studenter i nåværende kull, og har hatt tre kull siden studiet ble startet opp. Det første kullet var fulltegnet og hadde ventelister, mens kull nummer to og dagens kull har hatt ledige plasser. Studentene er i hovedsak psykologer, sosionomer, helsesøstre, psykiatriske sykepleiere, barnevernspedagoger og førskolelærere. Det er også ansatte ved BUP, kommunal psykologtjeneste, kommunal barneverntjeneste, Bufetat, helsestasjoner og PPT som tar studiet. Foreløpig har ingen studenter strøket på større eksamener, og karakterfordelingen er noe bedre enn forventet.

Studentenes refleksjonsnotater viser at de gjennomgående er svært fornøyde med både den teoretiske undervisningen, veiledningen og spedbarnsobservasjonen. Studentene har imidlertid gitt uttrykk for noe misnøye når det gjelder praktiske og timeplantekniske forhold.²⁶ Studiet har et fagutvalg som møtes hvert semester, og der er alltid to studenter representert. Studiet får ingen direkte tilbakemeldinger fra arbeidsplassene og institusjonene studentene representerer. De får imidlertid noen indirekte tilbakemeldinger gjennom studentene. Noen arbeidsgivere viser stor entusiasme for at studentene tar utdanningen og mye blir lagt til rette for at de skal kunne gjennomføre, mens andre studenter må ta utdanningen på fritiden sin og betale for kursavgiften selv.

Når det gjelder potensielle hindre som kan stå i veien for at studenter søker seg til studiet, blir det nevnt at studietilbudet er for dårlig kjent og at det derfor bør legges ned innsats i å markedsføre dette bedre. En del studenter har dessuten store utgifter i forbindelse med reising til, og overnatting under samlingene.

Rammeverk ved NTNU

Videreutdanningen i sped- og småbarns psykiske helse ble til på bakgrunn av et viktig nasjonalt satsingsområde i forhold til feltet, men det er ikke tilført eksterne midler til dette.

Videreutdanningen i barn og ungdoms psykiske helse skal kvalifisere helsepersonell i ulike tjenester og roller til å drive forebygging, behandling, veiledning eller tiltaksarbeid til beste for utvikling og helse for barn og unge i skolealder. Masterprogrammet i barn og unges psykiske helse skal gi studenten økt forståelse for barn og unges utvikling og psykiske helse, og gi

²⁵ Studenten skriver et refleksjonsnotat mot slutten av de tre første semestre.

²⁶ Dette har man i ettertid har forsøkt å forbedre.

innføring i vitenskapelige metoder og prinsipper. Sammenlagt skal studiene gi studenten adekvat kunnskap og ferdigheter for å forstå og forbedre barn og unges psykiske helse, utviklingsmuligheter og omsorgssituasjon, og programmene legger vekt på at utdanningen skal forbedre praksisutøvelsen.

Det benyttes stort sett interne lærekrefter i «videreutdanning i sped- og småbarns psykiske helse», men også noen eksterne.²⁷ Stort sett er det lektorer som underviser, og disse er enten psykologer eller har relevant mastergrad. Det er også andre med spesifikk kompetanse på ulike områder som underviser i faget. I studiets fordypning inngår det et obligatorisk emne som omhandler tilknytning, samspill og omsorgsevne, og i dette emnet er vold, omsorgssvikt og mishandling et tema i undervisningen. Det er også ansatt en helsesøster med relevant videreutdanning for å undervise om seksuelle overgrep mot barn. Det inngår ingen praksis i studiet, med unntak av et emne som innebærer at studentene har praksis gjennom atferdsobservasjon i eget praksisfelt.

Opptak og resultater ved NTNU

De obligatoriske emnene har som regel mellom 20 -30 studenter. I de valgfrie emnene er det variasjon i antall studenter. Kursene som blir tilbudt blir imidlertid fylt opp, og det har hendt at enkelte har hatt venteliste. Studentene kommer i all hovedsak fra barneverntjenesten, barnehager, barnevernsinstitusjoner, skolen og helsesøstertjenesten. Både eksamensresultater og karakterfordelingen er som forventet. Da flere av de ulike kursene og emnene ikke gir studiepoeng har de ikke kommet med i evalueringsprosedyrene, og dermed har man ingen direkte studentevalueringer å vise til. Det foreligger heller ingen tilbakemeldinger fra studentenes arbeidsplasser.

Det som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til videreutdanningen(e), er blant annet utfordringer med å få/ta permisjon fra jobb, lav motivasjon som følge av hardt arbeidspress på jobb ved siden av studiene. Samtidig kan mangel på ressurser til å leie inn vikarer på de enkelte arbeidsplasser/institusjoner studentene kommer fra, være et hinder.

²⁷ Emneansvarlig må være førsteamnuensis og ha doktorgrad.

VIDEREUTDANNINGER VED POLITIHØGSKOLEN: «ETTERFORSKNING AV SEKSUALFORBRYTELSER», «ETTERFORSKNING AV GROV VOLD OG DRAP», OG «AVHØR AV BARN OG UNGDOM»

Organisert under: Avdeling for etter- og videreutdanning

Studiepoeng: 15

Varighet: Deltid over seks måneder (etterforskning av seksualforbrytelser og avhør av barn og ungdom), og deltid over ni måneder (etterforskning av grov vold og drap)

Pris: Kursavgift dekkes av arbeidsgiver

Målgruppe: Politietterforskere, påtalejurister og fagledere som har etterforskning av seksualforbrytelser/grov vold og drap som en av sine primæroppgaver/etterforskere som har eller skal ha avhør av barn og ungdom som en av sine primæroppgaver

Opptakskrav: Politihøgskolen/Politiskolen, eller Master i rettsvitenskap eller tilsvarende utdanning. Søker må enten kunne dokumentere generell studiekompetanse, eller utdanning tilsvarende minst 60 studiepoeng, eller realkompetanse som kan erstatte manglende formell kompetanse. Søker må være ansatt i politietaten i Norge eller et annet nordisk land, og ha minst tre års etterforsknings-/påtalepraksis ²⁸

Antall studieplasser: 27 per studie

Antall studenter: 27 per studie

Studieansvarlig: Ivar Husby

Studieinnhold

Uavhengig av studieretning, skal studenten på generelt grunnlag og etter endt utdanning fremstå med økt innsikt og trygghet i yrkesrollen, og kunne utvise selvstendig ansvar i gjennomføringen av etterforskning av særskilt saksområde/ avhør av barn og ungdom. Studenten skal kunne identifisere og vurdere etiske dilemma i arbeidsutførelsen, vise forståelse for betydningen av både forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap, samt forståelse for korrekt anvendelse av lovverket som omhandler saksfeltet.

²⁸ Uavhengig av type videreutdanning må søker ha bestått *modul 1 Generell etterforskning* eller *Videreutdanning i etterforskning*. Dokumentert lang og bred erfaring kan erstatte de formelle kravene til etterforskningsutdanning. For de enkelte studiene gjelder samtidig spesifikke krav. «Videreutdanning i etterforskning av seksualforbrytelser»: søker må ha minst ett års praksis med etterforskning av seksualforbrytelser, samt ha etterforsknings-/påtaleoppgaver av seksualforbrytelser under utdanningsperioden. Politiutdannede fra Norge må i tillegg ha gjennomført kurs i *Avhørsteknikk* eller tilsvarende utdanning. «Videreutdanning i etterforskning av grov vold og drap»: søker må ha etterforsknings-/påtaleoppgaver av grov vold og/eller drap under utdanningsperioden. «Videreutdanning i avhør av barn og ungdom»: Søker må ha gjennomført minst ti avhør med lys og bilde, og det er en fordel om søker har gjennomført enten «Videreutdanning i seksualforbrytelser» eller «Videreutdanning i grov vold og drap».

Etterforskning av seksualforbrytelser

Studiet er organisert i fire emner. Både det obligatoriske og anbefalte pensum tar for seg barn som ofre for seksuelle overgrep og incest, ungdom som overgripere, barnevernets rolle ved mistanke om incest, formidling av opplysninger og samarbeid vedrørende barn som utsettes for vold i hjemmet.

Gjennom emnet «Seksualforbrytelser som fenomen», skal studenten få inngående kunnskap om hva en seksualforbrytelse er, hvem som begår denne type kriminalitet og mulige årsaker. Studenten skal få kunnskap om ofre for seksualforbrytelser, traumer og skadevirkninger, og være bevisst ulike holdninger og fordommer som kan påvirke beslutninger i etterforskningen. Studenten skal få ferdigheter i å anvende ulike perspektiver på seksualforbrytelser, kunne benytte fenomenkunnskap ved forberedelser, gjennomføring og evaluering av etterforskning, og kunne redegjøre for og begrunne viktigheten av fenomenkunnskap for kvalitet i etterforskningen.

Gjennom emnet «Saksfeltet», skal studenten få god forståelse for hvilke krav som stilles til de enkelte saksfelt- og saksområder. Studenten skal etter endt utdanning ha utvidet kunnskap om voldtekt, seksuell omgang med barn, incest, internettrelaterte seksualforbrytelser, og rettighetene til fornærmede og pårørende. Etter endt studie skal studenten inneha evnen til å anvende relevante lover, instruksjer og styringsdokumenter, identifisere potensielle straffbare forhold i konkrete saker, samt identifisere, sikre, vurdere og anvende bevis i straffesaksbehandlingen.

Gjennom emnet «Metoder i etterforskning av seksualforbrytelser», skal studenten få inngående kunnskap om andre profesjoners kompetanse, og kunne dra nytte av denne i etterforskningen. Samtidig skal studenten få utvidet kunnskap om blant annet aktuell straffeprosess, gjerningsmannsprofilering, samarbeid med andre instanser, risikovurdering og beskyttelsestiltak. Etter endt utdanning skal studenten kunne iverksette, gjennomføre og avslutte etterforskning av seksualforbrytelser, bidra til identifisering av ofre og gjerningsperson, og systematisere og dele informasjon ved å benytte fagkunnskap og samhandle med andre profesjoner og fagmiljøer.

Gjennom emnet «Etterforskerrollen», skal studenten få opplæring i hvordan man skal forholde seg til de høye krav og forventninger som stilles til etterforskning av seksualforbrytelser. Studenten lærer å forholde seg til bilder og film av grove overgrep mot barn og voksne, og å høre barns beretninger om alvorlige krenkelser. Studenten skal få utdypet kunnskap om egen rolleutøvelse, følelsesmessig påvirkning, og sekundær traumatisering. Etter endt utdanning skal studenten kunne identifisere utfordringer tilknyttet etterforskerrollen og reflektere over egen praksis, og kommunisere med og følge opp sakens parter og deres pårørende.

Etterforskning av grov vold og drap

Studiet er organisert i tre emner. Både obligatorisk og anbefalt pensum tar blant annet for seg vold i nære relasjoner som fenomen, politiets håndtering av vold i nære relasjoner, å ta barn og deres opplevelser på alvor, vold og overgrep mot barn, komplekse traumer hos barn og ungdom, drap og selvmord i nære relasjoner, samt bevisførsel og bevissikring i familievoldssaker.

Gjennom emnet «Grov vold og drap som fenomen», skal studenten få innsikt i voldsutøvelse og relasjoner mellom voldsutøver og voldsutsatt. Studenten får kunnskap om sammenhengen mellom grov vold og drap, og når det er risiko for at voldsutøveren kan bli drapsmann. Emnet skal samtidig gi studenten innsikt i hvilke virkninger grov vold og drap kan ha på barn som er vitne til slike hendelser. Kunnskap om at synet på grov vold og drap er forskjellig i ulike kulturer skal gi studenten ytterligere innsikt i bakgrunnen for voldsutøvelse. Studenten skal få utvidet kunnskap om blant annet ulike former for vold, vold og drap i nære relasjoner, voldsutsatte, barn som pårørende og vitne til vold og drap, og oppfølging av voldsutsatte og pårørende. Etter endt utdanning skal studenten kunne anvende ulike perspektiver på vold og drap i etterforskningsarbeidet, og redegjøre for og begrunne viktigheten av fenomenkunnskap for kvalitet i etterforskningen.

Gjennom emnet «Saksfelt», skal studenten få god forståelse for hvilke krav som stilles til de enkelte saksområdene. Studenten får utvidet kunnskap om blant annet drap og drapsforsøk, alvorlige legemskrenkelser, mistenkelige dødsfall og vold i nære relasjoner. Etter endt utdanning skal studenten kunne identifisere potensielt straffbare forhold i konkrete saker, og identifisere, sikre, vurdere og anvende bevis i straffesaksbehandlingen.

Gjennom emnet «Etterforskningsmetoder», skal studenten få kunnskap i å beherske relevante etterforskningsmetoder, og kunnskap om hva politi- og påtalemyndighet kan og ikke kan, for slik å kunne få en bedre forståelse av når og hvordan man kan benytte andre etaters kompetanse. Videre får studenten utvidet kunnskap om blant annet aktuell straffeprosess, avhør, tilregnelighetsproblematikk, taushetsbelagt informasjon, sakkyndighet og beskyttelsestiltak. Etter endt utdanning skal studenten kunne iverksette, gjennomføre og avslutte etterforskning av en straffesak innen saksfeltet grov vold eller drap, redegjøre for muligheter, og vurdere behov for og innhente bistand og spesialkompetanse.

Avhør av barn og ungdom

Studiet er organisert i to emner som samlet skal fremme et helhetlig læringsutbytte opp imot barnefaglige og politifaglige emner. Både obligatorisk og anbefalt pensum tar for seg fysiske og seksuelle overgrep mot barn, overgrepsutsatte barns opplevelser av rettssystemet, barn og traumer, å ta barn på alvor, barn som vitner til vold i nære relasjoner, pålitelighet i barnets utsagn, og omsorgssvikt.

Gjennom emnet «Barnefaglige emner», skal studenten få kunnskap om kommunikasjonsteori relatert til barn og ungdom, utviklingspsykologi, utviklingsforstyrrelser, psykososiale forhold, kulturelle forutsetninger, og konsekvenser av vold og traumer mot barn og ungdom. Etter endt studie skal studenten kunne anvende relevant teori om barn og ungdoms utvikling, og benytte innhentet kunnskap om forutsetningene hos det enkelte barn og ungdom ved forberedelse og gjennomføring av avhør. Studenten skal kunne kommunisere med barn og ungdom, og redegjøre for konsekvenser av vold og overgrep hos barn og ungdom. Studenten skal kunne benytte fagkunnskap som eksisterer hos andre profesjoner og fagmiljøer, slik som Statens Barnehus, for å forberede og gjennomføre avhør av barn og ungdom.

Gjennom emnet «Politifaglige emner», får studenten utdypende kunnskap om aktuelt og relevant lovverk og forskrifter. Studenten får kunnskap relatert til avhør av barn og ungdom, vitnepsykologi, kognitiv avhørsmetodikk, tegning og andre supplerende kommunikasjonsmetoder, vitnekonfrontasjon og medisinsk undersøkelse. Etter endt utdanning skal studenten kunne redegjøre for dommeravhørets stilling i strafferettsystemet, planlegge avhør som et ledd i en helhetlig etterforskningsplan, forberede, gjennomføre og evaluere avhør etter gjeldende lover, regler og dokumentert kunnskap, og anvende kognitive teknikker. Studenten skal kunne utføre vitnekonfrontasjoner, legge til rette for medisinsk undersøkelse når det er aktuelt, gjøre rede for avhøret og valg av metodiske fremgangsmåter i retten og i fylkesnemda. Sist, men ikke minst, skal studenten kunne samarbeide med barneverntjenesten, Statens Barnehus og andre hjelpeinstanser for å ivareta helse, omsorg og sikkerhet hos barn og ungdom under forberedelser, gjennomføring og oppfølging etter avhør.

Rammeverk

Oppdraget/overordnet mål

Samtlige studier ble utviklet og startet opp i 2010 som følge av planmessig revisjonsarbeid initiert av Politihøgskolen, etter møter med landets politidistrikter og særorganer. Studieplanene er utarbeidet av en bredt sammensatt arbeidsgruppe bestående av representanter fra både politietaten og relevante fagmiljøer. Studiene gjennomføres innenfor rammene av Politihøgskolens ordinære budsjett, og under ledelse av en særskilt politifaglærer. Samtlige studenter er fast ansatte i politietaten og får full lønn under utdanningen, og arbeidsgiver dekker reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med undervisningen.

Undervisning og lærekrefter

I samtlige studier benyttes det eksterne lærekrefter i varierende grad, stort sett innleide forelesere med ulik spesialistkompetanse. Disse kommer fra et bredt utvalg av ulike fag- og forskningsmiljøer. Studiene gjennomføres som en kombinasjon av selvstudier og kortere samlinger. Under samlingene består undervisningen hovedsakelig i å øve på praktiske ferdigheter, vanligvis med utgangspunkt i ulike scenarier.

Undervisningen i de ulike studiene er relativt lik, og innebærer forelesninger, øvingsoppgaver, individuelt arbeid og litteraturstudier, gruppearbeid og nettbasert arbeid. Arbeidsmåtene skal bidra til å gi studenten godt læringsutbytte, og særlig belyse sammenhengen mellom teori og praksis. Samlingene utgjør inntil 105 timer, og er obligatoriske. Det stilles samtidig visse arbeidskrav som må være godkjent før studenten kan avlegge eksamen, slik som refleksjonsnotater, gruppearbeid og individuell fagoppgave. Studiene avsluttes med individuell hjemmeeksamen.

Opptak, resultater og tilbakemeldinger

Normalt tas det opp 27 studenter til hvert av studiene. På samtlige studier er det stor pågang av søkere, og følgelig fulle klasser og ventelister. Erfaring viser at svært få studenter slutter underveis i studiet, at meget få stryker på eksamen og at det er en overvekt av karakteren C på

eksamener. Denne karakterfordelingen er som forventet med tanke på at studentene har flere års erfaring fra yrket, og at studiene har en nær tilknytning mellom teori og praksis. Disse faktorene gjenspeiles i kvaliteten på studentenes besvarelser.

Det gjennomføres systematiske, skriftlige vurderinger av samtlige studier. Disse følges opp i evalueringsmøter mellom fagansvarlige og avdelingsledelsen, og inngår i skolens kvalitetssikringssystem. Når det gjelder studentenes tilfredshet med studiene, er scoren meget høy. Studiene scorer også høyt på vurderingen av relevans for yrkesutøvelsen.²⁹ Ved siden av studentevalueringer, har etter- og videreutdanningsavdelingen hyppig kontakt med de enkelte politidistrikter og ulike særorganer. De siste årene er det i tillegg gjennomført systematiske møter med HR-ansvarlige i alle politidistrikter og særorganer. I disse møtene gis det tilbakemeldinger på kvalitet, relevans, behov for endringer i kapasitet og frekvens i gjennomføringer med mer.

Når det gjelder eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til de ulike studiene, pekes det på at det er politidistriktene og særorganene som innstiller kvalifiserte søkere på bakgrunn av behov og prioriteringer. Med andre ord er søker avhengige av godkjenning og et ønske fra arbeidsgiver for å kunne gjennomføre en videreutdanning. Antallet studenter begrenses også av kapasitet for den enkelte faglærer, og av plassmangel ved Politihøgskolens lokaler. For Politihøgskolen har det derfor vært en målsetning å tilby studier som i større grad enn tidligere gjennomføres ved hjelp av utstrakt bruk av nettbasert undervisning. Dette har medført en reduksjon i antall samlingsdøgn, og har trolig stimulert flere til å søke de ulike videreutdanningene.

²⁹ Disse tallene har holdt seg stabile over flere år.

SELMORDSFOREBYGGING. NTNU I SAMARBEID MED RKBU

Organisert under: Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap

Studiepoeng: 7.5

Varighet: Ett semester (undervises ikke i studieåret 2014/2015)

Pris: 9000,- kroner

Målgruppe: Studenter med bachelor eller tilsvarende i helsefag eller samfunnsvitenskapelige fag

Opptakskrav: Bachelor eller tilsvarende i helsefag eller samfunnsvitenskapelige fag

Antall studieplasser: 25

Antall studenter: Uvisst

Studieansvarlig: Heidi Hjelmeland

Studieinnhold

Etter endt studie skal studenten ha oversikt over forskjellige epidemiologiske forhold som forekomst av selvmordsatferd, utvikling over tid og risikofaktorer. En rekke forklaringsteorier og forskjellige forebyggingsstrategier og- tiltak står sentralt i undervisningen, på lik linje som etiske problemstillinger tilknyttet selvmordsforebygging. Studenten får grunnleggende forståelse for hva selvmordsatferd handler om, for slik å kunne kritisk vurdere eksisterende selvmordsforebyggende strategier og kunne bidra til å utarbeide og iverksette adekvate selvmordsforebyggende tiltak.

Oppdraget/overordnet mål

Det sies at selvmordsatferd er et stort folkehelseproblem i Norge i dag, og at kunnskap om selvmordsforebygging følgelig er sentralt for dem som arbeider med helsefremmende tiltak, sykdoms- og skadeforebygging både i og utenfor helsevesenet. Studiet ble til som følge av studieansvarliges oppfatning av et foreliggende behov, og det er ikke tilført eksterne midler til dette. Kursavgiften er på kr 9000,- kroner, noe studentene selv må dekke. Da emnet nettopp er blitt annonsert, er det foreløpig uklart om det vil tiltrekke seg studenter.

Undervisning og lærekrefter

Undervisningen vil bestå i seminarer, forelesninger og gruppeveiledning, og oppmøte på undervisning er obligatorisk. Studieansvarlig, som er professor i helsevitenskap, vil selv ha ansvar for all undervisning, med unntak av to til tre timer hvor en psykiatrisk sykepleier ved RVTS Midt vil undervise. Det inngår ingen praksis i studiet. I tillegg til undervisningen, skal studentene gjennomføre en obligatorisk aktivitet i form av en skriftlig prøve/eksamen som blir vurdert til bestått/ikke bestått. Pensumet er på omtrent 500 sider, hvorav 150 av disse er selvvalgt. Pensumlisten foreligger ikke tilgjengelig.

SAMTALER MED BARN OG UNGE. NTNU I SAMARBEID MED RKBU

Organisert under: Psykologisk institutt

Studiepoeng: 15

Varighet: Ett semester

Pris: 15.000,- kroner

Målgruppe: Tilsatte i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i hele landet

Opptakskrav: Relevant bachelorgrad, eksempelvis innenfor pedagogikk, psykologi, eller gjennomført de tre første årene av allmennlærerstudiet/førskolelærerutdanningen eller lignende, bachelorgrad og ettårig praktisk-pedagogisk utdanning, treårig faglærerutdanning, eller tilsvarende utdanning som for eksempel sosionom, vernepleier eller barnevernspedagog

Antall studieplasser: Uvisst

Antall studenter: 8

Studieansvarlig: Birgit Svendsen

Studieinnhold

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om utviklings-støttende samtaler med barn og unge. Studenten får ferdigheter i å etablere nødvendig kontakt og allianse med barn og unge, og i å utføre utviklings-støttende samtaler med dem. Studenten får erfaring med veiledning i gruppe og kunnskap om hvordan hun/han selv kan dra nytte av veileder og medstudenters konstruktive tilbakemeldinger. Studenten skal kunne anvende teoretisk og empirisk kunnskap om samtaler med barn og unge.³⁰

Rammeverk

Studiet ble til som følge av et fireårig prosjekt støttet av Utdanningsdirektoratet, kalt «Faglig Løft for PPT», og ble tilført statlige midler som dekket kursavgiften i prosjektperioden. Studiet er ikke tilført eksterne midler nå i dag, men er helfinansiert gjennom kursavgiften på 15.000,- kroner. I de fleste tilfeller bidrar studentenes arbeidsgiver til å dekke hele eller deler av avgiften.

Studiet er samlingsbasert med tre samlinger, hver med en varighet av tre dager. I undervisningen benyttes det interne og eksterne forelesere, som i hovedsak er utdannet psykologer eller psykologspesialister. Eksamen består i å gjennomføre og få godkjent to video- eller lydbåndopptak av samtaler med barn, samt et refleksjonsnotat over egen utvikling under kurset med bruk av pensum. Studiet innebærer ingen reell praksis, men er praksisnært sett i sammenheng med de ovennevnte samtalene, der det gis to hele dager med veiledning.

³⁰ Studiet kan inngå som fordypning i et erfaringsbasert masterprogram i pedagogisk-psykologisk rådgivning.

Opptak og resultater

Høsten 2012 hadde studiet 11 deltagere, mens i år 2014 var det 8 studenter. Studiet har ingen ventelister, og i den sammenheng blir det påpekt at man gjerne kunne hatt noen flere deltakere på studiet. Da ansatte i PPT er selve målgruppen for studiet, kommer følgelig de fleste deltakerne fra denne etaten.³¹ Studentene får gode resultater på sine eksamener, et resultat som også er som forventet. Studiet praktiserer systematiske evalueringer ved hjelp av tilbakemeldinger fra både studenter og forelesere. Disse viser at studentene er svært godt fornøyd med studiet, særlig på bakgrunn av at det oppfattes som både nyttig og praksisnært. Også foreleserne gir gode tilbakemeldinger. Arbeidsgiverne har imidlertid ikke blitt spurt om å gi tilbakemeldinger, og derfor foreligger det heller ingen innsikt i hvordan disse erfarer nytten ved studiet. Når det gjelder eventuelle hindre som kan stå i veien for at de ansatte i PPT melder seg på dette videreutdanningskurset, blir det nevnt at potensielle studenter er avhengig av å få godkjenning, og helst også finansiering av arbeidsgiver.

³¹ Det har imidlertid hendt at de har hatt studenter som er ansatt ved videregående skole.

MESTRING AV AKUTTE KRISER I ARBEID MED BARN, UNGE OG FAMILIER. UNIVERSITETET I AGDER I SAMARBEID MED RVTS SØR OG BARNEVERNVAKTEN I KRISTIANSAND

Organisert under: Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Studiepoeng: 10

Varighet: Deltid over ett år

Pris: 15.000,- kroner

Målgruppe: Ansatte i statlige, kommunale- og private virksomheter som arbeider med barn, unge og/eller familier i krise. Aktuelle yrkesgrupper er barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere, sykepleiere, politi, psykologer, pedagoger og lignende

Opptakskrav: Minimum treårig høyere utdanning (bachelorgrad) som barnevernspedagog, sosionom, vernepleier, sykepleier, politi eller annet relevant fagområde som jus, psykologi, pedagogikk med mer

Antall studieplasser: 30

Antall studenter: 30

Studieansvarlig: Hilde Vik

Studieinnhold

Flere temaer står sentralt i studiet, slik som den profesjonelles forståelse og mestring av barn, unge og familier i kriser. Studenten får innføring i nyere nevrobiologisk traumeforståelse og konsekvenser for det profesjonelle arbeidet, samt ulike dilemmaer i profesjonsutøvelsen og grunnlag for valg med utgangspunkt i barnets perspektiv. Studiet er ment å øke den profesjonelles bevissthet og ferdigheter ved mestring av akutte og komplekse situasjoner. Et annet sentralt tema er dialog og samhandling mellom kolleger og eksterne samarbeidspartnere i akutte krisesituasjoner.

Etter endt studie skal studenten inneha kunnskap om akuttarbeid med, og smerteuttrykk hos barn, unge og familier i krise, og kunnskap om nødvendige forutsetninger for profesjonell mestring av krisesituasjoner. Studenten skal kunne reflektere over egne livserfaringer og hvordan det påvirker eget møte med barn, unge og familier i akutte kriser. Studenten skal ha kunnskap om utfordringer forbundet med samtaler med barn som befinner seg i krisesituasjoner, og kunne reflektere over sentrale dilemmaer og grunnlaget for beslutninger som tas i slike situasjoner. Studenten skal være kjent med og ha gjort erfaringer med tilnærminger som bidrar til egenmestring, relasjonsbygging og ivaretagelse av barn, unge og familier i krise. Studenten skal også være kjent og ha erfaringer med dialoger for tillitsbygging og samhandling med andre hjelpetjenester.

Rammeverk

Studiet ble utviklet i 2013 som følge av nettverk mellom tilsatte ved universitetet og Barnevernvakta, og finansieres gjennom studieavgiften på kr 15.000,- kroner. I 2014 fikk åtte av

30 studenter refundert disse kostandene av sin arbeidsgiver. Studiet omfatter tre samlinger av to dagers varighet, og gjennomføres i samarbeid med fagansatte ved RVTS Sør. Universitetet har det faglige ansvaret for undervisningen, og arbeidsformen består hovedsakelig i forelesninger, praktiske øvelser og selvstudier. Det inngår ingen praksis i studiet. Det påregnes stor egenaktivitet fra studentens side og i arbeid med egen livshistorie og livserfaringer, men også refleksjon over egen yrkesutøvelse. Det er krav om minimum 80 prosent tilstedeværelse under samlingene for å kunne avlegge eksamen. Selve eksamen er todelt, og består av en individuell skriftlig semesteroppgave og en muntlig eksamen. Pensumlister foreligger ikke tilgjengelig.

Opptak og resultater

Studiet ble gjennomført første gang i 2014, og hadde da 30 studenter. Studietilbudet er ettertraktet, og det er mange potensielle studenter som ønsker seg plass ved neste studieår. Studentene fra 2014-kullet kommer fra en bredt sammensatt yrkesgruppe, og har bakgrunn som barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere, sykepleiere og politi. Det er også andre studenter med relevant bachelorutdanning innen eksempelvis jus, psykologi og pedagogikk med mer. Karaktergjennomsnittet fra 2014-kullet fordelte seg normalt (og som forventet) fra karakteren A til karakteren E, og det var ingen studenter som strøk på eksamen.

Studentene gir gode tilbakemeldinger på evalueringer av studiet. 88 prosent av studentene meget godt fornøyd med forelesningene og samlingene, og 75 prosent opplever at studiet har vært relevant i forhold sin yrkesutøvelse. Studiet får gode tilbakemeldinger også fra arbeidsplassene studentene representerer.³² Når det gjelder eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, blir det påpekt at studieavgiften er relativt høy, at det er få som har kjennskap til studiets eksistens, at flere ikke finner tid til å studere ved siden av jobb og familieliv, at studiet konkurrerer med andre lignende studietilbud, og at arbeidsgiver kan ha andre prioriteringer enn å sende sine ansatte på kurs.

³² Det blir imidlertid påpekt at man vil foreta noen mindre justeringer og revideringer i forkant av neste studieår.

PSYKISK HELSE: SEKSUELLE OVERGREP I ET LIVSLØPSPERSPEKTIV. HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

Organisert under: Avdeling for sykepleierutdanning

Studiepoeng: 7.5

Varighet: Ett semester

Pris: Gratis (med unntak av eksterne deltakere som betaler deltakeravgift og/eller studieavgift)

Målgruppe: Uvisst

Opptakskrav: Minimum treårig høyere utdanning innen helse- og sosialfag, og to års relevant yrkespraksis

Antall studieplasser: Cirka 160 – 180 i Modul 1, og cirka 30 i Modul 2

Antall studenter: Cirka 160 – 180 i Modul 1, og cirka 30 i Modul 2

Studieansvarlig: Raija Dahlø

Studieinnhold

Studiet skal gi studenten forskningsbasert kunnskap og forståelse av hvilken betydning seksuelle overgrep kan ha for fysisk og psykisk helse, og for sosiale relasjoner. Studiet tar utgangspunkt i barns normale seksuelle utvikling og «normal» voksen seksualitet, seksuell helse og rettigheter. Seksuelle overgrep blir belyst fra ulike perspektiver, med den hensikt å gi studenten bred teoretisk forståelse av temaet. Konkrete hjelpetiltak blir belyst, og fokuset er på den kliniske yrkesutøvelsen i lys av teoretisk kunnskap om emnet. Studiet er ment å gi studenten innsikt i og forståelse for problemstillinger tilknyttet seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv, og evnen til å kunne kommunisere om faglige problemstillinger og delta i tverrfaglig samarbeid omkring seksuelle overgrep.

Etter endt studie skal studenten inneha inngående kunnskap om fenomenet seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv, overgrepens innvirkning på fysisk og psykisk helse og sosialt liv, seksuelle overgrep i en flerkulturell kontekst, og sentrale teorier som brukes i klinisk arbeid (slik som mestringsteori). Studenten skal få økt oppmerksomhet og kompetanse i møte med mennesker som har vært utsatt for seksuelle overgrep, og kunne reflektere kritisk over tilgjengelige metoder for utredning og behandling av pasienter som har vært utsatt for overgrep. Studenten skal kunne reflektere kritisk over egne holdninger, verdier og etiske utfordringer i møte med overgrepsutsatte mennesker, og kunne arbeide med egne følelser og holdninger i forhold til dette.

Rammeverk

Studiet ble opprettet etter initiativ fra studieansvarlig. Ledelsen ved Avdeling for sykepleierutdanningen var positive til hennes forslag, i likhet med at flere ansatte ved Høgskolen engasjerte seg i opprettelsen. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Høgskolen, St. Olavs Hospital og Trondheim kommune. Disse utarbeidet et fire-dagers undervisningsopplegg om «Seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv». Studiet ble i første omgang tilbudt ved alle Høgskolens videreutdanninger (ASP), og er senere blitt utvidet til en

valgfri modul som kan inngå i «Master i psykisk helsearbeid». Studiet er samlingsbasert, og undervisningen består av forelesninger, gruppearbeid og selvstudier, og refleksjoner knyttet til dette. Ved siden av interne lærekrefter, benyttes det eksterne lærekrefter i stor grad. Høgskolen har et godt samarbeid med RVTS Midt, og flere ansatte derfra underviser i faget, i tillegg til forelesere fra NTNU og St. Olavs Hospital. Foreleserne har bakgrunn som rettsmedisinere, psykodramaterapeuter, fysioterapeuter, jordmødre, sosiologer, psykologer, sexologer, barneleger og gynekologer. I tillegg bidrar ansatte fra SMISO og overgrepsutsatte i undervisningen. Det inngår ingen praksis i studiet.

Det gis introduksjonsforelesninger innen de ulike emneområdene. Både i og mellom samlingene skal studenten arbeide individuelt og i grupper med aktuelle problemstillinger og metoder relatert til emnets innhold og læringsutbytte. Den første delen av mastermodulen (Modul 1) utgjør tre dager med undervisning. Modul 2 består av fem dager med undervisning, og denne tilbys først og fremst masterstudenter i psykisk helsearbeid og videreutdanning innenfor sykepleie- og jordmorutdanning.³³ For videreutdanningsstudenter ved ASP inngår modulen i deres ordinære studieprogram. Studiet er ikke tilført eksterne midler, men selve utgiftene blir delt mellom mange videreutdanninger og dermed blir ikke den økonomiske belastningen uoverkommelig for studentene.³⁴

Opptak og resultater

I Modul 1 er det omtrent 160 – 180 studenter, mens det i Modul 2 er det cirka 30 studenter. Det er ingen venteliste for å komme inn på studiet, men mange eksterne studenter etterspør informasjon om studiet og neste opptak. Studentene er hovedsakelig sykepleiere under videreutdanning, og alle som avla eksamen i 2014 bestod denne. Studentene har anledning til å evaluere studiet på læringsplattformen «It's Learning», men det er få studenter som har benyttet seg av dette. De tilbakemeldingene som har blitt gitt, viser imidlertid at studentene opplever å ha fått større forståelse for sammenhengen mellom å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep og konsekvenser av dette senere i livet. Per i dag foreligger det ingen tilbakemeldinger fra studentenes arbeidsplasser.

Når det gjelder eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, blir det nevnt at de eksterne studentene kan møte utfordringer i forhold til permisjon. Når det gjelder masterstudentene blir det påpekt at det er mange fordypningsmoduler å velge blant, og at flere velger andre moduler enn denne.

³³ Modulen i sin helhet (åtte dager sammenlagt) blir også tilbudt eksterne deltakere som kan velge om de vil ta eksamen, eller kun følge undervisningen og dermed få kursbevis, men ingen studiepoeng.

³⁴ De eksterne deltakerne må betale studieavgift om de avlegger eksamen, eller betale kun for deltakelse om de ikke tar eksamen. Det er på nåværende tidspunkt er uvisst hvor store kostnader dette utgjør for den enkelte student.

FOKUS PÅ TRAUMER, UTDANNINGSPROGRAM. RVTS MIDT

Organisert under: RVTS Midt

Studiepoeng: Ingen

Varighet: Deltid over ett år

Pris: 2.600,- kroner

Målgruppe: Relevante profesjoner i landsdelen, særlig dem som arbeider som psykologer, behandlere og miljøpersonale innen psykisk helsevern

Antall studieplasser: 90 - 200

Antall studenter: 90 - 200

Studieansvarlig: Inger Jepsen

Selv om studieprogrammet ikke gir formelle studiepoeng og heller ikke har avsluttende eksamen, virker det lagt opp på liknende måte som andre videreutdanninger. Programmet har imidlertid ikke barn i fokus, snarere er det voksne personer utsatt for traumer som står i sentrum.³⁵

Studieinnhold

Programmet omhandler kartlegging og utredning av traumerelaterte lidelser, og adekvat behandling av pasienter som har opplevd traumer og som får behandling i psykisk helsevern. Programmet tar i hovedsak for seg følgende: komplekse traumer i form av forståelse, kartlegging og screeningverktøy, traumelidelser, sekundærtraumatisering, strukturell dissosiasjon, kartlegging og diagnostisering, medisiner og bearbeiding, klinisk behandling og forskning. Programmet retter seg inn mot å gi studenten god forståelse, og konkrete arbeidsmodeller og verktøy for pasientgruppen med såkalte komplekse traumer (Type II-traumer). Det gis samtidig opplæring i bruk av arbeidsverktøy beregnet på pasienter med såkalte enkle traumer (Type I).

Rammeverk

Programmet baserer seg på idealet om at den faglige kompetansen blant ansatte i psykisk helsevern bør stå i forhold til den høye forekomsten av traumeerfaringer blant deres pasienter. Programmet er et kompetansehevningsprogram inspirert av modellen til RVTS Øst, «Tryggere traumeterapeuter», men det har blitt gjort lokale tilpasninger. Programmet ble startet opp som et prosjekt for å heve traumeforståelse i regionen blant behandlere som arbeider med mennesker utsatt for traumer. Prosjektet var treårig i startfasen, finansiert ved hjelp av midler fra Helse Midt-Norge på 1 million kroner per år. Programmet er nå forlenget til en periode på fem år. Programansvarlig nevner at Helse Midt har øremerket penger til opplæring av ansatte i 2. linjetjenesten slik det er i dag, men at det er RVTS Midt sitt ønske at også ansatte i 1. linjetjenesten skal motta tilbudet. Det har imidlertid blitt åpnet opp for at også frivillige og/eller

³⁵ Av den grunn vil det her kun bli gitt en kort presentasjon av hva programmet inneholder, uten at dette vil bli vurdert opp imot kriteriene kunnskap, handlingskompetanse, samhandlingskompetanse, opptak og resultater, samt helhetlig vurdering. Da studieprogrammet ikke gir formelle studiepoeng, vil det videre bli omtalt som «programmet», og ikke «studiet».

ansatte ved ulike organisasjoner, incestsentre og lignende skal kunne delta. Det foreligger et ønske om å lage et tilsvarende program som i større grad er rettet mot barn, men det er foreløpig ikke blir prioritert ved Helse Midt-Norge.

Per i dag tilbys programmet i hele Midt-Norge. Det ble først tilbudt på Sunnmøre i 2011, så i Nordmøre og Romsdal i 2012 og i Nord-Trøndelag i 2014 (programmet skal tilbys i Sør-Trøndelag for andre gang i 2015). Programmet går over ett år med fire forelesningssamlinger med i alt syv undervisningsdager, og 24 timer med gruppeveiledning fordelt over seks ganger. Prisen for å delta på samlingene utgjør 650,- kroner per samling.³⁶ Under samlingene blir det benyttet lærekrefter fra både RVTS Øst, Modum Bad og det sensomotoriske miljø i Storbritannia. Første samling tar for seg forståelse og behandling av traumer, andre samling tar for seg spesifikke behandlingsmetoder, tredje samling tar for seg traumer og kroppslige reaksjoner, mens fjerde samling tar for seg sekundærtraumatisering. Litteratur og bøker som blir brukt i programmet omhandler i hovedsak forståelse og behandling av PTSD og komplekse traumer.

³⁶ Det varierer hvorvidt disse kostnadene dekkes av studenten selv eller av arbeidsgiver.

PSYKOSOSIALT ARBEID MED BARN OG UNGE. TILBYS VED 11 ULIKE UTDANNINGSINSTITUSJONER PÅ LANDSBASIS

Studiepoeng: 60

Varighet: Deltid over to år

Pris: Gratis

Målgruppe: Personer som arbeider i skoler, barnehager, helse- og sosialtjenester, barneverntjenesten, politietaten, og kultur- og fritidstilbud

Opptakskrav: Generell studiekompetanse eller realkompetanse etter gjeldende regelverk. I tillegg er det krav om bachelorgrad innenfor helse- og sosialfag, medisin, pedagogikk, politiarbeid eller psykologi. Det kreves i tillegg to års relevant yrkeserfaring, eller at nåværende stilling er tilknyttet barne- og ungdomsarbeid med minimum 50 prosent

Antall studieplasser: Uvisst

Antall studenter: Uvisst

Studieinnhold

I studiet fokuseres det på mennesker i alderen 0 til 23 år, og man berører spørsmål tilknyttet sped- og småbarn, eldre barn, ungdom og unge voksne. Studiet er tverrfaglig og tverretattlig rettet, og skal gi studenten kompetanse til å fremme og styrke barn og unges mestring, trivsel og psykososiale beskyttelsesfaktorer. Samtidig skal studenten lære å kartlegge og dempe den innflytelsen psykososiale belastninger i hjem, barnehage, skole og nærmiljø kan ha på barn og unge. Gjennom studiet er studenten ment å utvikle kunnskap og kompetanse om barn og unges psykiske vansker og lidelser, hvordan man kan få til samarbeid og koordinering av tjenestene, og øke den tverrfaglige kompetansen.

Studiet tilbys ved en rekke utdanningsinstitusjoner i landet; Universitetet i Agder, Høgskolen i Østfold, Høgskolen i Buskerud og Vestfold, Høgskolen i Harstad, Høgskolen i Sogn og Fjordane, Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Molde, Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Sør-Trøndelag, og Høgskolen Stord/Haugesund.³⁷

De fire grunnleggende emner

Det er noe variasjon i hvilke tema de ulike utdanningsinstitusjonene vektlegger i studieforløpet, men som hovedregel er studiet delt opp i fire emner. Det ene emnet, «Kompetanse og tjenesteutvikling», fokuserer på studentens utvikling av kunnskap, ferdigheter og holdninger i

³⁷ Ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold tilbys også studiet «Psykososialt arbeid med familier med barn 0 – 4 år». Denne videreutdanningen gir 30 studiepoeng over fire semestre, og er utarbeidet i samarbeid med RBUP Øst og Sør, og Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling ved Sykehuset Buskerud HF. Studiet er organisert noe annerledes enn de øvrige tilsvar-utdanningene; som et klinisk rettet deltidsstudium over to år med inntil 30 studieplasser. Studiet koster 30 000,-, og er dermed trolig ikke sponset av Helsedirektoratet på lik linje med de øvrige videreutdanningene.

praksis, og forholdet mellom disse. Emnet knyttes tett opp til studentens refleksjon og veiledning over egen praksis, og konkrete utviklingsprosjekter på arbeidsplassen. Det andre emnet, «Psykisk helse hos barn, ungdom og unge voksne», skal gi studenten kunnskap om psykisk helse hos barn og unge, og om viktige forutsetninger for å videreutvikle og bedre barn og unges evne til å mestre livskriser og psykososiale belastninger. Her fokuseres det på generell utviklingspsykologi, og psykiske plager og lidelser hos barn og unge. Det tredje emnet, «Organisering og samordning av tjenestetilbudet til barn, ungdom og unge voksne», omhandler tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, og skal gi studenten kunnskap om hvordan kommunene organiserer tjenestetilbudene til barn og unge, og om hvordan ulike samarbeidsstrukturer kan hemme eller fremme betingelser for samarbeid på tvers av profesjoner og etater. Det fjerde emnet, «Psykososialt arbeid – ulike praksiser, teorier og etiske dilemmaer», skal gi studenten kunnskap om ulike strategier og tilnærmingsmåter i det psykososiale arbeidet med barn og unge. Studentene utfordres på å finne frem til egne fagteoretiske perspektiver og etiske utfordringer, og metoder for å håndtere disse.

Kunnskap, handlingskompetanse og samhandlingskompetanse

Etter endt studie skal studenten inneha omfattende kunnskap om grunnleggende vilkår og tiltak for å fremme og videreutvikle barn- og unges evne til å mestre livskriser og psykososiale belastninger, og ha kompetanse til å inngå i helsefremmende og meningsskapende relasjoner med barn, ungdom og deres familier - med utgangspunkt i deres ønsker og behov. Studenten skal ha inngående kunnskap om psykososiale vansker, psykiske problemer og lidelser hos barn, ungdom og unge voksne, og kompetanse til å identifisere forhold ved samfunnet som kan påvirke utviklingen av slike vansker og problemer.

Studenten forventes å få innsikt i tjenestetilbudets oppbygging lokalt, og oversikt over lokale og regionale tiltak overfor barn, ungdom og unge voksne som har til hensikt å bedre deres psykiske helse. På lik linje skal studenten ha omfattende kunnskap om, og kunne anerkjenne og gjøre bruk av, andre faggruppers kompetanse, og skal ha evnen til å kommunisere og samhandle på tvers av faggrupper og nivåer. Studenten skal kunne identifisere og bistå barn, ungdom og unge voksne som har behov for psykiatrisk omsorg og behandling, og kunne initiere og videreutvikle helhetlige og samlende tjenestetilbud til de av dem som befinner seg i krise. Studenten skal kunne anvende faglig kunnskap til å systematisere og formidle erfaringsbasert kunnskap på en vitenskapelig anerkjent måte, og inneha avansert kunnskap og ferdigheter til å drive fagutviklingsprosjekter på sitt arbeidssted.

Rammeverk, opptak og resultater³⁸

Oppdraget/overordnet mål

Studiet ble opprettet som et tiltak under strategiplanen for barn og unges psykiske helse på oppdrag fra Helsedirektoratet, og er i tråd med føringene i Kravspesifikasjon fra SHDir 2006. Studiet er «tildelt» den enkelte utdanningsinstitusjon etter utlysning fra og søknad til Helsedirektoratet. Studieinnholdet er sådan et direkte svar på direktoratets bestilling, og derfor er det store likhetstrekk når det gjelder organiseringen av og rammeverket rundt dette ved de ulike utdanningsinstitusjonene.³⁹ Ettersom studiet er finansiert av Helsedirektoratet per opptak/kull, er det kostnadsfritt for studentene med unntak av ordinær semesteravgift, utgifter til litteratur, og reise- og oppholdskostnader. Som grunnlag for Høgskolen i Østfold sin søknad om tildeling av midler fra Helsedirektoratet, har det vært av stor betydning at deres høgskolelektor, Bjørn Roald Larsen, er psykologspesialist med klinisk kompetanse på barn.

Undervisning og lærekrefter

Det ser ut til at samtlige utdanningsinstitusjoner baserer studiet på samlinger fordelt over den toårige utdanningsperioden, hvor undervisningsformen består i forelesninger, prosjektarbeid og gruppearbeid, i tillegg til selvstudier. Undervisningen kombineres gjerne med tverrfaglige og tverretatlige veilednings- og studiegrupper, hvor man knytter det faglige innholdet til praktisk arbeid med barn og ungdom.⁴⁰ Veiledning i gruppe på yrkesutøvelse i egen arbeidssituasjon er en del av utdanningsprogrammet, hvor hensikten er å styrke samarbeidet innad og mellom forvaltningsnivå. Veiledningen er ment å fungere som et bindeledd mellom den teoretiske tilnærmingen og det praktiske arbeidet.

Dette eksemplifiseres ved Høgskolen i Østfold, der studentene i emnet «Kompetanse og tjenesteutvikling», skal ha minimum 300 timer praksis under studiet, og innlevering av et refleksjonsnotat tilknyttet praksisen. For øvrig har samtlige utdanningsinstitusjoner visse arbeidskrav tilknyttet studiet, slik som tilstedeværelse, innleveringer, seminardeltakelse, presentasjoner m.m. Det er samtidig et fellestrekk at både undervisning og pensum er relatert til lokal, regional, nasjonal og internasjonal erfaring og forskning. Det forekommer derfor ulikheter når det gjelder valg av pensumlitteratur, da vektlegging av sentrale tema innen de ulike hovedemnene gjøres ut fra lokale forutsetninger og behov.

³⁸ For å kunne fremlegge mest mulig konkret informasjon når det gjelder disse parameterne, har Bufdir valgt å ta utgangspunkt i Høgskolen i Østfold, hvor studiet administreres av HiØ Videre. I samarbeid med fagansvarlige lærere har rådgiver ved HiØ Videre, Elin Gunby Kristensen, gitt oss tilbakemeldinger vedrørende studiets rammeverk, opptak og resultater.

³⁹ Det forekommer likevel mindre lokale forskjeller i studieinnholdet blant de enkelte utdanningsinstitusjonene.

⁴⁰ Problemstillinger og tema i undervisningen har med andre ord nær tilknytning til studentens egne erfaringer fra egen yrkesutøvelse.

Ved Høgskolen i Østfold benyttes både interne og eksterne lærekrefter i undervisningen, og deres fagansvarlige innehar stillinger som høgskolelektor og førsteamanuensis. Samtlige forelesere har minimum mastergrad eller hovedfag innen fagområdet, og det benyttes også lærere med doktorgrad og professorkompetanse. Det blir påpekt at bruk av eksterne forelesere er viktig for å sikre en erfaringsbasert undervisning med relevante problemstillinger fra yrkesfeltet.

Etterspørsel og opptak

Høgskolen i Østfold har 19 studenter på nåværende kull, mens forrige kull hadde 17 studenter. Deres studenter kommer fra flere ulike kommuner i fylket, og jobber innenfor helse-, sosial- og skolesektoren. Høgskolen må forholde seg til et krav om minimum 15 studenter for å kunne starte opp et nytt kull, men det har vært stor interesse for studiet og søkerantallet har vært godt. Behandlingen av søknadene har imidlertid medført noe redusert søkertall, da flere søkere ikke oppfyller opptakskravene. Studentene som blir tatt opp får gode karakterer på eksamen, med hovedvekt av karakteren B og C. Både studenter og lærere gir jevnlig evalueringer underveis i studiet, og gir positive tilbakemeldinger med henhold til innholdet i studiet og gjennomføringen av undervisningen, og er også positive til at tema i undervisningen og veiledningen er tilknyttet konkrete problemstillinger i egen yrkesutøvelse.⁴¹

Det har vært noe frafall av studenter etter oppstarten av studiet, da det for mange har vært vanskelig å kombinere studiet med jobb. Dette forårsakes blant annet av at studenter har opplevd utfordringer med å få aksept hos arbeidsgiver for behovet for tilrettelegging under studietiden. Denne hindringen sies å ligge hos arbeidsgiver, både med tanke på det ovennevnte, men også når det gjelder diskusjonen om eventuell utbetaling av høyere lønn som kompensasjon for fullført studie og økt kompetanse.

⁴¹ Også to kommuner i fylket har gitt tilbakemeldinger om at de er godt fornøyde. Rapporter fra interne og eksterne sensorer viser samtidig at oppgavesettet reflekterer sentrale problemstillinger tilknyttet psykososialt arbeid, at det er gjennomgående gode besvarelser med faglig godt nivå, men at studentenes språklige og strukturelle fremstilling er noe varierende.

MASTER I BARNEVERN. HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS, HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG, UNIVERSITETET I BERGEN, OG UNIVERSITETET I TROMSØ I SAMARBEID MED RKBU NORD ⁴²

Studiepoeng: 120

Varighet: Fulltid over to år, eller deltid over tre år

Pris: Gratis

Målgruppe: Studenter med treårig grunnutdannelse i barnevern, barnevernspedagogikk, sosionomutdannelse eller annen bachelorutdanning innen helse- og sosialfag

Opptakskrav: Generell studiekompetanse og bachelorgrad eller tilsvarende i barnevern eller sosialt arbeid. Det kan åpnes for at studenter med annen bachelorgrad og relevant faglig fordypning fra pedagogisk-, samfunnsvitenskapelig- eller helsefaglig utdannelse kan søke

Antall studieplasser: Uvisst

Antall studenter: Uvisst

Studieinnhold⁴³

Masterprogrammet ved Universitet i Tromsø (UiT), består av tre obligatoriske moduler. Det første emnet, «Grunnlagstenkning i barnevern», omhandler spørsmål tilknyttet barnevernets oppgaver og stilling i samfunnet, og hvordan man kan få kunnskap om barnevernet. Emnet gir en fordypning i samfunns- og vitenskapsteoretiske perspektiver og begreper som er relevant for analyse av barnevernets praksis, systemer og plass i samfunnet. Videre drøftes sentrale teorier og begreper for forståelse av barnevern, slik som velferdsstat, makt, beslutning, barn som aktører, deltakelse, relasjoner og familie, kultur, kjønn og klasse. Det andre emnet, «Barnevernets komplekse praksisfelt», skal gi studenten analytiske og kritiske perspektiver på virksomhet i barnevernfeltets institusjoner og instanser, og på intervensjoner i barnevernet. Emnet skal stimulere studenten til en kritisk, analytisk og vitenskapelig tilnærming til eget fagfelt, og det rettes søkelys mot barnevernets komplekse praksisfelt, risikofylte omsorgssituasjoner og beskyttelsesfaktorer, samt tiltaksutforming og evaluering. Gjennom dette emnet er studenten ment å tilegne seg solid kunnskap når det gjelder å beskytte barn som lever i risikoutsatte livssituasjoner, barn som rettssubjekt og sosial aktør, risikofylte omsorgssituasjoner og konsekvenser for barnet, og kunnskap om tverrprofesjonelt samarbeid som grunnlag for forebyggende arbeid, tidlig innsats, tiltaksutforming og evaluering.

Videre følger emnet «Metode og forskningsetikk», der fokuset er på tidligere gjennomgåtte perspektiver i hovedemnene, og problemstillinger i forhold til analyser innenfor den barnevernsfaglige disiplinen.

⁴² Masterprogrammet ved Universitetet i Tromsø gis i samarbeid mellom Universitetet, Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad. Dette samarbeidet sies å skulle sikre god progresjon i utdanningen, og en sømløs overgang mellom bachelor- og masterstudiet. På organisatorisk nivå er programmet tilknyttet RKBu Nord.

⁴³ Med tanke på masterprogrammets innhold, oppbygging, undervisningsform og rammeverk, har Bufdir tatt utgangspunkt i studieplanen til Universitetet i Tromsø/RKBu Nord.

Det er satt av 10 studiepoeng til valgfrie emner, slik som «Ledelse i barnevernet», «Barnevernet i et minoritetsperspektiv», «Forebyggende psykisk helsearbeid rettet mot barn og unge», «Barn og deltakelse», og «Metodiske samtaler med barn». Samtidig gir masteroppgaven fordypning i et avgrenset forskningsområde tilknyttet fagfeltet. Denne skrives i andre studieår, og gir en uttelling på 50 studiepoeng.

Etter endt studie skal studenten inneha evnen til å diskutere kunnskapsteoretiske perspektiv innen barnevern på en selvstendig og kritisk måte, og kunne analysere teorier, metoder og fortolkninger innen barnevernsfeltet. Studenten skal kunne identifisere trekk ved dagens barnevern og kritisk diskutere hvordan disse får betydning for utøvelse og organisering av fagutøvelsen. Studenten skal tilegne seg evnen til å arbeide selvstendig med praktisk og teoretisk problemløsning på samtlige nivåer innen barnevern, og kunne anvende kunnskap på nye områder innenfor barnevernet. Studenten skal kunne analysere faglige problemstillinger, anvende relevante metoder for forskning og faglig utviklingsarbeid på selvstendig vis, og også forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder og anvende disse til å strukturere og formulere faglige resonnementer. Videre skal studenten kunne gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- eller utviklingsprosjekt, og identifisere, strukturere og formulere faglige problemstillinger for å bidra til nytenkning og innovasjon innen barnevern. Studenten skal mestre evnen til å analysere relevante fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger, og kunne anvende kunnskap og ferdigheter på nye områder for å gjennomføre avanserte arbeidsoppgaver og prosjekter. I tillegg skal studenten kunne formidle faglige problemstillinger, analyser og konklusjoner innenfor fagområdet, både med spesialister, beslutningstakere og til allmennheten.

Rammeverk

Mastergraden skal bidra til å sikre samfunnets behov for et kunnskapsbasert barnevern, gjennom å utdanne studenter som kan tilegne seg, vurdere, integrere og anvende relevant teoretisk og forskningsbasert kunnskap innenfor barnevernets virksomhetsområder. Studiet skal stimulere studenten til en kritisk, analytisk og vitenskapelig tilnærming til eget fagfelt, og legge grunnlaget for god skjønnsutøvelse, beslutningsfatting og tiltaksutforming. Formålet er å utdanne studenter med et høyt akademisk kunnskapsnivå inne barnevern, og høy yrkesetisk standard.⁴⁴

Studiet er samlingsbasert med samlinger på en varighet av to til tre dager, og er fundert på studentaktive læringsformer. Det legges vekt på å trekke linjer mellom kunnskapskilder og konkrete, praksisrelaterte situasjoner. Målet er å skape best mulig samsvar mellom læringsformene i studiet og arbeidsformene yrkesutøveren benytter i sin yrkespraksis, og forståelse av sammenhengen mellom praktisk fagutøvelse og teoretiske perspektiver står sentralt. Undervisningsformen skal bidra til samspill mellom tanke og handling, vurdering og ferdigheter. Kunnskap i handling og refleksjon, og analyse i ettertid, er sentralt i studiet ved siden av at også erfaringslæring er et viktig prinsipp. Undervisningen består for øvrig i forelesninger,

⁴⁴ Etter endt studie er studenten kvalifisert til stillinger som krever utvidet og spesialisert kompetanse innen fagutvikling, systematisk dokumentasjon og evaluering innen barnevernsfeltet. Programmet kvalifiserer samtidig for faglig ledelse i barnevernsfeltet, samt undervisningsstillinger innen barnevernutdanningene, sosialt arbeid m.m.

seminar, gruppearbeid med og uten veileder, veiledning, fremleggelse av presentasjoner, og i tillegg forventes det stor grad av selvstudier. Pensumet er på inntil 5000 sider, hvorav 3500 sider er obligatoriske og selvvalgt pensum tilknyttet masteroppgaven utgjør cirka 1500 sider.

I emnet «Rammebetingelser for barnevernets arbeid», tar litteraturen for seg system, organisasjon og juridiske rammer, barnevernets mandat til å beskytte risikoutsatte barn, rolleforståelse, skjønnsutøvelse og beslutningskompetanse. I emnet «Barnevernfeltets komplekse utfordringer», tar litteraturen for seg forståelse av familie og foreldreskap, barns som rettssubjekt og sosial aktør, risikofylte oppvekstssituasjoner og konsekvenser for barnet, og systematisk endringsarbeid.

Ved UiT blir masterprogrammet som helhet evaluert hvert andre år basert på dialog mellom studenter og faglærere. Samtidig evalueres emnene som inngår i programmet fortløpende i form av dialogbasert evaluering mellom studenter og emneansvarlig.

Vedlegg 1

Studie opprettet etter kartlegging var gjennomført

Følgende studietilbud ble opprettet etter at kartleggingen var gjennomført. Ettersom emnet tilbys på 100-nivå og dermed ikke frittstående kvalifiserer som etter-/videreutdanning på masternivå, er faget kun kort omtalt her.

SEKSUELLE OVERGREP I ET LIVSLØPSPERSPEKTIV. HØGSKOLEN I BUSKERUD OG VESTFOLD

Organisert under: Lærer- og lektorutdanning

Studiepoeng: 15

Varighet: Deltidstudium over ett semester

Pris: 13.000,- kroner per semester

Målgruppe: Ansatte i barnehage, grunnskole og videregående skole, helsevesen, både primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, introduksjonssentre for innvandrere og flyktninger, NAV, barnevern og politi, samt alle som møter utsatte og overgripere i sitt arbeid.

Opptakskrav: Generell studiekompetanse/realkompetanse

Antall studieplasser: Ikke oppgitt på nettsider

Antall studenter: Fulltegnet for høstsemesteret 2015

Studieansvarlig: Runi Børresen (Elin Varne Johansen/Anyas S. Andersen)

Studieinnhold

Studiet er et enkeltemne på bachelornivå (100-nivå) og en del av høgskolens tverrfaglige tilbud innen overgrep, vold, sorg og traumer (se også «Vold i nære relasjoner, menneskerettigheter og profesjonsetikk» og «Sorg og traumer– når krisen rammer barn og unge»). Studiene kan tas som enkeltemner eller samlet over ett år. «Seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv» vektlegger forståelse av fenomenet seksuelle overgrep, forebygging, resiliens, oppfølging og behandlingstiltak.

Etter endt studie innehar studenten kunnskap om rettigheter, lovverk og etikk på feltet, forståelse av seksuelle overgrep og seksuell vold som fenomen (inkludert som våpen i krig), samt kunnskap om teori relevant for analyse av seksuelle overgrep. Studenten skal ha kunnskap om forebygging, meldingsrutiner og hjelpetiltak for overgrepsutsatte, samt hvordan arbeide med traumer. Sekundærtraumatisering og egenomsorg tematiseres, studenten skal få kunnskap om barns seksualitet og om «overgriperen» som fenomen.

Pensum og undervisningsplan virker å inkludere kunnskap om barn og unge som utsatt for

seksuelle overgrep og unge overgripere i relativt stor grad (sammenliknet med flertallet av fag funnet i kartleggingen).

Etter endt studie skal studenten på en trygg og kunnskapsbasert måte kunne gjenkjenne, fange opp og avdekke seksuelle overgrep/seksuell vold og kommunisere med utsatte, pårørende og overgripere. Studenten skal kunne reflektere over egen rolle, emosjoner og yrkesetikk i arbeidet, kritisk anvende relevante metoder for styrking, mestring og livskvalitet for barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep/vold og bidra til forebygging.

Studentene forventes selv å gjøre seg kjent med offentlige rapporter, retningslinjer og veiledninger relevant for temaet. Mer inngående kunnskap om egen tjenestes mandat, rolle osv. søkes dermed dekket gjennom egenstudier. Kunnskap om andre tjenester søkes i noen grad dekket gjennom tverrfaglig/-etatlig opptak til studiet, i noen grad gjennom undervisning.

Etter endt studie skal studenten ha et helhetlig grunnlag for samarbeid med andre faggrupper og instanser omkring seksuelle overgrep/vold. Meldingsrutiner ved mistanke om seksuelle overgrep mot barn eller andre utsatte grupper er tematisert.

Oppdraget/overordnet mål

Studiet har blitt til som et supplement til de to eksisterende tverrfaglige studietilbudene om vold og sorg/traumer ved Høgskolen (se over). Studiet skal gi innsikt i et vanskelig og ømtålig tema for å styrke mot og handlekraft i tjenestene, slik at disse bedre kan yte bistand til de berørte. Målet er å styrke teoretisk og praktisk kompetanse for forebygging og avdekking, omsorg, støtte, oppfølging og behandling i hjelpeapparatet gjennom tverrfaglig/-etatlig samarbeid. Refleksjon over kunnskapens relevans for en selv, eget arbeid og institusjon/faggruppe er et læringskrav for emnet. Nettverksbygging, gjensidig forståelse og samhandling på tvers av etater og profesjoner gjennom tverrfaglig opptak til studiet er fremhevet på høgskolens emneside.

Undervisning

Studiet er samlingsbasert, og benytter blandede metoder for å støtte læring. Under samlingene er forelesninger sentrale, det er 3 samlinger av til sammen 7 dagers varighet i løpet av semesteret. Gruppearbeid, diskusjon av caser og praktiske øvelser inngår også blant læringsaktivitetene. Selvstudium med litteraturstudier og obligatorisk innlevering av refleksjonsnotat benyttes også. Det inngår ingen praksis i studiet.

Eksamen utgjøres av innlevering av en individuell skriftlig oppgave, og refleksjonsnotat må være godkjent for at eksamen skal kunne avleveres. Fravær som overskrider 20 prosent kan medføre at studenten ikke har rett til å avlegge eksamen. Pensumet for studiet tilsvarer ca 1100 sider oppgitt litteratur, samt 200 sider selvvalgt pensum. En rekke titler på anbefalt litteratur er oppgitt i litteraturlisten. Det forutsettes også at studentene setter seg inn i offentlige rapporter, retningslinjer og veiledere som er relevante for faget (egen liste fremlegges under studiet). Pensumlitteraturen er å anse som svært relevant når det gjelder grunnleggende kunnskap om og forståelse av seksuelle overgrep, seksuell vold mot barn i krig og konflikt, seksuell trakassering

mot og blant ungdom, reaksjoner og konsekvenser for barn og voksne av seksuelle overgrep, unge som begår overgrep, traumer og traumehåndtering.

Lærekrefter

Det benyttes i stor grad eksterne undervisere under samlingene. Disse representerer en rekke relevante institusjoner, fag- og erfaringsbakgrunner. Studieansvarlige håndterer informasjon og veiledning i praktiske og arbeidskravrelaterte spørsmål under samlingene. Besøk ved et av landets sentre mot incest og seksuelle overgrep med innledning fra senterets leder inngår i programmet ved studiets tredje samling. Barneombudet vil formelt åpne studiet ved første samling i september 2015.

Etterspørsel og opptak

Emnets første kull er fulltallig, og evt nye søkere vil settes på venteliste. Eventuelle hindre som kan stå i veien for at potensielle studenter søker seg til studiet, er først og fremst den relativt høye studieavgiften på kr. 13.000,- kroner for 15 studiepoeng. Samtidig er det et vesentlig hinder at flere påtreffer praktiske problemer som gjør det vanskelig å søke seg til studiet. Her siktes det hovedsakelig til vanskeligheter med å få permisjon fra arbeidsplassen, da det ofte er en utfordring for arbeidsgiver å skaffe midlertidig vikarer i studentens sted.

Resultater og tilbakemeldinger

Høstsemesteret 2015 er første gang studiet arrangeres, og det foreligger derfor foreløpig ingen formelle resultater eller evaluering. Faget vil evalueres i tråd med HBVs kvalitetssystem, på linje med de andre relevante fagene ved høgskolen (se over).